

הרב עובדיה יוסף:

"חוב גמור על כל מי שחרד לדבר
ה' לעלות לארצנו הקדושה."

הרב יהושע בנימין זילבר:

"גם בתקופה זו בשלטון החופשים
לא נפטרו ממנו ממצוה זו."

חובת העליה לארץ ישראל

גדולי התורה והחסידות
קוראים לעם ישראל
לעלות לארצנו הקדושה

הרב שלמה זלמן אוירבך, שו"ת צ"צ
אליעזר, התם סופר, היעבץ,
התשבץ, המכתב מאליו, האדמו"ר
מצאנז, הרב יוסף חיים זוננפלד, הרב
איסר יהודה אונטרמן, האדמו"ר מגור,
האדמו"ר מוסכטשוב, הנצי"ב מוולוז'ין,
הרב משה כלפון הכהן, הרב יצחק
אלחנן, הש"ד חמד, ועוד רבנים
הקוראים לעליה לארץ ישראל.

חובת העליה לארץ ישראל

כל הזכויות שמורות

א. אסולין

תשרי תשע"ב

הכתובת להשגת הספר:

רחוב רבי יוסי בן קיסמא 5 אלעד

טל' - 9086916-03

פלאפון - 052-7675321

אכן מצאת מקום חרפתי מלך כוזר, כי אמנס חטא זה הוא אשר בגללו לא נתקיים היעוד אשר יעד האלוהה לבית שני...כי הענין האלקי עמד לחול עליהם כבראשונה אילו נענו כולם לקריאה ושבו לארץ ישראל בנפש חפצה. אבל רק מקצתם נענו, ורובם והחשובים שבהם נשארו בבל, מסכימים לגלות ולשעבוד, ובלבד שלא יפרדו ממשכנותם ומעסקיהם.... **אין הדברים שאנו אומרים בתפלתנו "המחזיר שכינתו לציון" וכדומה, כי אם כדיבור התוכי וכצפצוף הזרזר, כי בלא כוונת הלב אנו אומרים דברים אלה.**

(כוזרי ב, כד)

בהיותנו שוקדים בארץ לא לנו, שכחנו את ירושלים ולא עלתה על לבבנו, לכן כמת מלב נשכחנו אחר ששכחנו דירת ארץ ישראל לגמרי, כמדומה לנו בהיותנו בשלוח בחוץ לארץ, שכבר מצאנו ארץ ישראל וירושלים אחרת דוגמתה.

היעב"ץ- בהקדמה לסידורו בית ישראל

תוכן העניינים

הרב עובדיה יוסף..... **א**
חוב גמור על כל מי שחרד לדבר הי ומצותיו לעלות לארץ ישראל, ובפרט בזמן הזה..... השיקול היסודי שצריך לדחוף את אחינו יהודי התפוצות לעליה ולהתיישבות בארץ ישראל היא, העובדה שארצנו נהפכה בדורנו זה למרכז עצום של התורה הקדושה...

הרב בנימין יהושע זילבר..... **כג**
וגם בתקופה זו בשלטון החופשים לא נפטרנו ממצוה זו... ודרשתי וחקרתי היטב מהבאים מהתם להכא וכולם בפה אחד: המצב בארץ הקודש הרבה יותר טוב מחו"ל... וחשבתי שאיזה התנצלות יהיה לנו כשיבוא היום שנהיה נתבעים על זה.
(ספר מקור ההלכה סוף חלק א דף פח)

רבי שלמה זלמן אוירבך..... **כו**
ומכל מקום בזמננו דאפשר שפיר לשמור ולקיים, שפיר **חייבין לעלות** (לארץ ישראל) גם **לפי רבנו חיים כהן**.
(שו"ת מנחת שלמה חלק ג סימן ק).

הרב אליעזר יהודה וולדינברג..... **כט**
גדולה עד מאוד היא התביעה משמיא באופן מיוחד, כשבאה התעצלות כללית באיזו מדינה שנמצאים שם נדחי ישראל, להיענות לקול הקורא לעליה ולהיאחזות בשעת פקידה גדולה כזאת של תקומת המדינה.
(שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סימן מ"ח פרק יב).

הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם - האדמור מצאנז מט
חוב גדול וקדוש על כל אחד לעלות לארץ ישראל.
(דברים במעמד הנחת אבן הפינה לקרית צאנז)

הרב יוסף חיים זוננפלד נג
קול קורא לחרדים לעלות לארץ ישראל... כל מי שסיפק בידו לעלות
לארץ ישראל ואינו עולה עתיד ליתן את הדין.
(האיש על החומה עמודים 147-73)

הרב איסר יהודה אונטרמן נה
כל יהודי באשר הוא מחוייב לעשות מאמץ לעלות לארצנו.

הרב אברהם מרדכי אלטר - האדמור מגור נט
על אגודת שלומי אמוני ישראל לעורר את כל החרדים שישתדלו
להרבות הישוב בארץ ישראל.
(אוסף מכתבים ודברים מאת מרן האדמור מגור)

הרב אליהו אליעזר דסלר סא
הצורך כעת עבור כל אחד מישראל למהר לעלות ארצה ישראל.
(מכתב מאלהו ח"ה עמ' 511)

רבי משה סופר - החתם סופר סג
לא תהיו משונאי ציון שאינם רוצים לשוב.
(דרשות החתם סופר - דרשה לשבת שובה)

הרב יוסף אלנקוה **סה**
חובת העליה לארץ ישראל בכל דור.

(מתוך הספר שומע יוסף)

רבי אברהם בורנשטיין- האדמור מסוכטשוב **סז**
מצוה על כל יהודי לעלות ולהתיישב בארץ ישראל.

(שו"ת אבני נזר יו"ד סימן תנד)

רבי יהושע מקוטנא **סט**
מצוה גדולה לעלות לארצנו הקדושה.

(שו"ת ישועות מלכו יו"ד סימן סו)

רבי צבי יהודה ברלין- הנציב מוולזין **עא**
אין להקל במצות ישוב ארצנו משום שרואים שם איזה עוברי תורה,
אחר שיכולין להיזהר בזה יפה.

(הסכמתו לספר למען ציון. וספר שיבת ציון עמוד 17)

הרב משה כלפון הכהן **עה**
ישוב ארצנו לא רשות ולא מצוה אלא חובה.

(ספר תורה וחיים עמוד לח ועמוד קא)

הרב יצחק אלחנן ספקטור מקובנה **עז**
מי זה האיש אשר דמי יהודי נוזל בעורקיו וחיבת ארץ הקודש תמלא
נפשו ולא יתעורר לקול הזה. (קול קורא - יצא ע"י הרב בשנת תרמד)

רבי חזקיה מדיני בעל השדי חמד **עט**
ואבקש את אחינו בית ישראל בכל מקום שהם, עושו חושו להושיט יד
למפעל הקדוש הזה.
(מתוך הספר שיבת ציון עמוד 31)

רבי משה מיטרני **פא**
ראובן שנדר לעלות לארץ ישראל, האם יכול לעשות התרה לנדרו? ...
אפילו בלא נדר חייב לעלות לארץ ישראל.
(שו"ת המבי"ט ח"א סימן קלט)

הרב יעקב זאב כהנא **פג**
מי שזוכה להיות בארץ ישראל זוכה להרבה דברים הן ברוחניות והן
בגשמיות... וכל שכן אנו מחוייבים להשתדל בכל גוף ונפש ובכל פעולות
שבעולם אשר נבואה למקום אבותינו.
(שו"ת תולדות יעקב חו"מ סימן ח' ט')

הרב יחזקאל הלוי לוינשטיין
מנהלה הרוחני של ישיבת פונוביז' בא"י **פז**
מי יתן שיזכה כל אחד להיות בארצנו הקדושה.
(ספר אור יחזקאל - אגרות ומכתבים עמ' רפט, רצד)

רבי ראובן כץ-בעל דגל ראובן **פט**
על פי חוק התורה, מצות עשה על כל אדם מישראל לדור בארץ ישראל.
(מתוך הספר שער ראובן)

הרב חיים פלאג"י **צא**
הביא מה שכתב בספר כתובה, דאם מונע עצמו מלעלות לארץ ישראל
מסיבת חן מקומו, נענש אף כי אנוס הוא, כיון שאינו מכוין לשום
אונס... ההולכים לא"י צריכים הם לצאת מחו"ל ברגלים ממהרות.
(ספר ארצות החיים שער ה' שער ט')

הרב יוסף צבי הלוי **צג**
כל משפחה ומשפחה וכל איש ואשה חייבים לעלות לארץ ישראל בכל
האפשרי אליבא דכולי עלמא.
(ספר עשר תעשר עמ' א-ו)

רבי יעקב עמדין- היעב"ץ **צה**
צריך כל אדם מישראל לעשות בלבו הסכמה קבועה ותקיפה לעלות
לדור בארץ ישראל.
(הקדמה לסידורו "בית יעקב").

הרב אלעזר אזכרי **צו**
צריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה.
(ספר החרדים פרק נט)

רבי הלל משקלוב **ק**
ומי גדול לנו בכל הדורות האחרונים כרבנו הגר"א, אשר בדברים
חוצבים להבות אש, האיץ בתלמידיו לעלות לארץ ישראל ולעסוק
בקיבוץ גלויות.
(ספר קול התור עמוד תקלב)

רבי מאיר שמחה מדווינסק - האור שמח **קו**
מצוה על כל איש לסייע בכל יכולתו לקיים מצוה זו.
(ספר שיבת ציון במילואים)

רבנו שמעון בר צמח-התשב"ץ **קח**
הדירה בארץ ישראל מצוה גדולה.
(שו"ת התשב"ץ ח"ג ס' רפח).

הרב מנשה קליין- מנשה הקטן **קי**
עם כל זאת ודאי מי שיכול לדור בארצנו הקדושה ולהסתופף בצלה של
אמנו ציון כמו שכתב החתם סופר על התורה, שהארץ שבארצנו
הקדושה, יותר קדושה מהשמים שבחז"ל **וחס ושלום לא יתבולל עם**
הרשעים לא הוא ולא זרעו אחריו.
(שו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן י"ב וח"ז סימן רי"א)

רבי יהודה עייאש **קיב**
העולה לארץ ישראל, ואביו ואמו מצטערים הרבה, האם חייב לשמוע
להם.
(שו"ת בית יהודה יו"ד סימן נד).

רבי נחמן מברסלב **קיג**
אנא ח' הטיבה ברצונך ... שאזכה לבוא לארץ ישראל.

הרב עובדיה יוסף

**מצות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה
וחובת העליה לארץ ישראל**

א

הרמב"ן בפירושו לבמדבר (לג,ג) "והורשתם את הארץ וישבתם בה",
כתב בזה הלשון:

"על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה,
כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה', ואילו יעלה על דעתם ללכת
ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתיישב שם, יעברו על
מצות ה'. ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה בארץ ישראל
ושאסור לצאת ממנה... בכאן נצטוינו במצוה הזו, כי הכתוב הזה הוא
מצות עשה". ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, כמו שכתב: "בואו
ורשו את הארץ". והניף ידו שנית בהשגותיו על הרמב"ם בספר
המצוות, שלדעתו ז"ל שכח הרמב"ם למנותה: "מצות עשה שנצטוינו
לרשת הארץ אשר נתנה הקב"ה לאבותינו, שנאמר: "וירשתם אותה
וישבתם בה", ופרט אותה לגבולותיה: "פנו וסעו לכם וכו' בערבה בהר
ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר
פרת", והיינו שלא נעזבנה בידי זולתי מן האומות או לשממה, וזו היא
שחז"ל קוראים אותה מלחמת מצוה, שעליה יוצא חתן מחדרו וכלה
מחופתה (כמו שנאמר בסוטה מד,ב). וזהו שהפליגו חז"ל (בכתובות
קיב,א) בשבח דירת ארץ ישראל, עד שאמרו: כל היוצא מארץ ישראל

לחז"ל כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים". ועוד הפלגות אחרות בשבחה, הכל הוא ממצות עשה זו".

ולשון הספרי: "מעשה בר"י בן ביתרא ור' חנינא בן אחי ר' יהושע, שהיו יוצאין לחז"ל, והגיעו לפלטיא, ונזכרו מארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקראו בגדיהם, וקראו המקרא הזה: "וירשתם אותה וישבתם בה, ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים", לומר לך: "שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות".

ב

והגאון ר' יצחק די ליאון בסי מגלת אסתר, כתב ליישב דעת הרמב"ם, "דסבירא ליה שמצות ישיבת ארץ ישראל וירשתה לא נהגה אלא בימי משה ויהושע ודוד, וכל זמן שלא גלו מארצם, אבל לאחר שגלו מעל אדמתם אין מצוות עשה זו נוהגת לדורות עד עת בוא המשיח, ואדרבה נצטוינו לבל נמרוד באומות ללכת לכבוש הארץ בחזקה. וכמו שדרשו בסוף כתובות מפסוק "השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו" וכו', שלא יעלו בחומה. ומה שאמרו חז"ל שכיבוש ארץ ישראל מלחמת מצוה, זהו כשאין אנו משועבדים לאומות, וכן מה ששבחו חז"ל בשבח דירת הארץ זהו דוקא בזמן שבית המקדש קיים, אבל עכשיו אין מצוה לדור בה". וכן פירשו התוספות סוף כתובות בשם ר' חיים, עד כאן תמצית דבריו.

ג

דברי בעל מגלת אסתר מפליאים מאוד, ושתי תשובות בדבר:

א. שהרי הרמב"ם מנה מצוות רבות מכלל התרי"ג מצות, אף על פי שאינן נוהגות לדורות, כגון מצות עשה של בנין בית המקדש, שיבנה על ידי מלך המשיח (כמבואר ברמב"ם הלכות מלכים פרק יא' הלכה ה'), וכיוצא בזה, וכשם שמצות אלו עתידים להתחדש בביאת המשיח, ואף על פי כן הם מכלל תרי"ג מצות, כן מצות כיבוש הארץ ויישובה לגבולותיה בודאי שתתחדש עם ביאת מלך המשיח, ואם כן הדרא קושיה לדוכתא, מדוע לא מנא הרמב"ם:

ב. שהדבר ברור שגם הרמב"ם מודה להרמב"ן בעיקר הדין של מצות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה וכדמוכח ממה שכתב הרמב"ם (הלכות אישות סוף פרק י"ג), "אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה, תצא בלא כתובה, אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה, יוציא ויתן כתובה". ובשו"ת הרמב"ם (ירושלים תרצד סימן ק"פ), נשאל, על מי שהיה במחלוקת עם אשתו לימדוהו לטעון שברצונו לעלות ולדור בארץ ישראל, ואם לא תואבה האשה ללכת אחריו תצא בלי כתובה, וכששמעו גדולי הקהל על כך חרה להם מאוד וטענו: אם כן כל מי שישנא את אשתו וירצה לגרשה בלא כתובה יעליל עליה טענה זו, ואם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה. והשיב: "המפורסם אצלנו אשר ראינו בתי דין דנין בו במערב... שמחרימים בשם על כל מי

שטוען כן בדרך עלילה על אשתו שלא לעשותו זולתי ללכת להתברך בארץ ישראל, לא זולת זה, ויענה הבעל אמן, ואז יכריחו האשה ללכת עמו לארץ ישראל, או תצא מבלי כתובה. ככה ראינו אותם דנים, אולם מה שאני רואה, "ובו אני מורה" לפי מה שאמרו רז"ל אין לדיין אלא מה שענינו רואות, כי: "איש שביקש לעלות לארץ ישראל הוא מוחזק בכשרות ולא היה בינו לבין אשתו מריבה בשום פנים אז נחייב אשתו לעלות עמו לארץ ישראל, ואם יחסר אחד מהתנאים הללו אין לדון עליה לעלות עמו". **למדנו מדבריו** שהלכה זו שהיא מכח מצות ישוב ארץ ישראל (כמו שכתב הרמב"ן הנ"ל), היא הלכה פסוקה לדורות, ומבואר יוצא, שמצות ישיבת ארץ ישראל נוהגת גם בזמן הזה. וכן יש להוכיח ממה שכתב הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ח הלכה ט): "עבד שאמר לעלות לארץ ישראל כופין את רבו לעלות עמו או ימכור אותו למי שיעלהו לשם. רצה האדון לצאת לחו"ל אינו יכול להוציא את עבדו עד שירצה. ודין זה בכל זמן, אפילו בזה הזמן שהארץ ביד עכו"ם". וכלשון הזה נפסק בטור שולחן ערוך יורה דעה (ס"ט רסז). **אתה הראת לדעת שמצות ישיבת ארץ ישראל נוהגת בכל זמן ואינה מוגבלת לזמן שהיו כל ישראל על אדמתם. ודלא כבעל מגילת אסתר.**

ד

ואין לכחד שיש מקום להליץ על בעל מגילת אסתר הנ"ל, שאף שהלכות אלו נוהגות לדורות, יש לומר שאין זה משום עיקר המצוה של ישיבת ארץ ישראל, אלא משום המצוות התלויות בארץ, שנוהגות על כל פנים

מדבריהם, ולכן יכולים הבעל והאשה לכופ זה את זה לעלות לארץ ישראל כדי לקיים המצוות התלויות בארץ, וכן הדין באדון עם עבדו, ולעולם שאין מצות ישיבת ארץ ישראל עצמה נוהגת בזמן הזה, והעליה לארץ ישראל היא רק הכשר מצוה. וכיוצא בזה מצינו בב"ב (צא,א): "תנו רבנן, אין יוצאים מארץ ישראל לחו"ל אלא אם כן עמדו סאתים בסלע", ופירש רשב"ם דהכי טעמא לפי שמפקיע עצמו מן המצוות. ע"ש. משמע דסבירא ליה לרשב"ם שאין מצוה בישיבת ארץ ישראל על כל פנים בזמן הזה, רק הכשר מצוה היא להכניס עצמו בעול מצוות התלויות בארץ ישראל. ולכאורה כן יש לדייק מדברי הגמרא (סוטה יד,א): "דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כן אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל. אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי: אמר לו הקב"ה: "כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם". והרי רבי שמלאי גופיה יסד לנו: "תרי"ג מצוות נצטוו ישראל (מכות כג,ב), ואם כן למה אמר, שרצה משה רבנו לקיים מצות ישיבת ארץ ישראל עצמה, שהיא אחת מתרי"ג מצוות, לדעת הרמב"ן, מכאן, שאין מצוה בישיבת ארץ ישראל בפני עצמה, אלא כולה משום קיום מצוות התלויות בה. וכן ראיתי להגרמ"ד פלוצקי בס' חמדת ישראל (ח"א דף יג,ג) שכתב להוכיח כן, היפך דעת הרמב"ן.

אולם אי משום הא לא איריא, שיש לומר שמכיוון שגזר הקב"ה על משה לבל יכנס לארץ, הן מצד עונש כמו שכתוב: "יען לא האמנתם בי להקדישני.... לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ", והן מצד כפרה לדור המדבר, כמ"ש התוספות (סוטה יד, א) מהמדרש, שלכן נקבר מול בית פעור, שבכל שנה ושנה באותו יום שחטאו ישראל בבנות מואב ובעל פעור, עולה בית פעור למעלה ומתעורר לקטרג באותו פרק על ישראל ולהזכיר עוונם, וכשהוא רואה קברו של משה לפניו חוזר ושוקע. וכן אמרו בסוטה שם, מפני מה נקבר משה מול בית פעור, לכפר על מעשה פעור (או לפי המדרש שהובא ב"פרשת דרכים" ריש דרוש ח: "מפני מה לא נכנס משה לארץ ישראל! כדי שיביא עמו לעתיד לבוא את דור המדבר, שנאמר כי שם חלקת מחוקק ספון, מה טעם! משום "ויתא ראשי עם"). נמצא, שאדיר חפצו ורצונו של הקב"ה שלא יכנס משה לארץ ישראל, ומאי אולמיה דהאי עשה של מצות ישיבת א"י, מהאי עשה שגזר הקב"ה שלא יכנס לא"י, רק חשב שבכדי לקיים הרבה מצוות התלויות בארץ כדאי להפציר, אולי יש תקוה לבטל הגזרה, עד שאמר לו הקב"ה מעלה אני עליך כאילו עשיתם. (ובסופו של דבר הסכימה דעתו של משה לקיים ג"כ גזירת הקב"ה בשמחה ובזריזות, כמ"ש (בסוטה לג, ב), "ויעל משה מערבות אל הר נבו", י"ב מעלות היו שם, ופסען משה בפסיעה אחת, וךכאורה מה בא להשמיענו בקפיצת יב מעלות בבת אחת, אלא בא לספר לנו על זריזותו של משה לקיים רצון הקב"ה גם כשהדבר נגע אל נפשו, והיא תהלתו ותפארתו. וכמ"ש

כיוצא בזה בספרי פרשת מטות, והובא בפירוש רש"י שם, בענין נקמת מדין: מגיד שבחו של משה, שאף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ובזריזות, שנאמר וידבר משה אל העם לאמר, החלצו מאתכם אנשים לצבא, ואין החלצו אלא הזדרזו. ע"ש. אולם מדברי חז"ל במדרש (ב"ר פ' עו, ב): "וירא יעקב מאד", אמר: כל השנים הללו עשו יושב בא"י, תאמר שהוא בא אלי מכח ישיבת ארץ ישראל?" מכאן שאין ישיבת ארץ ישראל הכשר מצוה לקיים מצוות התלויות בארץ, שהרי עדין לא נתקדשה לקיום המצוות התלויות בה. אלא ודאי שישיבת ארץ ישראל בעצמה מצוה היא, ולכן פחד יעקב פן תעמוד זכות ישיבתה לעשו. וכן מבואר בשו"ת מהרי"ט (חיו"ד סי' כח) בטוב טעם ודעת, שכל ההלכות הנ"ל מצד עצם מצות ישיבת ארץ ישראל, ולא משום מצוות התלויות בארץ.

ה

וכן יש להוכיח שמצות ישיבת ארץ ישראל נוהגת גם בזמן הזה, מהגמרא בגיטין (ח, ב): הקונה בית או שדה בפרוארי ירושלים כותבין עליו אונן אפילו בשבת, ואע"ג דאמירה לגוי שבות, משום יישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן. וכן פסק הרמב"ם (הלכות שבת פ"ו הל' יא), שאף על פי שלא הותר בשבת במקום מצוה אלא שבות דשבות, כגון, לומר לעכו"ם להביא לו איזמל למילה, דרך כרמלית בלבד, מ"מ בזה התירו לומר לגוי לכתוב ולהעלות בערכאות שלהם, אע"פ שאינו אלא שבות אחת, שמשום יישוב א"י לא גזרו חכמים. והסבירו הרמב"ן בחידושיו

לשבת (קל, ב), והריב"ש בתשובה (סימן שפז), דשאני מצות ישוב א"י שאינה מצוה לשעתה בלבד, אלא היא מצוה המתקיימת לעולם, ומצוה שיש בה תועלת לכל ישראל שלא תשקע ארץ קדושה ביד עכו"ם. ע"ש. (וכן פסקו הטור וש"ע או"ח סימן שו' סעיף יא). וכן יש להוכיח עוד מהגמרא במנחות (מד, א): השוכר בית בחו"ל כל שלושים יום פטור מן המזוזה, מכאן ואילך חייב במזוזה, אבל השוכר בית בארץ ישראל עושה מזוזה לאלתר משום ישוב ארץ ישראל. (וכן פסקו הרמב"ם הל' מזוזה ספ"ה, וטושי"ע יו"ד ס"ס רפו). ופירש רש"י, שבארץ ישראל כיון שקבע המזוזה שוב אינו נוטלה משם ומפני טורח מזוזה אחרת בקושי יצא משם, ובחו"ל בנקל חוזר בו. אבל יש לפרש עוד הכוונה שדירת חו"ל כל שלשים יום חשיב דירת עראי, וכל זמן שלא הוחזק לדור שלשים יום פטור ממזוזה, דהו"ל, כמ"ש בירושלמי (סוף מגילה), שהבית שבספינה פטור ממזוזה לפי שאינו דירת קבע. וכך פירש הרמב"ם (הל' מזוזה פ"ו הל' ט), וה"נ אמרינן בסוכה (י, ב): סוכת החג בחג פטורה מן המזוזה, למאי דקיימא לן סוכה דירת עראי בעינן, מה שאין כן דירת א"י שמצותה קובעתה, וכעין מה שנאמר (בפסחים קה, א ובביצה לד, ב): שבת קובעת למעשר משום דכתיב: "וקראת לשבת עונג". וכן כתב בבית יוסף יורה דעה (ס"ס רפו) בשם רבי מנוח, דבחו"ל הוי דירת עראי ולכן פטור ממזוזה. ע"ש. ולפי זה גם מהלכה זו הנוהגת בזמן הזה מוכח שמצות ישיבת ארץ ישראל נוחגת גם בזמן הזה.

ו

ומה שכתב במגילת אסתר להוכיח מדברי התוספות סוף כתובות שאין מצות ישיבת א"י נוהגת בזמן הזה, זה אינו, כי זה לשון התוספות שם: "והיה אומר רבי חיים שעכשיו אין מצוה לדור בא"י, כי יש כמה מצוות התלויות בארץ וכמה עונשין שאין אנו יכולים להזהר בהם ולעמוד עליהם". ופשוט, שהכוונה היא שיש לחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה, ואין הצר שווה בנזק העונשים, שיעבור על המצוות התלויות בארץ לאחר בואו לארץ. וכעין מה שנאמר בשבת (ה,א), ובטוש"ע או"ח (סימן רנב ס' ו), שאם הדביק פת בתנור במזיד בשבת, התירו לו לרדתו קודם שיאפה, כדי שלא יבוא לידי איסור סקילה. ובתוספות ב"ק (צא,ב) ד"ה אלא, אומר ר"ת דהא דאמר (בנזיר ג, א) דנזיר טהור לא הוי חוטא, היינו שהמצוה גדולה מן העבירה, שמצוה עליו לידור, כדאמרינן (סוטה ב,א) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ומכל מקום קצת חטא יש מידי דהוה אמתענה תענית חלום בשבת שקורעים גזר דינו ונפרעים ממנו על שהתענה בשבת, ומה היא תקנתיה ליתב תענית לתעניתיה. וכן מתבאר בהפלאה כתובות שם.

ובאמת שהמרי"ט (חיו"ד סי' כח) ערער בעיקר דברי הרבי חיים הנ"ל שאין זה מיסוד התוס', שהרי הרא"ש לא הביא דבר זה לא בתוספתיו ולא בפסקיו, ואי איתנהו להני מילי דה"ר חיים, לא הוו שתקי מינה כל הפוסקים ראשונים ואחרונים, ואדרבה בתשו' מהר"ם (סי' קצט) כתב בזה הלשון: "ועל כי ראיתי שיש בני אדם שבאים לחלק בין בזמן

הבית לזמן הזה, צריך אני לבאר שאין לחלק בזה, דהא אמרינן בירושלמי שלהי כתובות... וההיא דירושלמי איירי בזמן הזה, ואפי"ה כופין את האשה לעלות לארץ ישראל". מכאן אתה למד, שדברי הר' חיים אינן מיסוד התוספות, כי מי לנו בקי בדברי התוס' יותר ממהר"ם והר"אש, ובהגהות מרדכי מבואר שטעמו של הר' חיים אינו אלא משום סכנת הדרכים, ומה שכתב בתוס' בשם הר' חיים שאין מצוה לדור בא"י, - הגהת תלמיד היא, ולא דסמכא היא כלל. והמהר"יט בחידושיו (סוף כתובות) הניף ידו לדחות דברי הר' חיים בשתי ידיים, שעיקר טעמו שאין יכולים להיזהר בכמה מצוות התלויות בארץ, הוא דבר תימה, שהרי יש כמה מצוות שיכול לקיימן בנקל אם ירצה להתחייב בהן, כגון לקט שכחה ופאה ותרומות ומעשרות וכו', ועוד שהרי ישיבת א"י מצוה מן התורה היא ומנאה הרמב"ן במנין המצוות, מדכתיב: "וירשתם אותה וישבתם בה", ונוהגת אפילו בזמן הזה, דאכתי בקדושתה קיימא וכו'. והלכה רווחת היא, שכופין לעלות לא"י ולית דחש להא דר' חיים כלל. עכת"ד. (ומכאן תשובה למה שנאמר בנב"י תנינא (חיר"ד סי' רו), בשם בנו הגר"ש, ז"ל, שאין לתמוה על בעלי התו' שלא עלו לא"י, שהרי מבואר בדברי התוס' (קי"ב) שעכשיו אין מצוה לדור בא"י, שאין אנו יכולים להיזהר במצוות ועונשים התלויים בא"י. ע"כ. ולא זכר דברי המהר"יט הנ"ל, שאין זה מיסוד דברי התוס', ועיין לתלמיד מהר"ם בספר התשב"ץ (סי' תקסא) וזה לשונו: "וששאלת למה לא הלכו כל האמוראים לא"י, השיבך, שלא

היה מותר להם, כי היו צריכים לבטל מלימודם ולשוט אחר מזונותיהם ופרנסתם, ואמרינן בעירובין (מז, א) שמותר לצאת מא"י לחו"ל אחר רבו ללמוד תורה, כ"ש שאין לילך מרבו שבחו"ל לא"י להתבטל מלימודו ולשוט אחר מזונותיו. וכ"ה באורחות חיים חלק ב (עמ' תריב) ובכל בו (סי' קכז). ע"ש. ועיין עוד למרן החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סי' נב). ובשו"ת מטה יוסף ח"א (חיו"ד סי' י). ובשו"ת צדקה ומשפט (חיו"ד סי' ו') ועמ"ש הגאון מליסא בתשובה שנדפסה בספר עמוד אש עמוד (קו) וי"ל ע"ד ואכמ"ל.

ז

גם מה שכתב במגילת אסתר שם להוכיח נגד דעת הרמב"ן, ממה שאמרו חז"ל כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה, שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו, ואם איתא שמצוות ישוב א"י דאורייתא, הרי נאמר אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה (שבת קד, א), וכ"ש שאין נביא יכול לסתור מצוה מן התורה. ע"כ. ועוד עיין להגאון בכור שור (חולין קלז, ב) שכתב, וצריך לשום לב אהא דקאמר רב יהודה שכל העולה מבבל לא"י עובר בעשה, והרי מצינו לכמה תנאים שעלו מבבל לא"י, ומהם הלל (בפסחים סו, א), ורבי חייא (סוכה כ, א) ועוד, ונ"ל שהחולך לא"י לקיים מצוות התלויות בא"י כתרומוות ומעשרות וכדומה כ"ע מודים שלא נאמר בו עשה שאסור לילך לא"י, דלא אתי עשה דדברי קבלה ודחי מצוות דאורייתא, וכל התנאים שהלכו לשם כוונתם רצויה לעבודתו יתברך, אלא דהיינו למ"ד דלא בטלה קדושת

הארץ, וכל חיוב המצוות מה"ת, אבל למ"ד דרבנן לא אתי דרבנן ודחי עשה דד"ק, ורב יהודה ס"ל כמאן דאמר שבזמן הזה בטלה קדושת הארץ, ואין שום היתר לעלות לא"י וכו'. ולפי זה לדידן דקי"ל דחלה ותרומ"מ ושביעית מדבריהם נקטינן כרב יהודה כשבוה"ז אסור לעלות לא"י. והרמב"ם סוף פרק ה' מהלכות מלכים פסק שאסור לצאת מבבל לשאר ארצות, וכתב מרן הכ"מ שגם ארץ ישראל בכלל שאר הארצות. ע"ש. והיינו להרמב"ם לשטתיה שבטלה קדושת הארץ, וכמ"ש בהלכות בית הבחירה ספ"ו ובכמה מקומות. ולפי עניות דעתי לא קשה מיד, שהרי כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ט ה"ג), שאם הנביא עוקר המצוה לזמן מסוים שומעים לו, וכאן הרי נאמר "עד יום פקדי אותם", והיינו עד הפקידה של תחילת בית שני (כמ"ש במגילה יב, א), אלא שחז"ל המשיכו האיסור מדרבנן בגלל ריבוי הישיבות והרבצת התורה שבבבל, וכפרש"י, ואף שהתוספות כתובות (קיא, רע"א) כתבו: "אע"ג דהאי קרא ("בבלה יובאו ושמה יהיו") בגלות ראשון כתיב, י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא". ונראה דמשמע ליה הכי מדכתיב: "עד יום פקדי אותם", שהפקידה תעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו. ומ"מ הרמב"ן תנא ופליג ויסבור שאין זה מדברי קבלה אלא מדברי סופרים. ועי' להגאון מהר"ץ חיות בחי' לברכות (כד, ב) שתמה על דברי המגילת אסתר הנ"ל: "ולטעמך מי ניחא, והרי גם לשיטתו שהמצוה של ישיבת א"י אינה לדורות, מ"מ הרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ואיך גזר אומר "בבלה יובאו ושמה יהיו", אלא ודאי שאין זו אלא תקנה כשאר

תקנות נביאים, שאינם בכלל מצות, וכמו שמצינו (בב"ב ס, ב), שקבלו עליהם הרבה גזירות זכר לחרבן". ובשו"ת תירוש ויצהר (סי' קיד אות ג-ד) כתב שקושית המגילת אסתר מדרב יהודה שהעולה מבבל לא"י עובר בעשה, לא קשה מידי, שהרי רבים חולקים עליו, והלכו מבבל לארץ ישראל, כמו ר' זירא ור' חייא וכו'. ותמיהני שלא זכר שר מדברי מרן הכ"מ ספ"ה מה' מלכים הנ"ל, דנקיט להלכה שאסור לעלות מבבל לא"י. וצ"ע. גם מה שכתב במגלת אסתר שם: "שהמאמר שהביא הרמב"ן מספרי במעשה ריב"ב וחבריו, י"ל שלא על שנמנע מהם לישב בארץ ישראל בכו וקרעו בגדיהם, שאילו היתה מצוה זו נוהגת בזה"ז הרי יכולים לקיימה ע"י שיחזרו לארץ ישראל, ולמה בכו וקרעו בגדיהם", באמת שכבר תמהו על בעל מגלת אסתר, שלא ראה דברי הספרי במקומו, שמסיים במעשה זה: וחזרו ובאו למקומם, ואמרו שקולה ישיבת ארץ ישראל ככל המצות שבתורה, שנאמר: "וירשתם אותה וישבתם בה, ושמרתם לעשות את כל החקים והמשפטים". (ראה בדברי החיד"א בסי' יעיר אוון מערכת י אות ה. ובשו"ת נשמת כל חי חיו"ד סי' מח. ובשות אבני נזר חיו"ד סי' תנד). ושם האריכו בדברי המגלת אסתר הנ"ל. ואכמ"ל.

ועינא דשפיר חזי בשו"ת התשב"ץ ח"ג (סי' רפח), שכתב וזה לשונו: "הדירה בארץ ישראל מצוה גדולה היא, וכבר מנאה הרמב"ן מכלל תרי"ג מצות, ובספרי אמרו שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצות וכו'. מבואר מדבריו, שמסכים הוא והולך לדעת הרמב"ן. וכן

ולפי מה שכתבנו לעיל גם הרמב"ם יודה לזה, אלא שבהיות שהיא מצוה כוללת לכל המצוות התלויות בארץ לפיכך לא מנאה הרמב"ם למצות עשה. וכן כתבו האחרונים, ולפי זה יש להעיר ע"ד הכנה"ג (יו"ד סי' רלט הגה"ט אות לג) שהנשבע שלא לדור בארץ ישראל, כתב מהר"ד נחמיא"ש בתושבה כת"י דמדלא מנאה הרמב"ם במנין תרי"ג מצות, ש"מ דהויא מדרבנן, ושבועה חלה עליו, אבל בתש"י המבי"ט ח"א (סי' רמה) כ' שאין שבועה חלה עליו, ונראה שסמך על הרמב"ן בהשגותיו על סי' המצוות דסבירא ליה דהוי מצוה מן התורה. ותימה שעזב סברת הרמב"ם ונתלה בדברי הרמב"ן. ע"כ. ולפי האמור לא קשה מידי, שגם הרמב"ם מודה שיש מצוה בישיבת ארץ ישראל, מדרבנן. ועי' בשו"ת הרשב"א (סימן ב), ובס' נוה שלום שלואל בתשובה (סי' ז), ונשמת כל חי (חיו"ד סי' מח). ודו"ק.

ט

ואנוכי הרואה להגאון המפ"י מהר"ם פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חאה"ע סי' קב) שכתב, בדבר השאלה אם יש עכשיו מצוה לדור בארץ ישראל, כדברי הרמב"ן, או אין המצוה נוחגת בזמן הזה, כדברי ר' חיים בתוס' (כתובות קי, ב). וכתב הנה רוב הפוסקים ס"ל דהוי מצוה גם בזמן הזה. אבל פשוט שאין מצוה זו חיובית שעל הגוף, שאם כן הדר בחו"ל עובר בעשה, כלובש בגד של ד' כנפות בלא ציצית, שיש בזה איסור עשה, ולא הוזכר איסור בזה אלא על הדר בארץ ישראל שאסור לצאת לחו"ל, כמ"ש הרמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ט, ואם איתא הי"ל

להרמב"ם לומר שאסור לדור בחו"ל, אלא ודאי שאין כאן מצוה חיובית, אלא שאם דר בארץ ישראל מקיים מצוה. וכיון שאינה מצוה חיובית יש להתחשב בודאי במ"ש הרי חיים אם יוכל ליוהר במצות התלויות בארץ. עד כאן תמצית דבריו.

ותמהני, שהרי משנה שלמה שנינו: הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין, וכשהאשה אומרת לעלות לארץ ישראל והבעל מסרב כופין אותו להוציא וליתן כתובה. וכן כשהבעל אומר לעלות לא"י והאשה מסרבת כופין אותה לצאת בלא כתובה. והוא הדין כשעבד דורש מרבו לעלות לארץ ישראל והאדון מסרב כופין אותו לשחררו, ואם אין מצוה חיובית לעלות לארץ ישראל, מאי כולי האי, אלא ודאי דליתא.

ולכן חוב גמור על כל מי שחרד לדבר ה' ומצותיו לעלות לארץ ישראל, ובפרט בזמן הזה, ומ"ש הרמב"ם ש"אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל אלא אם כן חזק הרעב עד שנעשה שוה דינר חטים בשני דינרים". ולא כתב שאסור לדור בחו"ל, לפי שאין צורך שיחזק הרעב כל כך להיפטר מלעלות לארץ ישראל, אבל כשיש פרנסה כמו **בזמנינו תודות לה' יתברך בודאי שחובה ומצוה לעלות ולהתיישב בארץ ישראל.** והן אמת כי ראיתי להגאון אבני נזר (ס"ס תנד אות סג), שכתב כעין דברי האגרות משה, דהא דתנן הכל מעלין לא"י, אינו מטעם מצוות יישוב א"י, שהרי כן הדין גם לגבי ירושלים, - במחכתה"ר אשתמטיתיה דברי הרמב"ן (בפרי' מסעי לג, נג), שכתב, כי מה שהפליגו חז"ל במצות יישוב ארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת את האשה שאינה

רוצה לעלות לא"י עם בעלה, וכן האיש, בכאן נצטוינו במצוה זו, שנאמר: "והורשתם את הארץ וישבתם בה", שהוא מצות עשה. ע"כ. הא קמון, שהדין של משנתנו, שהכל מעלין לא"י הוא מכח מצוות ישיבת ארץ ישראל, ובגלל קדושת ירושלים יותר מכל א"י הרחיבו הדין גם על ירושלים.

•

הן אמת שהיה מקום לתלות דבר זה בחילוקי הנוסחאות השונות, שלפנינו בכתובות (קי, ב) איתא: "כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה". וכן הנוסחא בתש"י הרשב"א ח"א (סי' קלד). ובס' תשב"ץ קטן (סי' תקסב). ובארחות חיים ח"ב (עמ' תריב). ובכל בו (סי' קכז). ועוד. וכן הוא בזהר הקדוש יתרו (דף עט, ב): הכי תנינן כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, ומש"ה א"ל משה לישראל כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה ולא קאמר "אלוקינו", אלא לאינון דזימנין למיעל בארעא קדישא א"ל הכי. ובכתובות (קי, ב): כל הדר בחו"ל כאילו עובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום וכי. אבל הרמב"ן בחשנות לס' המצות הנ"ל גורס: כל היוצא מארץ ישראל לחו"ל כאילו עובד עבודה זרה. וכן הנוסחא בתוספתא (פ"ה דע"ז). ובתורת כהנים (פרי' בהר), ובילקוט שמעוני (סי' תרסו). ובאבות דר' נתן (פכ"ו). נמצא, דדוקא היוצא מא"י לחו"ל הוחרמר עונשו, דהוי כעובד עבודה זרה, אבל הדר בחו"ל מקודם לכן לית לן בה. מכל מקום יש לנו בודאי לחוש לנוסח שלפנינו בגמרא. ומה גם שבמה

שאמרו "כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה", לא מצאנו נוסח אחר. ויש מקום לומר שזהו כעין מצות "אנכי ה' אלקיך", ו"לא יהיה לך אלוהים אחרים", הדר בחו"ל מעיקרו ואינו רוצה לבוא ולהתיישב בארץ ישראל הרי כאילו עובר על מצות "אנכי ה' אלקיך", וכמ"ש: דומה כמי שאין לו אלוה, אבל היוצא מא"י לחו"ל עובר ג"כ על "לא יהיה לך אלהים אחרים". (וכבר הסביר ההפלאה כוונת אומרם: כל הדר בחול, "דומה" כמי שאין לו אלוה, שהכוונה שאפילו מקבל עליו עול תורה ומצוות. ובאמת יש לו אלוה, מכל מקום כיון שהוא דר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, ולהיפך אפילו הפורק מעליו עול תורה ומצוות והוא דר בא"י, ע"י מצוה זו בלבד דומה כמי שיש לו אלוה. (ע"ש עוד בהסבר הדברים בטוב טעם ודעת).

ובברכות (לה, ב): "תנו רבנן" ואספת דגנך" מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברים ככתבך, ת"ל: "ואספת דגנך", הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל, רשב"י אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה... תורה מה תהא עליה: אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים". וכתב הגאון חתם סופר בחי' לסוכה פרק לולב הגזול (לו, א) ד"ה "דומה לכושי", "שאף רבי ישמעאל לא אמר בא"י ורוב ישראל שרויים על אדמתם, שהעבודה עצמה בקרקע בשדה ובכרם, מצוה, משום ישוב א"י, להוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציותה התורה, "ואספת דגנך", משום מצוה, ודוחה ת"ת, דהו"ל כאומר לא אניח

תפילין מפני שאני עוסק בתורה, ה"נ לא אאסוף דגני מפני עסק התורה, לפיכך בועז זורה גורן השעורים. ואפשר שאף שארי אומניות שיש בהם משום ישוב העולם הכל בכלל מצות יישוב ארץ ישראל. מה שאין כן שאנו מפוזרים בכל קצוי תבל בין אומות העולם, בכה"ג מודה רבי ישמעאל לרשב"י, וע"ז אנו סומכים, כמאמר ר' נהוראי (משנה סוף קידושין): "מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה" - והיינו בחו"ל, עכת"ד.

ולפי זה יש ליישב קושיית הגאון מהר"ץ חיות (ברכות לה, ב) דקשיא ליה דברי רבי ישמעאל על דברי רבי ישמעאל, דהכא אמר ר"י הנהג בהן מנהג דרך ארץ, ואילו במנחות (צט, ב) שאל בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל לרבי ישמעאל, כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהוא ללמוד חכמה יוונית. א"ל : לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה. צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמה יוונית. אלמא דס"ל דברים ככתבן. וצ"ע. ולפי דברי החת"ס ניחא, שאף רבי ישמעאל לא התיר לעסוק במלאכה ולנהוג מנהג דרך ארץ אלא משום מצות ישוב א"י, דדמיא להנחת תפילין, שדוחה תלמוד תורה, אבל בחכמת יוונית דליכא למימר הכי, אה"נ שדברים ככתבן. ומ"מ נראה דלאו דוקא נקט החת"ס דדמיא להנחת תפילין, דהתם לא סגי בלא"ה, והו"ל כפושעי ישראל בגופן (ר"ה ז, א), אבל הכא הדבר ברור שלימוד התורה עולה על כל מצוות התורה, כמ"ש בירושלמי (ריש פאה): "יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה", אפילו חפצי שמים

לא ישוו בה. ובלעדי התורה אין שום אפשרות ליישוב ארץ ישראל, כי "בצל החכמה בצל הכסף".

ובאמת שהשיקול היסודי שצריך לדחוף את אחינו יהודי התפוצות לעליה ולהתיישבות בארץ, הוא, העובדה שארצנו הקדושה נהפכה בדורנו זה למרכז עצום של התורה הקדושה, הן בכמות והן באיכות, וכבר דרשו חז"ל "וזהב הארץ ההיא טוב", "שאין תורה כתורת א"י", ובירושלמי (נדרים פ"ו הלכה ח): "אמר הקב"ה, חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל מסנהדרי גדולה שבחוצה לארץ". אמנם, גם בארצות הברית ישנם מרכזי תורה, אבל לצערנו לדאבון לבנו על נפש שמצילים, נטבעים ומתבוללים עשר נפשות. וכל חייהם הרוחניים דומים למי שבונה טרקלין מפואר על קרח, "וחם השמש ונמס"... אשרי חלקם של העולים לארצנו הקדושה ומתיישבים בה ועושים למען יישוב ארץ ישראל, מי בגשמיות ומי ברוחניות, "כי כאיש גבורתו". ואומרים בשם האר"י שאע"פ שגם התיירים שעולים לארץ ישראל לתור את הארץ "משות בארץ ומתהלך בה", זוכים לשאוף את אוירה המחכים, אולם זוכים הם לבחינת "רוח" (מנפש רוח ונשמה שבאדם), אבל המתיישבים בה בקבע זוכים למדרגה גבוה ביותר, היא ה"נשמה", וכמו שכתוב: "נותן נשמה לעם עליה", אלו תושבי ארץ ישראל, "ורוח להולכים בה", אלו התיירים שחוזרים אחר כך לארצם שבחו"ל.

ולעתיד כל ישראל יעלו לא"י, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי
ישראל מלך ומלכותו בכל משלה. במהרה בימנו אמן.

.....
.....

בשהורים רוצים שבנם ישאר אתם בחו"ל בודאי שאין לשמוע להם לבטל
המצוה הגדולה של ישיבת ארץ ישראל, ואסור לרדת מא"י לחו"ל אפילו כדי
להצטרף להוריו הדרים בחו"ל ולקיים מצות כיבוד אב ואם. אולם מותר לרדת
לחו"ל לקבל פני הוריו ולחזור לארץ ישראל.
(שו"ת יחזה דעת ח"ג סימן סט)

האם מותר לתושב ישראל לצאת לחוץ לארץ לסתורה או לטיול על מנת לחזור
אחר כך לארץ ישראל ?

מותר לצאת מארץ ישראל לצורך פרנסה ולסחורה, ובלבד שיהיה על מנת לחזור
לארץ בהקדם, אבל להשתקע בחוץ לארץ אסור. ואסור לצאת מארץ ישראל לחוץ
לארץ לטייל אפילו על מנת לחזור לא"י. ומותר לצאת לחוץ ללמוד תורה ולישא
אישה על מנת לחזור לארץ ישראל. וכן מותר לצאת בשליחות המוסדות
הרשמיים בארץ ישראל, ללמד תורה לבני ישראל בגולה, ולחזקם בתורה וביראת
ה'.

והיורדים מארץ ישראל לחוץ לוישובים שם ישיבת קבע להתעשר ולהרכות נכסים
ולרשת משכנות לא להם, ולהתענג על סיר הבשר, ומאסים בארץ חמדה, גדול
עונם מנשוא, וגורמים גלות להם ולזרעם אחריהם. ולפעמים יגרמו לבניהם
טמיעה והתבוללות, ועליהם אמרו חז"ל "כל היוצא מארץ ישראל לחוץ כאילו
עובד עבודה זרה, ודומה כמי שאין לו אלוה-ה".

ומכל מקום אין להתייאש מהם, וצריכים לנסות להשפיע עליהם בדרכי נועם
לשוב לארצנו הקדושה ולחנך את בניהם לתורה, שאין לך תורה כתורת ארץ
ישראל, ואם ראשיתם מצער אחריהם ישגה מאוד. ויהי רצון שיקויים במהרה
הפסוק: ופרויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם.

(שו"ת יחווה דעת ח"ה ס' נז)

ואע"ג דאפילו ההולך בה ד' אמות וכו', מכל מקום איננו נושא עוון אלא אם כן הוא מהיושבים (בה)... ועל כן דקדקו לומר כל הדר בארץ ישראל, דר דוקא... ומכל מקום מסיים קרא, העם היושב בקרבה נשוא עון.... לענין נשיאת עון לא אזלינן אלא בזמן שהוא יושב בה, אבל אם יצא ממנה אפילו לשעה אחת באותה שעה איננו נשוא עון, ותירתי בעינן שיהיה מהיושבים ושיהיה בה דוקא.

שו"ת חתם סופר ח"א חלק או"ח.

הרב בנימין יהושע זילבר

...אבל מצות ישוב ארץ ישראל, אין לו שום קשר לביאת המשיח ולבנין בית המקדש, זה מצוה אחרת לגמרי כשאר מצות התורה, שאין אנו מחפשים טעמים. ואנו מקיימין אותן כפשוטן דגזרת מלך הוא. ומוזקנים נתבונן, שמהרמב"ן עד הבית יוסף והאר"י ז"ל והחרדים והאלשיך ועוד, עד השל"ה, ועד תלמידי הגר"א והבעל שם טוב, **מסרו עצמם לקיים מצוה זו בזמנים שלא היה אפילו אוניית קיטור ונסעו בסכנת נפשות הרבה חודשים ואיזה הצטדקות יהיה לנו היום, שמעבר לים אפשר להגיע בכמה שעות.**

וגם בתקופה זו בשלטון החופשים לא נפטרנו ממצוה זו ואם כי יש מחלוקת בגמרא אם יש קנין לעכו"ם להפקיע מקדושתה, אבל לכולי עלמא אין קנין להחופשים להפקיע מקדושתה. וידוע שמלפני עשרות בשנים היו הרבה מהגדולים שהתנגדו לישוב הארץ בכלל ולארגון החרדים שהתעסקו בזה בפרט, טעמם ונימוקם עמם, כי אז היו מרכזי התורה והחסידות בחו"ל וביחוד במקומות האלו של הגדולים שהתנגדו כמו בגליציה ובהונגריה דעדיין לא היה השפעה כל כך גדולה של המפלגות החילוניות ולא עשו שמות בנוער כמו בארצות ליטא רוסיה ופולין שלא דלגו אפילו על האברכי משי של השטיבלך ולא ראו צורך לארגון חרדי עולמי ולא ראו צורך להתעסק בישוב ארץ ישראל, לכן

סמכו על רבינו חיים סוף כתובות... אבל כהיום שהחכמה העליונה והמסבב כל הסיבות סיבב, שמרכזי התורה המוסר והחסידות עברו לארץ הקודש וכל אחד ואחד יש לו החוג שלו כמו שהיה מלפנים בחו"ל. האם נשאר לנו עוד חלק ונחלה בחוץ לארץ, האם ברוקלין המרכז החרדי היחידי בארצות הברית יכול להיות תחליף לירושלים דליטא או לירושלים דהונגריה וגלציה ופולין, והאם יכול להתחרות עם מרכזי התורה דארץ הקודש. דרשתי וחקרתי היטב מהבאים מהתם להכא וכולם בפה אחד, שהמצב בארץ הקודש הרבה יותר טוב מבחו"ל, בין בחינוך הבנים והבנות ובין מה שנוגע לשמירת שבת והצניעות. וראה זה פלא שזה לערך שישים שנה שהציונים עמלים לא רק להשיג מדינה אלא גם לעשות תיקונים ומהפכה בדת, ובכל זה נמצאים עוד ישיבות גדולות כמו שהיה מלפנים בחו"ל, ולא עוד אלא שגם אין עליהם עול מלכות ועול דרך ארץ, וישיבות כאלו שאין להם עיקרון רק ללמוד עד חתונה ואחר כך כל אחד פונה לדרכו, זה לסדנו וזה למסחרו אלא כאלו שהיה לנו מקדם שהלומדים אין להם בעולם אלא די אמות של הלכה בלבד, והממיתים עצמם באחלה של תורה, המצב בחו"ל נעשה רע מיום ליום. זה רק מחסדי הבורא שהבטיחנו כי לא תשכח מפי זרעו, ואם היעב"ץ כותב שקיום האומה הישראלי הוא נס יותר מקריעת ים סוף, והיערות דבש כותב שצריכין לכוון זה בגואל ישראל, גם אנו נאמר כן מה שנוגע למצב הרוחני שלנו. ואין ספק דאם יבואו לארץ הקודש הרבה רבבות מאחינו החרדים ביחוד אלו שאינם

זקוקים למדריכים החילוניים, שהיה נעשה מהפכה בחיינו הרוחניים העצמיים.

ובאמת מה לי להאריך להיות כיהודה ועוד לקרא בדבר שכבר האריכו בזה גדולי עולם, והדבר פשוט מאוד, **אלא שהלאומיות החילונית והיבשות משכיח עיקר גדול כזה מהאחינו החרדים. וחשבתי שאיזה התנצלות יהיה לנו כשיבוא היום שנהיה נתבעים על זה**, על רבינו חיים בסוף כתובות דכתב דאין מצוה בזמן הזה, אין לסמוך דהרי כתב טעמו מפורש, לפי שאי אפשר ליזהר במצות התלויות בארץ. והדבר ידוע שהיום מי שרוצה באמת יכול לקיים בנקל כל מצות התלויות בארץ. ועוד כל הראשונים חולקים עליו.

ואם שלפעמים מתעורר איזה שאלות שקשה לפתור אותן, במצב כזה שעדיין לא זכינו לשלטון התורה, אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, גם בשאר מצות מתעורר לפעמים ספיקות שקשה לצאת ידי חובת כולם. וכבר אמרו במנחות מ"א א' בזמן דאיכא ריתחא מענישין על מצות עשה, כמו במצות ציצית...

ומה שיש אומרים דמצות ישוב הארץ הוא רק ללמוד ולעבוד את ה' כל היום, זה אינו נכון בהחלט. ומה שמצאנו לגדולים שאמרו הכי, זה היה מלפנים, דמי שבא לארץ היה זקוק על פי רוב להתפרנס מקופת רמב"ן, וקופת רמב"ן נתקן רק לאלו הבאים לבלות ימיהם בתורה ועבודת ה', וזה פשוט מאוד. ומכבר ראיתי בתולדות חפץ חיים, דבנו הביא לו קונטרס, מגדול אחד המבאר דמצוות ישוב הארץ הוא רק מי שיכול

חובת העליה הרב בנימין יהושע זילבר לארץ ישראל כה

לשבת כל היום בתורה ועבודת ה', והחפץ חיים זצ"ל לא רצה אפילו להסתכל בו....

ואנחנו לא מאלו החושבין שצריכין לחסל את הגלות בפעם אחת ולכבוש בכוח את ירושלים למהר הגאולה ולעבור על השבועה לא תעלה בחומה.... ואנחנו גם לא מאלו האומרים שעכשיו אין מצוה לעלות, וכל תעמולה לשוב ארץ ישראל גובל כבר עם השבועה שלא יעלה בחומה, ואדרבא כל הראשונים סבירא ליה דגם בזמן הזה יש מצוה או משום מצות עשה או משום מעלת וקדושת הארץ.

.....

.....

כל הדר בארץ ישראל וקורא קריאת שמע שחרית וערבית ומדבר בלשון הקודש הרי הוא בן העולם הבא. ספרי, דברים לב
--

הרב שלמה זלמן אוירבאך

כתב כת"ר דלדעת הגר"א (אהע"ז סימן ע"ה סק"י"ז) עיקר מצות ישוב ארץ ישראל הוא כדי לקיים המצוות התלויות בה. וכתב נמי, וכן נראה מדברי התוספות (כתובות ק"י ע"ב) לפי סברת רבנו חיים כהן. **ולעניות דעתי אינו כן**, אדרבא מדברי רבנו חיים כהן מוכח שגם בזמן הזה שפיר נוהגת מצוה רבה זו של ישוב ארץ ישראל אלא שהוא סובר דכיון שאין יכולין להיזהר בזמן הזה בקיום המצוות התלויות בה לכן חלילה לבוא לארץ ישראל ולעבור על חוקי ה' ותורתיו ולקיים את המצוה ע"י עבירות.

ומכל מקום בזמננו דאפשר שפיר לשמור ולקיים, שפיר חייבין לעלות (לארץ ישראל) גם לפי רבנו חיים כהן, והרי זה דומה למה שכתב שם בתחילת הדברים דלא נוהג בזמן הזה משום סכנת דרכים שהפטור הוא מטעם אחר אבל לא מפני שבעיקר המצוה יש חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית.... ואף גם בדעת הגר"א ז"ל נראה דשפיר סובר שדין ישוב ארץ ישראל ודאי נוהג בזמן הזה...

.....

.....

 רבי מאיר שמחה כהן מדוינסק

"ואף גם זאת בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים להפר בריתי אתם אני ה' אלקיהם".

העניין הוא שנתבונן קצת בדרכי ההשגחה העליונה קצת מה שיוכל להבין וזה, כי כאשר גזרה החכמה העליונה אשר ישראל יתנוודו בארצות, שנים רבות מאוד מאוד, עד זמן אשר חקקה המטרה האלוקית.... ובוה נקבע בנפש בניו קישור טבעי להשתוקק אל ארץ אבותיהם ולחשוב עצמם כגרים.... שלא ירדו להשתקע רק לגור עד בוא קץ הימין, ויהיו מחשבים בעצמם לא כאזרחים.... והנה דרך ההשגחה כי ינחו משך שנים קרוב למאה ומאתיים ואחר זה יקום רוח סערה ויפוצ המון גליו וכלה יבלה יהרוס ישטוף לא יחמול, עד כי נפזרים בדודים ירוצו יברחו למקום רחוק ושם יתאחדו, ויהיו לגוי, יוגדל תורתם, חכמתם יעשו חיל, עד כי ישכח היותו גר בארץ נכריה, יחשוב כי זה מקום מחצבתו, בל יצפה לישועת ה' הרוחנית בזמן המיועד, שם יבוא רוח סערה עוד יותר חזק, יזכיר אותו בקול סואן ברעש, יהודי אתה ומי שמך לאיש, לך לך אל ארץ אשר לא ידעת... והישראלי בכלל ישכח מחצבתו ויחשב לאזרח רענן, יעזוב לימוד דתו, ללמוד לשונות לא לו, יחשוב כי ברלין היא ירושלים.... אז יבוא רוח סערה וסער, יעקור אותו מגזעו, לשונו שפת קדשנו, ולשונות זרים המה כלבוש יחלוף....

משך חכמה פרשת בחקתי כו, מד.

הרב אליעזר יהודה ולדינברג

בכאן מקום אתי להדפיס בירור הלכתי שכתבתי על אודות חיוב מצוות העליה לארץ ישראל לאחר קום המדינה, ובמשנה תוקף

גדרי חובת העליה וההתנחלות בארץ

עם קום המדינה

בירור הלכתי על חובת מצוות העליה לארץ וההתנחלות בה כמשנה חובה מאז קום המדינה בעזרת צור ישראל וגואלו, ה' צבאות שמו. כולל, בכל מרחבי שטחיה, באין הבדל ופדות בין אותם שכבשו עולי בבל לבין אותם שכבשום עולי מצרים בלבד, משום שמצוות העליה וההתיישבות נובעת מקדושתה העצמאית של הארץ שהשכינה שרויה בה והשראת השכינה חופפת כל חלקי הארץ וגבולותיה הנקובים בתורה, וקדושתה קדושת עולמים עד סוף כל ימות עולם, כמבואר באר היטב ב"כפתור ופרח" פרק י', ובשו"ת תשב"ץ חלק ג סימנים קצח-ה, ושו"ת חתם סופר ח"ד סימנים רלג- רלד, ובמבוא ל"שבת הארץ", ועוד.

מצוות ישוב ארץ ישראל בכללותה

בעצם יסוד בירור מצות ישיבת ארץ ישראל על פארותיה ענפיה וריבוי גווניה, וכן ביסוד חובת העליה אליה מכל קצווי העולם כבנים השבים אל חיק אמם וגודל ערכה של מצוה מרכזית וכוללת זו והמשכת חיוב קיומה במלא התוקף גם אחר חורבן הבית וגלות ישראל מארצו, כבר דשו בכל זה בבירור ובליבון מקמאי דקמאי של גאוננו ורבותינו

הפרשנים והפוסקים ז"ל עד דורנו זה והדברים ערוכים וסדורים בחיבוריהם, ובכמה מהם באו הדברים ערוכים ובמלוכד, בתוכם גם בספר "פאת השלחן" הלכות ארץ ישראל.

ואזכיר בנוגע לזה רק מה שראיתי בשו"ת תולדות יעקב (מבעל "שארית יעקב" חושן משפט סימן ח') שעמד על המחקר על שהרמב"ם השמיט ממניין מצוותיו מצות ישוב ארץ ישראל, שרבות דברו על כך הפוסקים, ומבאר שם, מפני שכבר כלל לנו הרמב"ם בשורשים שלו, (בשורש ד-ה), שאין למנות ציוויים הכוללים בתורה כולה או מצוות הרבה, כאילו יאמר עשה כל מה שציוויתך, ומשום כך לא מנה מצוות ישוב א"י במצוות עשה, מפני שהיא מצוה שכוללת הרבה מצוות ביחד, כמו שאמרו, "מכל מקום, צותה התורה לישב בארץ כדי לקיים מצוותיה", הרי מצוה זו של ישיבת ארץ ישראל היא מצוה כזו אשר על ידה נעשות מצוות הרבה ונקראת מטעם זה מצוה כוללת ומצוה כזו לא חשב הרמב"ם במנין המצוות שלו. ויש להוסיף על כך, שמצינו להראשונים שמבארים, שגם כל עיקר מצוות התורה ביסודותם וכמאמרם ותיקונם כולן אך ורק בארץ הן, והדברים מבוארים ברמב"ן על התורה (בראשית כו, ה. ויקרא יח, כה), ובשו"ת הרשב"א (א, ס' קלד), מבאר על פי זה ענין מאמרם ז"ל (בכתובות קי ע"ב ב), שכל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוה. והרי הרמב"ם פסק מאמר זה כהלכה פסוקה (בהלכות מלכים הלכה יב'), שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה (ואין כאן

מה להוסיף בשינוי הלשנות בזה, שבגמרא ובתורת כהנים (פרשת בהר כה' לח) ובחרכבת הלשונות שיש בזה בדברי הרמב"ם שם).
 בספר תולדות יעקב שם כותב גם לבאר מאמר רב שמלאי בסוטה יד א, במה שאמרו, שמשה רבנו נתאוה להיכנס לארץ ישראל מפני שהרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל וכו' ואינו אומר, שנתאוה משום עצם מצות ישוב ארץ ישראל, ורוצה לומר משום שבהליכה אינו מקיים מצות ישיבה (בזה מחלוקת הפוסקים), ולדור בה אי אפשר לו לבקש, כי יודע שמוכרח למות במדבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור וכו'. ועיין גם בספר חמדת ישראל בקו' נר מצוה, אות נ, שכותב לחזק ביותר הקושיא הנ"ל בזה שרבי שמלאי עצמו הוא מרא דהאי דינא שתרי"ג מצוות נאמרו לו למשה מסיני בסוף מכות. ולעניות דעתי נראה, שלפי האמור לעיל שהיא מצוה כוללת, יש ממילא לתרץ גם קושיא זו ולומר, שזה כלול באמת בדברי רבי שמלאי במה שאומר "אמר משה": "הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימים אלא בארץ ישראל. אכנס אני לארץ כדי שתקיימו כולן על ידי". וברצונו לומר בזה באמת לעצם קיום מצוות ישוב ארץ ישראל, היינו, שרוצה להיכנס לקיים מצוה גדולה זו של מצות ישוב ארץ ישראל, שהיא מצוה כוללת הרבה מצוות ממצוות התורה שנצטוו ישראל עליהן ובעצם הכניסה ועל ידה יקיימן כולן. ובפשוטו נראה לי לתרץ קושיא זו ולומר שלכן לא פירש רב שמלאי שנתאוה משה רבנו עליו השלום לעצם מצוות ישיבת ארץ ישראל, שכיון שה' אמר לו שנגזרה עליו גזרה, שלא יכנס

לארץ, שוב אינו מצווה במצוה זו ואינה חלה עליו כלל ומה לו לבקש יותר על כך, לקיום המצוה, בזמן שכלפיו אין זו כבר בכלל מצוה, ומשום כך קאמר רב שמלאי, שמשא רבנו עליו השלום נתאוה בכל זאת להיכנס לארץ ישראל אפילו אם לא יקיים בכך מצוה, שעל ידי כך, שיהיה בארץ, אפילו זמן קצר בלבד, יחולו עליו ממילא באותו הזמן חיובי מצוות רבות התלויות בארץ שמתחייבים בהן מאליהן באופנים שונים כל מי שנמצא בה.

התחדשות חובת העליה הכללית וההתנחלות בארץ עם קום המדינה

בוה אנו מגיעים למגמתנו העיקרית של מאמרינו זה: לברר ולהוכיח על פי ההלכה, שחובת העליה לארץ ישראל ומצוותה וההתיישבות בה לא נפגמה כלל עם קום המדינה והשגת הריבונות בחלק מסוים וניכר משטחה. להיפך, היא (מצוות העליה) גדלה עוד בערכה ועל כל אחד ואחד מישראל היושב בגולה נתווסף חיובית בחובת קיומה, ולהוציא מדעת הטועים המקשרים דבר מצוות העליה עם השגת הריבונות על הארץ וחושבים מתוך כך דעה-מוטעית, שהיה זה בעיקר עם קום המדינה כדי להרבות האוכלוסייה היהודית ולהגיע לידי רוב תושבים ולזכות על ידי כך בבעלות, ומיכון שכבר הגענו למטרה המבוקשת לחיות כעם עצמאי בארץ קודשנו עם ממשל עצמי, אפילו בחלק ממנה, הוקלה בהרבה חובת העליה ומצוותה. כי כמו שנוכיח בעזרת ה', מצות העליה אינה קשורה כלל ועיקר בהשגת מטרות אחרות, אלא היא עצמאית בהחלט והיא מטרה כשלעצמה.

מצוות העליה וההתאחדות בארץ מתחלקת לשתיים:

א. מצוה כללית, חובה כללית על עם ישראל במרוכז לבוא ולהתנחל בארץ, להיות בה עם קדוש, שקהל הנמצא בארץ הוא הנקרא קהל הראוי לשמו.

ב. מצוה פרטית, חובה פרטית על כל אדם מישראל באשר שם לקום לעלות ציונה ולהיאחו בה.

המצוה הכללית נפסקה עם חורבן מקדשנו, גלותינו מן הארץ וניטול הכבוד מבית חיינו עד שעת פקידה. ולא זאת אלא שחושבענו על כך, שלא לעלות בחומה כדאיתא בכתובות (קיא.א) ונשארה איפוא רק המצוה הפרטית על כל אדם מישראל כגוף נפרד. וכך מסביר בעל "פאת השלחן" בהלכות ארץ ישראל סימן (א', ג): "אמנם אינה מצווה כללית לכל ישראל בגלות החל הזה אלא מצוה על כל יחיד לדור שם". מתוך הדברים האמורים שלעצמם ביכולתנו כבר לעמוד על המבחן בכפילות חובת העליה ומצוותה מאז קום המדינה, כי הרי עניין השבועה שלא יעלו בחומה, פירושה: שלא יעלו יחד ביד חזקה וכפירוש רש"י בכתובות שם. ואם כן לא היה זה אלא קודם שפקוד פקדנו בפקידה הגדולה, שאז עליה כללית גדולה היתה יכולה להתפרש בפני המושלים הממונים עלינו כעין עליה בחומה ביד חזקה וכמו שבאמת חיינו מוגבלים בחוקי חנק, וזכורים לנו עוד יפה המאורעות הטראגיים שאירעו בימי המנדט לאודים מוצלים, כשהיה דומה לממונים שעולים בחומה, אבל מאז פקד אותנו ה' לטובה ליתן לנו שם ושארית בארץ

קודשו, להיות אדונים בה, ונתן בלב אומות העולם המאוחדות, כלכורש בשעתו, להשיב לנו הגזילה בחלק מארצנו, ושערי הארץ נפתחו לרוחה יום ולילה לא יסגרו לפני כל יהודי בלא הגבלה ובלא שום צמצום וכולם מתקבלים בזרועות פתוחות ובשמחה נפשית, **אם כן הרי לא חל ממילא יותר על עליה כללית דבר השבועה שלא יעלו בחומה ופג תוקפה, כיוון שזה כבר לא מתפרש בעיני שום אחד כעליה בחומה. להיפך, רוב העמים שבידם כוח ההכרעה הבינלאומית מביטים בעין טובה על כך- ותהא זאת מכמה בחינות ונימוקים משלהם שאין לפרשם- ורואים הדבר כטבעי כבנים השבים אל חיק מולדתם, ואם כן נתחדשה במצוות העליה גם החיוב הכללי על כל בית ישראל ועל כל קיבוץ יהודי הנמצא אי שם בתפוצות לקום במרוכז ולבוא להתנחל בארץ חמדתנו.**

חובת העליה וההתיישבות בה אינה מותנית בהשגת רבונות בארץ
ישנם החושבים שמכיוון שהחלק שבידנו כבר נכבש, הוצא מיד העכו"ם, והוא ברשותנו הבלעדית, אין יותר חיוב לעלות להתיישב בו, כיוון שבין כך הוא כבר תחת רגלינו. **אבל טעות גדולה בידם**, כי מצוות העליה כדי להיאחז בארץ אין לה מגע כלל למצוות הכיבוש, והן שתי מצוות נפרדות. וכשם שנצטוונו בתורה על הכיבוש, כך נצטוונו במיוחד גם על התיישבות, ככתוב בפרשת מסעי "והורשתם את הארץ וישבתם בה" וגו', כלומר: בתחילה באה מצוות "והורשתם" לגרש את הגוי אשר לפנינו ולא לעזוב את הארץ בידו ואחר כך באה מצוות

"וישבתם", לא להשאירה שוממה, אלא לבוא ולהתיישב בה בכל פינה וזוית, שלא תישאר שום חלקה אבלה ושוממה מאין יושב, כפירוש הרמב"ן על התורה שם: "דזו מצוות עשה יצווה אותם שישבו בארץ וירשו אותה כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה', ואילו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתיישב שם יעברו על מצוות ה'". **וכוונת הרמב"ן בזה, שלא ימאסו בנחלת ה' וללכת להתיישב בארץ אחרת גם אפילו אחר שהארץ כבר תכבש לפניהם, כי עצם קביעת הישיבה במקום אחר נקרא מאיסה בנחלת ה'.** וכך באו הדברים מפורשים ביתר ביאור, ברמב"ן במנין העשין שלו, (עשה ד') שכותב "שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן הא-ל יתברך ויתעלה, לאבותינו אברהם יצחק ויעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה והוא אומרו להם, "וירשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם". הרי בפירוש, שהחוב בזה כפול. ראשית, שלא נעזבה ביד זולתנו מן האומות. ושנית, שגם אחר שנקיים זאת מוטל עלינו חיוב נוסף שלא נעזבה שוממה, אלא נאחז בה. וכך ממשיך הרמב"ן בהמשך דבריו להוסיף לבאר דבר זה בשפה ברורה, שאינה משתמעת לתרי אנפי: "וכן אם ברחו האומות מפנינו והלכו להם וכו' נצטוינו אנו לבוא בארץ ולכבוש הערים ולהושיב בה שבטנו, וכן אחרי הכריתנו העם אם רצו שבטנו לעזובה ולכבוש להם ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן מן המקומות, אינן רשאים, שנצטוינו בכיבושה

ובישיבתה". הרי הדברים מפורשים וגם גילוי מפורש בבחינה של בא זה ולימד על זה, שמה שכתב הרמב"ן שאילו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער וכו' כוונתו בכך, אם יהא זה גם אחר שהארץ נכבשה כבר בפניהם וכדכותב כאן בהדיא, שהמכוון גם על "אחרי הכריתנו העם". ואולי לזה מכוונים גם דברי התוספתא, (ע"ז פרק ה' לפי גירסת הרמב"ן פרשת אחרי פרק יח' פסוק כה, הוצאת צוקרמאנדל) "אלא כל זמן שהן עליה כאילו מכובשת, הא אינם עליה אינה מכובשת" (לפי צוקרמאנדל "כאילו אינה מכובשת") והיינו, שאפילו אם כבר נכבשה, עדיין אין הכיבוש שלם ואינו ראוי לשמו האמיתי כל עוד שעם ישראל אינו מתאחז בה ויושב עליה, מכיוון שהמצוה עוד לא קויימה כמאמרה, ולכן לא נחשב עוד גם שנכבשה לפני ה', וכדאיתא בתוספתא שם, וגם זאת, מפני שלפני ה' יכול להיחשב ולהיקרא רק אם ישראל עם קרובו גר ומתנחל בה.

חיוב מכופל על היחיד לעליה והתיישבות מאז קום המדינה

מבחינה זאת של המצוה הכללית, חל חיוב יותר למצות עליה והתיישבות מאחר קום המדינה גם על כל יחיד ויחיד מישראל הנמצא בגולה והוא מתחלק לשניים:

- א. חיוב עצמי פרטי.
- ב. חיוב עצמי כללי, וזה בהיותו מצוה להיאחז בארץ כדי לחזק בכך את המעמד הכללי של חובת האחיזה בה וההתיישבות שלא תחזור ותשקע חלילה בזמן מן הזמנים באיזו דרך שהיא ביד זרים.

וחילי ידי מדברי שו"ת ריב"ש (סימן קא) שמסביר בהמשך דברי תשובתו, שישוב ארץ ישראל אינו מצוה לשעתה אלא מצוה מתקיימת לעולם היא, ומצוה ותועלת היא לכל ישראל, שלא תשתקע ארץ קדושה בידי טמאים ואין למדין ממנה לשאר מצוות. וכן חוזר הריב"ש להסביר זאת גם בסימן שפז. הרי שגדולה וחזקה מצוות ישוב הארץ על כל יחיד לא רק מבחינת החיוב העצמי, אלא גם בהיותה כוללת גם חיוב ערבותי, שכל אחד מישראל מחויב לדאוג לתועלת הכלל הישראלי, שבהתיישבותו הוא מביא תועלת בכך לכל ישראל בנתינת יד מסייעת, שלא תשקע הארץ בידי זרים, וגם בחיוביות, בהחייאתה ובהפראתה. ואם כך הדבר בכל התקופות, גם בזמן שהיינו עוד רחוקים מלהוות עם - בארצו, על אחת כמה שגדול ומכופל חיוב זה על כל יחיד ויחיד לעלות ולהתיישב בארץ לא רק מבחינת החיוב הפרטי בלבד, אלא גם מבחינת חיוב וערבותו הכללית, לדאוג לתועלת האומה והמדינה בתהליך יצירתה, שיפוצה, וקוממיותה כאומה חזקה בארץ הקודש ולעודדה ולאמצה לפרות, לרבות, להתרחב ולהתפשט בכל השטחים המובנים ככל אשר ברכנו ה'.

גם זאת, עם קום המדינה גדלה חובת העליה משתי בחינות נוספות: ראשית הוסרו העיכובים והמכשולים של סכנות עליה, וגם הוסרו העיכובים בשל חוסר האפשרות להתפרנס בארץ עד כדי סבל של חרפת רעב חס ושלום. שעם הסרת מכשולים אלו ירדו גם צדדי הפיטורים ההלכתיים שנזכרים בקשר לכך בדברי הפוסקים, וממילא אין אפילו

חובת העליה שו"ת "ציץ אליעזר" לארץ ישראל לח

מקום חיוב לשמוע בקשר לרצון עיכוב עליה אפילו לאב ואם או בית דין, כמבואר כל זה באריכות בשו"ת מהרי"ט (חלק ב' חיו"ד סימן כ"ח), ובחידושו לסוף כתובות, בדברו על דברי הר"ח כהן הנזכר בתוספות כתובות שם. וכן בשו"ת המבי"ט (ח"א סימן קלט) ובשו"ת מעיל צדקה (סימן כו'), ובפתחי תשובה באבן העזר (סימן עה, סכ"ו), ובשו"ת בית יהודה למהר"י עייש (חיו"ד סימן נד') ועוד, והדברים ארוכים.

שנית יש לומר שלפי המצב העכשווי שהמדינה נמצאת בו, שזה עתה יצאה כמעט מחיתוליה והיא מוקפת מסביב אויבים מושבעים הרוצים לבולעה חלילה, מוטלת חובה מיוחדת של "החלצו חושים" למהר לעלות ארצה ולבוא לעזרת ישראל מיד צר הבא עליהם, שנובע מחיוב מלחמת מצוה, כנפסק ברמב"ם הלכות מלכים (פרק ה' הלכה א') וכל כוח עולה מאורגן וגם בלתי מאורגן מסייע לכך מבחינת מה במישרין או בעקיפין כמובן.

מצות עבודת האדמה בארץ ישראל

אל יהא קל בעיני משהו ערך עניין הסידור ההתיישבותי בעבודת האדמה לנהנים מיגיע כפיהם, ומכל שכן שאין שום תירוץ של עיכוב עליה עבור כן ולאי הסכמה לסידור שכזה. כי אם ידועה עבודת האדמה בדרך כלל כמובחרת מכל העבודות והמסחריים השונים, בהיותה בדרך כלל נקיה מכל שמץ של גזל וקיפוח והדומה להם, הרי בארץ הקודש עצם המלאכות של "לעובדה ולשומרה", המה גם גופי מצוות.

נסתפק בזה בהביאנו בכאן בקשר לכך דברים נעלים ומופלאים שכותב בזה החתם סופר בחידושיו לפרק לולב הגזול (לו עמוד א) מידי דברו על מחלוקת רשב"י ורבי ישמעאל (ברכות דף לה עמוד ב) בביאור "ואספת דגנך". וזה לשון רבנו החתם סופר שם: "נראה לעניות דעתי, רבי ישמעאל נמי לא אמר מקרא "ואספת דגנך" אלא בארץ ישראל ורוב ישראל שרויין, שהעבודה בקרקע גופא מצוה משום ישוב ארץ ישראל ולהוציא פרותיה הקדושים ועל זה ציותה התורה "ואספת דגנך", "ובועז זורה גורן השעורים הלילה" משום מצוה, וכאילו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה הכי נמי לא יאמר לא האסוף דגני מפני עסק התורה, אבל כשאנו מפוזרים בעוונותינו הרבים בין אומות העולם וכל שמרבה בעולם ישוב מוסיף עבודת ה' חורבן, מודה לרשב"י. ועל זה אנו סומכים על רבי נהוראי במתניתין סוף קידושין, מניח אני כל אמוניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, היינו בחוץ לארץ וכנ"ל.

מסתבר, שדברי החתם סופר מכוונים לאלה אשר מתעסקים ועושים חוליהן על טהרת הקודש ועוסקים בעבודת האדמה לשם שמים לשמו ולשמה, אבל הדברים כשלעצמם אשר משמיענו בזה החתם סופר, הרי נפלאים מאוד ומסולאים בפז ונדמה שחובב ציון גדול ביותר שבמציאות לפי המושג בדורנו, שהוא עם זה יהודי חרדי לא היה מעז להעלות על דעתו ומכל שכן להוציא מפיו דברים כאלה ועל אחת כמה להעלות על הכתב הגות לב מקורים כאלה, לבוא ולומר, שאם אומר

אדם בארץ ישראל לא אאסוף דגני מפני עסק התורה, שהרי זה דומה כמי שאומר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה, מפני שהעבודה בקרקע גופא מצוה משום ישוב ארץ ישראל ולהוציא פירותיה הקדושים. ואם אנו שומעים בכל זאת כדברים האלה מפורש יוצאים בקדושה ובטהרה מפי הקנאי הגדול לוחם מלחמות ה' ביד חזקה בדור העבר ורבן של ישראל רבנו החתם סופר ז"ל, הרי יש בהם בהרבה לאין ערוך כדי להוסיף עוז ועוצמה, עידוד ונוחם בידי אחינו החרדים לדבר ה' המתאגדים באגודות במטרה להיאחז על אדמת הקודש לעבוד את אדמתה ולהוציא פרי הילולים.

מצות העליה לארץ ישראל וההתיישבות בה גם כשהנהגה היא

ברובה חילונית

נראה לי כדבר ברור, שאין מקום כלל לסירוב לעלות לארץ משום שהנהגת המדינה נמסרה ברובה בידי פורקי עול בעוונותינו הרבים, וגם לא לטענה לומר שבלתי אפשרי שתוכל הישועה השממית לצמוח על ידי אלה האנשים אשר אין יראת אלוקים בלבם, כי מלבד שהיא מזויפת מתוכה ושוברה בצידה, מפני שברור הדבר שככל שתתגבר העליה של שומרי התורה כן תתגבר כוח ההשפעה של היהדות הנאמנה במוסדות המדינה, עד שבהמשך הזמן יוכתרו בהצלחה המאמצים לשנות פני הדברים לטובה בעזרת ה'.

מלבד זה, מי יכול לבוא בסוד ההשגחה העליונה ולמצוא חקר שדי, הרי כבר היה כזאת לעולמים שבאפס עצור ועזוב שלח ה' עזרתו מקודש בידי מלך ישראל רשע, להרחיב את גבולות הארץ וליישב בה המוני בית ישראל, ומפליא הדבר, שהכותב מציין הדבר לשבחו של מלך זה סמוך ונראה יחד עם ציינו את גודל רשעותו של מלך זה, בבחינה של "אין עבירה מכבה מצוה". הלא כה דברי הפסוקים בזה: "בשנת חמש עשרה שנה לאמציחו בן יואש מלך יהודה, מלך ירבעם בן יואש מלך ישראל בשומרון ארבעים ואחת שנה. ויעש הרע בעיני ה' לא סר מכל חטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל. הוא השיב את גבול ישראל מלבוא- חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי הנביא אשר מגת החפר. כי ראה ה' את עני ישראל מרה מאוד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עוזר לישראל. ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש" (מלכים ב יד, פסוקים כג-כו).

הרי הדברים מפורשים בדברי נביא האמת והצדק כחלום ושוברו בצדו על פליאת מחזה לעזרת ישראל מיד צר באמצעות רשע עד להשחית בטעמו ובנימוקו. וידוע, שכל מה שנקבע בכתבי הקודש, אפילו בתורת סיפור, לא נכתב ח"ו לשם סיפור בלבד, אלא לשם נבואה ולימוד לדורות (ועל זה אנו אומרים "ותורתך דברך ישים על לבו" לא תורתך בלבד אלא גם דברך). וממילא גם הנ"ל נקבע לשם כך לשמש לנו מגדל אור ואספקלריא מאירה לכל התרחשות בהמשך הדורות. ואם כן מי

יערוב לנו ומי יתקע לכף ידנו, שאנו בזמנינו לא היינו אחר ההשמדה הגדולה גם כן בבחינה של מרה מאוד ואפס עזוב ואין עוזר לישראל, על כל פנים לא פחות מאז? ודומה שעוד לא היתה השמדה אכזרית כזאת ובממדים רחבים כאלה מאז בריאת היצירה האנושית עלי אדמות. ואם כן לא רחוק הדבר מלחשוב שבהיות שבחסד ה' עלינו, לא דיבר למחות את שם ישראל מתחת השמים, לכן בהיותנו זקוקים מיד כאוויר לנשימה למדינה עצמאית על קרקע מוצק לנו כארצנו, עזר לנו ה' ברחמיו הגדולים בידי אלה שאתו כל הזמן בהגה החנהגה הלאומית והיו מוכנים ומוכשרים לכך, בלא להביט על הדבר הזה שנראה שרובם אינם שומרי תורה ומצוה. "ובהדי כבשי דרחמנא למה לך"? **עלינו בעיקר לעשות את המוטל עלינו, לשמור ולקיים מצוות ה', ובתוך זה גם המצוה הגדולה והנשגבה של עליה לארץ ישראל ולהתיישב בה, ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה, (כדאיתא בספרי פרשת ראה ובתוספתא פרק ה דע"ז), ולהשפיע בכל מידת יכולתנו על כל אשר בשם ישראל יכונה, בתוך מוסדות המדינה ומחוצה להם, בעיר ובכפר, לשוב אל ה' ולתורתו לטוב לנו. ושוטים שקלקלו וכו', וה' הטוב בעיניו יעשה.** ולא אמנע טוב מהזכיר בזה דבר נפלא שראיתי בקשר לכך בספר שו"ת תולדות יעקב (חו"מ סימן ח') בדברו שם בשבחי ארץ ישראל ובנוגע לזה שהמתעסקים והמעוררים לכך חלק גדול מהם אינו שומר תורה ומצוות בפועל, והוא מביע בדבריו רעיון נשגב הראוי לתשומת לב מיוחדת: "דאם היה ההתעוררות מתלמידי חכמים אזי יאמרו הבריות יען שהם

חפצים וכוספים לארץ ישראל הקדושה לקיים מצוות התלויות בה כדרש ר"ש (בסוטה יד עמוד א) מפני מה נתאוה משה רבנו עליו השלום להיכנס לארץ ישראל וכו', ואם כן היינו אומרים דהרוח הזה אינו מהשמים, אבל כעת אשר ההתעוררות באה לאלה האנשים אשר מעולם לא עלה על דעתנו אשר הם יהיו מהמעוררים לרעיון, אין זה כי מאת ה' היתה זאת". וכאן מוסיף המחבר להביע רעיון נעלה שחושבני, כי בחובו יפתור לנו הרבה בעיות וספיקות, הוא מוסיף וכותב: "ואולי הם מוכרחים להרעיון הזה ושיהא בנין ירושלים דווקא ע"י אלה האנשים כי יכול להיות שהם היו מהגורמים לחורבן ירושלים לכן גזרת מלך היא אשר המה יהיו המתקנים כי לא ידח ממנו נידח כתיב, ויתקנו את אשר עיוותו בדורות הראשונים".

בלא להיכנס לעומק הדין, בבירור ובליבון כראוי לדברים אלה העומדים ברומו של עולם, חובקים מרחבי עד ומעמיקים חריש אל יסודי ההויה והיצירה, דומה, הרי בדברים אלה יש בהם כשלעצמם חומר ממצה ומספיק כדי לעורר את ניבי- המחשבה לחדירת קודש לעמקי רזי עולם, שיש בהם כדי ליתן סיפוק רוחני נשמתי בהעלם ובהסתר, אפילו מתחת לסף ההכרה, ולדומיית תהילה, ובכך להפיץ ולהשרות קצת מן האור העילאי על הימש-חושך שאנו ממשמשים במצבנו הרוחני במדינתנו הנבנית. וידעו אלה היושבים בארצותיהם לבטח ושוקדים על שמריהם, כי מלבד אשר עליהם לחשוב תמיד על מקרא שכתוב "ובגויים ההם לא תרגיע" זה צריך להטריד את

מנוחתם, הרי בנוגע לעצם מצות העליה הנה דווקא במצבם הנוכחי יוכלו לקיים את המצוה כמאמרה כאשר היא באה מתוך הכרה עצמית ורצון פנימי ובחירה חופשית, כדמצינו להחתם סופר שמבאר בדרשותיו, בטוב טעם דברי נעים זמירות ישראל (תהילים מז'י) שאמר: "ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב" וכו', שרצונו לומר: כי ידוע כי כל התורה היא בבחירה ולא בהכרח, וידוע גם כן מה שאמרו חז"ל "אתה תומך גורלי" שהקב"ה הניח את ידנו על חלק הטוב ואמר "ובחרת בחיים" (רש"י דברים ל') וכתב הרמב"ן בפרשת מסעי על הפסוק "והורשתם את הארץ וישבתם" שהיא מצוות עשה מפורשת לישב בארץ הקדושה, והנה כשאין לנו חנינה על פני כל הארץ רק הארץ הזאת, אם כן לא נקיים מצוות עשה זו כי אם בהכרח, ולא יוכח בחירתנו אותה ברצון לשם ה'. אך כשיש לנו שוב ארצות הגויים ולא נבחר לשבת כי אם בה אזי נקיים מצוות עשה הנ"ל ברצון נפשנו, וכבר כתבנו, הקב"ה תומך גורלנו ומניח ידנו על החלק הטוב לומר את זה תבחרו לכם, וזה הוא שאמר הכתוב: "ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו" באופן שנוכל לשבת בארצם כרצוננו, ואחר כך יבחר לנו את נחלתנו. ובזה יוכר שהיא בבחירה ולא בהכרח (דרשות חת"ס כרך ב, ד.ש).

חובת היענות לקול הקורא לעליה

גדולה עד מאוד היא התביעה משמיא באופן מיוחד כשבאה התעצלות כללית באיזו מדינה מן המדינות שנמצאים שם נדחי ישראל, להיענות

לקול הקורא לעליה ולהיאחזות בשעת פקידה גדולה כזאת של תקומת המדינה ועיצובה, שפלאי פלאות נעשה לה בעבר ונעשים לה בהווה על כל צעד ושעל. נלמד זאת, מהאמור במסכת (יומא ט): "ריש לקיש הוי סחי בירדנא אתא רבה בר חנא ויהב ליה ידא, אמר ליה אלהא, סנינה לכו, דכתיב "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז", אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות, נמשלתם כארז שהרקב שולט בו. ועיין ברש"י שמפרש שע"י זה שלא עלו בני בבל בימי עזרא מנעו שכינה מלבוא ולשוב ולשרות בבית שני ורק קצת חזון שכינה היה וכולו לא היה. וכן במהרש"א בח"א מסביר, שאילו עלו כולם היה נעשה נס שהיו נשמרים בלא חומה והייתה הנבואה נשארת בניהם, ועכשיו שלא עלו כולם צריכים חומה להשמר מפני אויבים, והמיעוט שעלו עשו עצמם כדלתות דהיינו לשמור רק פתחי העיר, נמשלו כארז וכו' שהנבואה נסתלקה מהם.

אנו רואים ולמדים מזה גודל ההרס הרוחני שגרם אי היענותם של כולם כאחד לעלות כחומה לקול הקורא של "מי בכם מכל עמי ה' אלוקיו עימו ויעל" שבא בשעת הפקידה, עד כדי גרימת הסתלקות השכינה והסרת ההשגחה המיוחדת להמשכת הפעלתם של ניסי שמים מיוחדים על העם המחדש נעוריו לקיום עצמותו בארץ קודשו, שכנראה לא עבדי משמיא ניסים כאלה אלא בשוב כולם. (כשם שמצינו גם כמה וכמה מצוות התלויות בארץ שקשורות דווקא עם

ביאת כולם), היינו בהתאחדות ובהתרכזות כנסת ישראל כולה או רובה בארץ הקודש מקום משכן השכינה, והקפידה היתה כל כך גדולה עד כדי שמירת השנאה על כך לבני בבל כעבור דורות עד ימי רבה בר חנא, כפי שהושמענו על זה מביטוייו של ריש לקיש. האם אין מאמר קדוש ונשגב זה נוקב ויורד עד תהומה של נפש האדם בישראל ודופק על דלתי נשמתו להתעורר ולעורר כל חושי משכן גופה ללמוד ממנו מוסר השכל, לפקוח עינים ולשקול, לא לחזור עוד הפעם על השגיאה הגדולה של קשיחות לב ואי הקשבה לקול האדיר הקורא בחזקה בעת פקידתנו זו לכל נידחי ישראל בארצות פזוריו "התאגדו ועלו, ויפה שעה אחת קודם, לציון מכלל יופי, בואו ורשו את הארץ והאחזו בה, כי דיבר ה' טוב על ישראל להביא עליו הטובה והברכה אשר דיבר ביד עבדיו הנביאים, אלא להשיב לו ברצון ובשמחה נפשית, הננו ועלינו".

מבחינת הצד ההלכתי יש להסביר הענין, דשלא בשעת פקידא אין הקטרוג גדול כל כך, כיון שיש מקום לבעל דין לטעון שעוד לא תם זמן עונש הגלות ומושבעים אנו עדיין בשלוש השבועות הנזכרות בכתובות שם, באופן שיש בפעולות לחץ העליה משום דחיקת הקץ ומרידה מאיזה צד שהוא באומות העולם ואין לעלות בחומה, וכדמטעם טעים לנו הריב"ש בתשובותיו בסימן ק"א בתוך המשך דבריו שם, אחר ביאורו, שאין ספק, שהעליה לארץ ישראל מצוה היא כדאמרו חז"ל, שחדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, כדאמרו "כל המהלך ד'

אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא", שאין סתירה לזה ממה שהיה אומר הנביא לבני הגלות בנו בתים וכו', כי "זה היה מפני הגלות שנגזרה עליהם, ומי שהגלם לא היה מניחם לשוב עד שעלו ברשות כורש. וגם עתה אחת משלש שבועות שהשביע הקב"ה לישראל שלא יעלו בחומה, אבל בבוא שעת פקידה ומי שהגלם, או הנמצאים תחת ידו מניחם לשוב, ואין שום שאלה של עליה בחומה, הרי נסתלקו כל התירוצים והאמתלאות לסירוב לעלות, ועם הסירוב כעת, מכניסים את עצמם חס ושלוש במצב עגום של "נסתלק הדיין נסתלק הסניגור, והקטיגור מקטרג". ובפרט בשעה שכבר נתקיים בפועל בחלק מן הארץ מצוות "וירשתם" כשמוטל לזאת חיוב יתר לקיים גם "וישבתם" הנאמר בסיפא דקרא.

נסיים את מאמרנו בדבריו הנעלים של הגאון המקובל, בעל חסד לאברהם: "וכאשר יראו אותם האנשים, (בני קבוץ גליות **שיבואו ארצה יחד עם מלך המשיח**) כאשר אחיהם **(שימצאו כבר בארץ ישראל)**, נעשו בריות חדשות ופורחים באויר ללכת לדור בגן עדן ללמוד תורה מפי הקב"ה, אזי יקבצו יחד בני קיבוץ גלויות ויקחו דאגה בלבבם ויהא להם דאבון נפש ויתרעמו אז על מלך המשיח ויאמרו, הלא אנחנו עם בני ישראל כמוהם ומאין זו להיות הם רוחניות בגוף ובנפש, מה שאין כן אנחנו ולמה ניגרע? וישיב להם מלך המשיח הלא כבר נודע ומפורסם מידותיו של הקב"ה שהם הכל מידה כנגד מידה, אותן שהיו בחוץ לארץ ואחר יגיעות רבות השתדלו לבוא לארץ ישראל כדי לזכות

אל נפש טהורה ולא חשו לגופם ולממונם, ובאו בים וביבשה ולא חשו להיות נטבעים בים או להיות נגזל ביבשה ולהיותם שבויים ביד אדונים קשים, ובעבור עיקר רוחם ונשמתם עשו זאת, על כן חזרו להיות רוחניים מידה כנגד מידה, אבל אתם שהיה בידכם לבוא לארץ ישראל כמוהם ואתם נתרשלתם בעבור חמדת הממון וחששתם לאיבוד גופכם ומאודכם (ממונכם) ומהם עשיתם עיקר, ורוחכם ונפשותיכם עשיתם טפל, לכן נשארתם אתם גם כן גשמיים מרוחכם וכו', אבל אותן שלא חשו לגופם ולממונם כנזכר, רק חשו לרוחם ולנפשם בלבד, עושה עימם ה' יתברך כמה טובות לעשותם בריה חדשה כנזכר ולהוליד אותם אל "גן עדן התחתון" (חסד לאברהם, מעיין שלישי, נהר כב).

אשרי האיש אשר יבחר ויקרב לבוא להסתופף בחצרות בית ה', היא ארץ קודשנו, יפה שעה אחת קודם, ומרום ישכון לזכות לבשם את עצמו באוירה הזכה והכפולה ולהחיות את נשמתו בטל חרמון שיורד על הררי ציון הנאצל מאוצרות טל התחיה הגנוזים בגן האלוקים, כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם, ולא לחנם שמו אבותינו מדור דור נפשם בכפם והשליכו נפשם מנגד כדי לזכות להתהלך לפני ה' בארצות החיים, כי ידוע ידעו כי חיי נשמות אוויר ארצך. דרור אבקת עפרך ונופת צוף נהריך.

.....

.....

רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם

האדמו"ר מצאנז

כשגמלה בליבי ההחלטה לעלות ולהתיישב בארץ ישראל ולבנות בה קריה חסידית, אמרו רבים מידידי להניאני מצעדי זה, בטענם כנגדי: "היתכן בזמן כזה כשמדי יום ביומו מגיעות שמועות מהתם להכא על האויבים הסובבים את הארץ, לעלות ולהתחיל בה ולבנות קריה הדורשת דמים הרבה ועמל רב, כשהמקום בחזקת סכנה הוא?"

על הכתוב שני גויים בבטנך (בראשית כה, כג) איתא במדרש: "שני שונאי גויים בבטנך, שכל האומות שונאים לעשו ועשו שונא ליעקב". פירוש הדברים: בנהג שבעולם השונא לחברו הריחו אוהב את שונאיו. והיו האומות כולם השונאים לעשו צריכים לאהוב את ישראל, השונאים על עשו. ואף עשו השונא לאומות העולם, צריך היה לאהוב את ישראל, שונאיהם של האומות, ובכל זאת רואים אנו שעשו וכל שאר אומות העולם שונאים להם לישראל. ואמרו בספרי (בהעלותך) "הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב". ומדוע באמת מצב הדברים כך הוא? ברם, ענין הדבר הוא, שהקב"ה רוצה שאנו, עם ישראל נדע בכל המצבים והקורות אותנו, שאין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים. ובכל עת צרה וצוקה עלינו לדעת אך ורק את הקריאה "אנא ה' הושיע נא", ולא להשען על אחת מהאומות כלל וכלל.

כשנתבונן היטב נראה בעיני רוחנו את הפלא, הנס והחסד שעשה עמנו הבורא יתברך שמו, המנהיג את עמו ישראל למן היותו לגוי עד היום

הזה, ושומר אותו לעד. דוויים וסחופים היינו מכל מיני גזירות אכזריות ופורעניות שניתכו על ראשנו מידי אומות רשעות שכבר מזמן עבר עליהם הכלת, ולא נשאר מהם זכר עד אחד זה קרוב לאלפיים שנה, ועם ישראל נשאר חי וקיים.

עליתי לארץ ישראל בעת שהעולם כולו שרוי במתיחות, כשכל אחת מהאומות מאיימת על חברתה בכוחה וגבורתה, בהפצצות, אטום, וכו', וקל וחומר בן בנו של קל וחומר כאן בארץ ישראל כשסובבים אותנו אויבים רבים האורבים לנו וזוממים להשמידנו כל יום חס ושלוש. אך בחוץ לארץ צרה משותפת היא לישראל ולאומות העולם, בעוד שבארץ ישראל עת צרה היא לישראל בלבד, ואינה צרה כי במהרה תתבטל. ואומר אני בפשטות: "אני בורח לארץ ישראל להציל נפשי ונפש ישראל, כי כאן הוא המקלט הבטוח ביותר".

אך בראש ובראשונה צריכים אנו לדעת כי ארץ ישראל ללא תורה ויראת שמים לא תתקיים, והחוטא בארץ ישראל פוגם הרבה יותר בארץ העמים. וכידוע, היו ראשוני הבונים בארץ ישראל צדיקים, חסידים ואנשי מעשה, והם שהתחילו לבנות את המושבות הראשונות והיו הפעילים ביותר לשוב ארץ ישראל, כהרח"ק רבי הלל מקאלאמייא, ורבי עקיבא יוסף שלזינגר זיע"א ולמעלה בקודש עד לתלמידי הבעל שם טוב והגאון מוילנא שעלו לארץ ישראל במסירות נפש. דודי הרב הקדוש רבי שלום הלברשטאם ה' יקום דמו, בן זקני הרב הקדוש בעל "דברי חיים" מצאנז זכותו תגן עלינו אמן, במכתבו

לאחד מפעילי העליה לארץ ישראל לפני המלחמה, בו מבקשו שיסדר עבורו רישיון לעלות ארצה, כותב בן השאר: "יודע אני שחורבן גדול בא לעולם ויודע אני שבארץ ישראל יכולים לפעול ישועות גדולות", והלאה כותב: "וגם כבוד קדושת אדמו"ר הקדוש ראש כל בני הגולה זלה"ה היה לו חשקות גדול ליסע לארץ הקודש ולא עלתה בידו", ובכוח השתוקקות קדושה זו של אותו זקן שלא עלתה בידו, ובכוח כל אותן צדיקים, חסידים ואנשי מעשה שהשתוקקו תמיד לעלות לארץ הקודש, הנני מתחזק ומקוה לה' יתברך שכעת יעלה בידנו לעשות מעשה ונוכל להקים ולבנות כאן קריה נאמנה לה' ולתורתו.

בזמן הזה שישנה אפשרות לעלות לארץ ישראל ואף יש בה קיבוץ גדול של שלומי אמוני ישראל, למה לנו לראות יהודים בודדים בכל הפינות הנדחות שבעולם יושבים בין המון נוכרים. **דעתי, שבזמן זה חוב גדול וקדוש הוא לעלות לארץ ישראל ולהיאחז בה על ידי קיום התורה והמצוות, ובתוך עמי אנוכי יושבת.** ראה ראיתי ויודע אני כמה ניסיונות ואיזו מסירות נפש וסייעתא דשמיא צריך בחו"ל כדי לשמור את התורה ולחנך את הבנים והבנות בדרכי אבות. ובארץ ישראל, על אף כל המגרעות, יכול כל אחד לעבוד את ה' כרצונו וכדרכו, ובטוח אני שהוא רק בזכות ארץ ישראל.

וזכות תורת ארץ ישראל, הצדיקים והחסידים שבה, ילדי תשב"ר, בני ובנות ישראל, יעלה אל ה' ויגן אף על אחרים בסייעתא דשמיא, וינצלו מידי "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם" (תהילים קו).

האמת היא, כי עליה גדולה זו לארץ ישראל יכולה לבוא ולהתחיל אך ורק מתוך שורות החרדים לדבר ה', כי לעליה זאת ולבנין מבצר התורה בארץ הקודש דרושה אחדות גמורה בין בני ישראל, וזה לא יתקיים בשום פנים ואופן בפורקי עול תורה ומצוות, ואף שהם מקיימים קשר כל שהוא לעם ישראל, אך את הקשר האמיתי אין להם ועל כל התחליפים והתחבולות שהם ממציאים במקום הדת יעבור הכלח, כי אין בהם ממש...

בעזרת גדול העצה ורב העלילה, בזכות אבותינו ורבותינו הקדושים וכל הצדיקים, החסידים, התמימים והישרים, נעשה ונצליח, ונכין עצמנו בהכנה רבה זו לדורו של משיח, ונזכה כולנו יחד במהרה לגאולת עולם אמן.

.....

.....

הרב יוסף חיים זוננפלד

קול קורא לחרדים לעלות לארץ ישראל

הארץ הקדושה מתנערת משפלותה. רבים הם הבאים לחונן את עפרה ולרצות את אבניה. קול הקריאה לישיבת ירושלים מצאה אוזן קשבת אצל שלומי אמוני ישראל בכל ארצות פיזוריהם. והארץ הקדושה מקבלת בשמחה יום יום את בניה בונים הבאים על טהרת הקודש.. הננו פונים בקריאה חמה אל כל החרדים לדבר ה' בכל מקומות פזורי ישראל לקיים עליהם את אשר חובת הארץ מטילה עליהם. וכל מי שיראת ה' נוגעת יסיע אבנים לבנין ארצנו הקדושה וישתתף בהרחבת הישוב איש כמסת ידו למען תת האפשרות להעובדים המסורים להמשיך את מעשיהם לטעת הנשמות. אבני הקודש המפוזרות בין ערמות העפר מחכות לכם שתבואו ותחיו אותם. הארץ הנשמה מצפה לידים אמונות של יראי ה' אשר יהפכו בעפרה. ויכולה מצוה רבה זו שתגן על כל העוסקים והמסורים ועל כלל ישראל לקרב את הגאולה ולהשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ויקויים בנו "בוני ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס".

וכמה פעמים ביקשתי וצויתי להגיד ליהודים הדרים בחו"ל, שכל מי שסיפק בידו לעלות לארץ ישראל ואינו עולה עתיד ליתן את הדין. אני מבקש ודורש מכם קומו ורכשו נחלות בארץ הקודש ושמרו שמיטה,

כמו שאחרים עושים... אומר אני בודאי הגיעה השעה שיתעוררו בעלי
היכולת ליתן לב להישוב בקודש.

.....

.....

כשבאו לקבל ברכת פרידה מהרב, שאלוהו חברי המשלחת, מה עליהם למסור
בשמו לקהילת קלויזנבורג הגדולה. קם מורנו מכסאו, וכדרכו בשעה של
התרגשות השעין כפות ידיו על שלחנו ואמר: הגידו לכל היהודים בקלויזנבורג
ובגלילותיה כי עתה הוא הזמן לחסל את העסקים ולעלות מיד לארץ ישראל, ואין
לחכות יותר.

הרב יוסף חיים זוננפלד
מתוך הספר האיש על החומה

הרב איסר יהודה אונטרמן

מצינו בתלמוד סיפור קצר ומאלף מתוך שיחה של ריש לקיש, מגדולי האמוראים שבארץ ישראל לרבה בר בר חנא שבא מבבל לארץ ישראל ואח"כ חזר לבבל ולמד תורה בפומבדיתא. כן מסופר במס' יומא (דף ט' ע"ב): כי ריש לקיש הוה סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנא יהב ליה ידא, אמר ליה אלהא, (לשון שבועה) סנינא לכו (ריש לקיש אמר לרבה בר בר חנא, כי באמת הוא מרגיש מעין שנאה לבבלים), שנאמר "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז" (שיר השירים פרק ח'), וריש לקיש מפרש את הפסוק כך, אלמלי עלו בני ישראל מבבל לארץ ישראל בימי עזרא כחומה, לאמר כולם יחד, היו נמשלים ככסף שאין רקב שולט בהם, ועכשיו שעליתם רק כדלתות (היינו לחצאין, זה סוגר וזה פותח, רש"י) נמשלתם כארז שהרקב שולט בו.

כדאי לפרש קצת את הסיפור הזה. ריש לקיש היה מפורסם לגדול בדורו בתורה ועליו אמרו: "הרואה את ריש לקיש בבית מדרשו כאילו עוקר הרים וטוחן זה בזה (סנהדרין כ"ד), גם השפעתו על הציבור היתה גדולה כל כך, עד שאמרו כי האיש שריש לקיש שוחח איתו בשוק- מקובל הוא על ידי זה לאיש נאמן שעושים אתו עיסקא בלי עדים. וכשרבה בר בר חנא הושיט לו יד בעת שהתרחץ בירדן מצא ריש לקיש לנכון להביע לפניו מרירות שבלבו על בני בבל, שהם אשמים

בהזנחה פושעת, שלא עלו כולם כחומה בימי עזרא וגרמו לכך שנדמו ל"הארז" הנרקב וכולם סובלים מחומר הגלות המעיק עליהם.

דומה לזה אנו מוצאים בשירת דבורה דברי תוכחה נמרצים לשבט ראובן, על שלא בא להשתתף במלחמה נגד צבא סיסרא: "למה ישבת בין המשפטים לשמוע שריקות עדרים: לפלגות ראובן גדולים חקרי לב", אם כי נחלו נצחון גם בלעדו. אכן ריש לקיש היה מתמרמר על כל אחינו שנשארו בבל, כולל נשים וקטנים, כי אם באו כולם היו מונעים בהחלט את החורבן, כן מפרש רש"י ביומא שם, כי על ידי זה שלא עלו כולם לא"י מנעו שכינה מלבוא להשרות בבית שני.

יש לציין גם מה שאומר שם בחידושי מהרש"א וזה תוכנו: בעלותם בימי עזרא היה צורך גדול בחומה להגן עליהם מפני האויבים. ואם היה מספרם גדול כחומה היו מביאים השראת השכינה בישראל. אולם לא באו כולם והמיעוט היה עסוק לשמור פתחי העיר ועל ידי זה נסתלקה הנבואה מהם עד שלבסוף נחרב הכל.

מחשבה זו קוננה בלבם של ריש לקיש, כי אין להתרעם ח"ו על ההשגחה העליונה שלא הגינה על הישוב בארץ הקודש בימי בית שני שלא יחרב ע"י הרומאים, כי בעצם אשמים בזה אחינו שבבל, שלא נענו לקול הקריאה של זרובבל ויהושע בן יהוצדק ואחרים עזרא הסופר, ונשארו במקום, ואם היו באים כחומה היתה שכינה שרויה שם והיו מוגנים נגד כל צר ואויב. ומתוך מרירות הביע דברי תוכחה בפני רבה בר בר חנא כשנפגש אתו.

מחשבות מעין אלו מתרוצצות גם במוחם של הרבה אישים בארץ, אשר מחשבותיהם נתונות למצב הכללי של האומה בימים גורלים אלה. מצד אחד שמחים הם לראות אחים עולים, הבאים חדשים לבקרים ממדינות שונות. זה מאמץ את התקוה כי פקד ה' את עמו לעלות לציון ולבנותה על יסודות נכונים של חיי תורה ומוסר היהדות, אולם מצד שני המאורעות הכבירים בעולם הגדול, הנותנים חיזוק לשכנינו להתאחד, ומגמת פניהם לחתור תחת קיומה של מדינת ישראל. בחושבי על האמור, מצלצלים במוחי דברי ריש לקיש: "אלמלי עליתם כולכם כחומה בימי עזרא" - ואני משנה קצת את הסגנון ואומר: אלמלי עליתם כחומה בתקומתה של מדינת ישראל בימנו, אז היינו מביאים את השכינה להשרות בקרבנו" (כדברי רש"י ביומא), והיינו מוגנים נגד הגורמים השונים שנתאחדו ומגמתם נגדנו. ועדיין אפשר לארגן עליה רחבה מפינות שונות, מתוך אמונה שנזכה לסייעתא דשמיא ותשרה השכינה במעשה ידנו. הלקח מימי הבית השני רב הוא, וחלילה להזניח את אפשרותה של עליה רחבה מאיזה סיבה שהיא. כל יהודי באשר הוא מחויב לעשות מאמץ לעלות לארץ ישראל, כי בזה יחזק את השארית ויבסס את מדינת ישראל, ובלי ספק יעשה דבר גדול גם למשפחתו. דברי ריש לקיש שנאמרו בהתמרמרות על גודל הסבל והמועקה שהיו אז בארצנו על השארית שישבה שם צריכים להיות כנגדנו.

הבה נזרז את אחינו בני ישראל הנמצים בגלויות שונות לנקוט צעדים מעשיים לעלות ולהתיישב בארץ הקודש. על ידי זה תשרה השכינה בקרב העם ותגן מכל סכנה רוחנית וחומרית כאחת. כשנעשה מאמץ כביר נזכה לסייעתא דשמיא לראות קבוץ גלויות גדול, העולה בהלל וחודיה להקב"ה ומוכן להקים את בית ישראל על יסודות מוצקים של יהדות הנאמנה, ונשמח בגאולתנו השלמה בקרוב. אמן.

.....
.....

צריך לזכור, שיהודי המקיים מצוה בארץ ישראל,
זה כמו עשרים פעמים קיום אותה המצוה בחוץ לארץ.
החפץ חיים

הרב אברהם מרדכי אלטר מגור

עתה הנני להודיעכם את השקפתי בענייני ארץ הקודש.

הנה פחד ורחב לבבי והתענגתי מזיו כבודה. ביקרתי מוסדותיה וגם הישיבות והתלמודי תורה שתחת השגחת החרדים ומצאתי בכולם כי טוב, אולם נצרכים לסיוע ועזר מן החוץ, וכפי העזר כן יוכלו להתרחב. הנני שבע רצון מאוד בראותי כי יכולים גם לבוא אל המנוחה ולהתנהג שמה בדרכי היהדות כאשר הורונו אבותינו ואבות אבותינו. ומי אשר חננו השי"ת בהון, יוכל בלי שום ספק למצא שמה פרנסתו במנוחה שלמה ולשמור היהדות כראוי באין מעצור.

...בטח כבר ידעתם על האסיפה של מועצת גדולי התורה, החליטו שהאגודה תעסוק בעבודה ממשית בכל המקצועות בישוב ארץ ישראל, מבלי הבט על התנאים הפוליטיים המתחלפים ובאים. וכן הוא באמת דעתי, אשר מצות ישוב ארץ - ישראל שנצטוונו בתורתנו הקדושה איננה דבר התלוי בזמן, רק בהיכולת ובאפשרות, ולכן גם עתה צריכים להשתמש באפשרויות של עכשיו ולעבוד בכל עוז, כי **בריבוי העולים החרדים לארץ ישראל תתגדל השפעתם שמה, וזה יגרום שמירת קדושת הארץ...** והנני כופל את דברי, אשר על אגודת שלומי אמוני ישראל, לעורר את כל החרדים, שישתדלו להרבות הישוב בארץ הקודש.

.....

.....

הנציב מוולוז'ין

הנצי"ב לא הרשה שידברו רע על יושבי ארץ הקודש, למרות שמפי השמועה שמעו בחו"ל הרבה דברי דבה. מסופר שאחד השדרי"ם (גבאי צדקה לישיבות) בשיחה עם הנציב דיבר על יושבי ארץ ישראל דברי טינא. נזף בו הנצי"ב: "אתה מרגל הארץ ומוציא דיבה! צא ממחיצתי". ניסה הלה להצטדק ולטעון שבסך הכל אומר את האמת, ואין בדבריו אפילו גוזמא. ענה שוב הנציב "גם המרגלים ספרו את האמת ואף על פי כן נענשו, כי גם אם הדברים הם אמת, אם באים להחליש על ידי זה מצוות ההתיישבות בארץ ישראל או פוגמים בכבוד הארץ, גדול עוונם מנשוא".

מידי חודש בחודשו, ח"ב עמ' 120.

הרב ישראל מקוטנא אב בית הדין בקוטנא

"אמנם יש לי כאן עבודת רבנות אבל אני מפחד. על בני ונכדי אולי לא, אך על בני נכדי אני פוחד. אנא עזרו לי לעלות לארץ ישראל, מצאו לי עבודה, אפילו כמלמד תינוקות, ובלבד שתוציאוני מכאן מהגלות, סכנת נפשות ממש".

הרב אליהו אליעזר דסלר

ב"ה יום ה' ו' לעשרת ימי תשובה - בני ברק.

ידידי עוז היקר והנחמד הרב... וכל אשר לו הי"ו תתברכו מן השמים.
אחרי דרישת השלום הטובה בידידות נאמנה. הנה מתבייש אני בהיותי
כפוי טובה, כי לא כתבתי לו עד עתה.
ובאמת לא אמצא לי סגור, אמנם גם צד זכות יש לי.... מה נשמע
אצלכם ידידים נאמנים! מה שלומכם, כל אחד ואחד בייחוד! אקווה כי
טוב.

לדעתי, הצורך כעת עבור כל אחד מישראל למהר לעלות ארצה ישראל.
וכבר השבתי כי בעבור רופא או עורך דין זה קשה ביותר. אמנם הלא
מוטב לעלות בנחת רוח קודם שיהיה אחר כך ההכרח ללכת...

ידידכם עוז חובבכם ומודה לכם מאוד
אליהו אליעזר דסלר.

.....

.....

רבי חיים מוולזין

ובדידי הוה עובדא ששלח רבנו (הגר"א) אותי אצל אחי הקטן וגדול ממני בכל מילי דמיטב, חסידא קדישא הגאון מוהר"ש זלמן זלח"ה לאמר לו בציווי משמו. שלא יקבל שום מלאך מגיד אשר יבוא אצלו, כי בזמן לא כביר יבוא אליו מלאך מגיד.

ואמר, אף כי מרן הבית יוסף היה לו מגיד, היה זה לפני ב' מאות שנה שהיו הדורות כתיקנן והיה שרוי על אדמת הקודש. לא כן עתה שרבו המתפרצים, ובפרט בחוץ לארץ אי אפשר שיהיה כולו קודש קודשים בלי שום עירבוב כלל.

הקדמה לביאור הגר"א לספר דצניעותא

רבי משה סופר

בטוב ה' בארץ חיים (תהילים כז) רוצה לומר כאילו לולא האמנתי לראות כתיב לולא האמנתי לראות בטוב ה' האמנתי לראות בארץ החיים. והכוונה כי אין עיקר קיום התורה והמצוות אלא בארץ החיים היא ארץ ישראל. ועל ידי זה אנו זוכים לראות בטובה המקווה. והנה אמנם האמת כן היא, ואנו מאמינים זה, אבל אפילו לא היינו זוכים לכל זה מכל מקום היינו שמחים, רק שנזכה לעבוד את ה' בארץ ישראל אפילו בלי תשלום שכר כי מה טוב מזה, ולשון האמנתי הוא חוזק כמו יתד תקועה במקום נאמן, ואמר לולא שהאמת כן הוא, שהאמנתי לראות בטוב ה' בעולם הבא מכל מקום לולא כן הייתי מאמין לראות בארץ החיים הקדושה לקיים שם מצוותיו כאשר חפץ ה'.

מתן זכויות אזרחות לאחינו בני ישראל הגולים בארצות פזוריהם, למה הוא דומה, לבני מלך שגלו מעל שלחן אביהם והלכו מגולה אל גולה, וסבלו צרות הרבה, וקבלו הכל באהבה ביודעם כי סופם לחזור לגדולתם בבית אביהם, וכאשר עברו עליהם ימים רבים של צער נכמרו רחמי המלך עליהם ושלח להם בעלי מלאכה לבנות להם בית מלכות בגלותם. הבנים המשכילים קבלו בכבוד את בעלי המלאכות וגם כתבו אל האב כתב תודה על הטובה. אך במסתרים בכתה נפשם בכי רב: כל הצרות שעברו עלינו עד עתה אינן שקולות בצרה הגדולה הזאת, חנה

אנחנו גולים זה זמן רב וסבלנו הכל, כי חשבנו קרבה שעת פדותנו
וגאולתנו ואחרי כל אלה שולח לנו אבינו טירת מלכים במקומנו
(בגולה). אין זה כי אם חס ושלום, דעתו להזניחנו בגולה. כן אנחנו
בעוונותינו הרבים סבלנו גלויות ושמדות וצרות רבות ורעות קרוב
לאלפיים שנה, והכל סבלנו כי אמרנו קרוב קץ פדות נפשנו, וחנה הטה
ה' עלינו חסד בעיני שרים ומלכים בכל העולם לחדש עלינו גזרות
טובות, נודה לה' על כל הטוב ונודה למלכי העמים אשר אנחנו יושבים
בצלם, אבל במסתרים תבכה נפשנו, עד מתי עוד נהיה פזורים ולא
נקוה לשוב לציון?..

"והשלום אהבו" היינו בנין בית המקדש.... אותו אהבו ותצפו לו, ולא
תהיו משונאי ציון שאינם רוצים לשוב ובוחרים בשלוח תחת
המלכויות מגאולתנו ופדות נפשנו.

.....

.....

הרב יוסף אלנקוה

חובת העליה לארץ ישראל בכל דור.

"על האדמה", הנני להיות כי הרמב"ן מנה למצוות עשה שבת בארץ הקודש ככתוב: "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם", "והורשתם את הארץ וישבתם בה", "כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה", נזכור מצוה זו פה.

ואפילו שלא היינו מוצאים אחד מרבותינו שימנה אותה למצוות עשה, היינו מבאים אותה. כי ידוע כמה הפליגו בה חז"ל בש"ס, במדרשים ובפוסקים, וראוי באמת לשים דעת בשכל על שאלה גדולה זו, וכל מבין יראה בעיני תבונתו שבח לאומתנו. מוסב על שבת ישראל בארצו ונקל לראות כמה תוצאות נוראות תצאנה מהמפעל הזה.

והנה בעניין דתנו, אפילו שעדיין אנחנו מחזיקים בה בשוכנו בארבע פינות הארץ, מכל מקום רואים אנחנו לדאבון לבנו שהיא הולכת ומחריפה, וחמס על מצבנו ולא עלינו, כי לולי היינו מקובצים בארץ אחת, ובפרט באדמת אבותינו שהיא מקודשת לנו, לא היינו מתרשלים בחוקי האלוקים ובתורותיו.

אמנם בהתערבותנו עם אומות העולם, מוכרחים הם בנו ללמוד ממעשיהם ומדעותיהם החופשיות... ואל ישיבני האדם שעתה ארצנו שממה ואי אפשר למצוא פרנסתו בה, וטוב לחכות לביאת משיח צדקנו,

אז רוח ה' תפעמנו. כי זה באמת אינה עצה, ורבותינו ז"ל כבר אמרו באופן כללי כל הבא ליטהר מסייעין בידו, בפרט במצוה יקרה כזאת. ואני הקטן מרוב תשוקתי לארץ ישראל, זכיתי בחסד עליון לעלות בה ולתור אותה והנה טובה הארץ מאוד מאוד, רק שיעלה שם האדם בטוב לב ובנפש חפצה, ואז יזמין לו הקב"ה די מחייתו. וידוע עוד שצריך איתערותא דלתתא כדאיתא בזהר הקדוש. ולא אאריך הרבה בזה, כי באמת מובן הוא.

.....
.....

רבי דוד מצ'ורטקוב

כל ימיו השתוקק האדמו"ר רבי דוד מצ'ורטקוב לעלות לארץ ישראל, אך לא עלתה בידו. פעם שמעו אותו מסתובב בחדרו אנה ואנה מחוסר מנוחה, טוען ומתמרמר: רבונו של עולם! מה איכפת לך אם העלה לארץ ישראל! מבטיח אני לך, לא אראה בה שום רע, לא אדבר סרה, לא אתרעם על שום דבר שיראו עיני, ובלבד שתעלני להתיישב על אדמת הקודש.

הרב אברהם בורנשטיין

האדמו"ר מסוכטשוב

מצות העליה לארץ ישראל

נראה כי העליה לארץ ישראל היא כמו הלובש בגד בת ארבע כנפות כדי שיתחייב בציצית, ואם אינו לובש, בזמן ריתחא עונשים אותו. כמו כן יש לומר בזה אם אינו עולה לארץ ישראל בלי טעם, ואינו מוכרח. אך אם ישיג רשות מהממשלה לעלות לארץ ישראל מצוה עליו לעלות ולהתיישב שמה. ובלבד שיתיישב שמה בתוך קיבוץ אנשים מישראל הכשרים...

ולדינא הצריך לענייננו, למה דקיימא לן כרוב הפוסקים, דקידשא לעתיד לבוא, אם עולה ויהא לו מצב פרנסה שם כמו שהוא בזמננו זה, מקיים בישיבתה מצוה ששקולה ככל המצות. ובכן מצוה גדולה להשתדל אצל הממשלה ליתן רשות לקיבוץ אנשים לעלות שזה ודאי תועלת גדולה בכמה עניינים:

א. לגוף העליה שתהא חופשית.

ב. אל הישיבה שמה לקיים המצוות בכלל וביחוד מצוות התלויות בארץ כי לא הורגלו בהם ואם יהא הרבה מישראל הכשרים איש את רעהו יעזרו וגו'.

ג. לעניין קדושת הארץ וברכותיה, כי על ידי קיום המצוות בארץ ישראל, בפרט מצוות התלויות בארץ, ירבה בה קדושה וברכה כי מצוות התלויות בארץ נקראות חובת הקרקע. וכמו האדם בקיום המצוות תתחזק נשמתו, כן הארץ בקיום מצוותיה יתרבה קדושתה, וברכת הארץ תלויה בקדושה כי ברכת הארץ איננה טבעית רק אלוקית... ובכן אתם קציני וגיבורי ישראל אשר יש לאל ידכם להשתדל בהשגת רישיון ולהוציא את הרעיון הנכבד הזה אל הפועל, אליכם המצוה הגדולה הזאת ואין קץ לשכר המסייעים בזה הן בהשתדלות הרישיון והן בעיקר קניית הנחלות. ומה' נבקש עזר חפץ ה' בידנו יצליח ובקול רינה ותודה בית ה' נעלה.

.....
.....

אמר רבי יוסי בר חלפתא לרבי ישמעאל בנו, מבקש אתה לראות פני שכינה בעולם הזה- עסוק בתורה בארץ ישראל.

רבי יהושע מקוטנא

על דעת שמעלת כבוד תורתו חש לדברי הרמב"ם בהלכות מלכים, לפי דעת הכסף משנה, העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, והוא אינו מובן שהרי זה לא נאמר אלא על ארץ בבל בפרט ולא על שאר חוץ לארץ, והטעם כי אחרי שהם נתרשלו בימי עזרא ולא רצו לשוב כי לא חשבו זאת לפקידה גמורה שצריכים לישב שם כפי נבואת הנביא עד פקידה האחרונה, אבל בני מדינות הללו שהם מגולי טיטוס שגלו מארץ ישראל עם שאר בני הארצות אינם בכלל זה, והוא מצוה גדולה, ונראה שגם בני בבל שעלו לארץ ישראל בעוד בית המקדש קיים בבית השני שגלו אחר כך מארץ ישראל לאלו הארצות אינם בכלל זה. ומה שחש מהר"ם מרטנבורג הוא מחמת חשש דרכים וחסרון פרנסה, גם מפני המחלוקת שהיה אז כידוע, שבזמן המהר"ם מרטנבורג היה מחלוקת גדולה בין יושבי ארץ ישראל ויושבי אשכנז וצרפת בימי הר"ר משה תיקי שנתעורר המחלוקת אודות הסבר מורה נבוכים, אבל בשביל העולה מבבל לארץ ישראל לית מאן דחש בזה. ואם כן בזמן הזה שנסתנה בעזרת ה' יתברך לטובה הן בסכנת הדרכים, והן בעניות, ודאי היא מצוה גדולה. אמנם גם לפי דעת הרמב"ן שחשב זאת למצות עשה מכל מקום בעיקר המצוה אינו אלא הירושה והישיבה כאדם העושה בתוך שלו לכבוש את ארץ ישראל שתהא תחת ירושתנו לא על ביאה ריקנית של עתה, וכבר המשילו האחרונים למצות עשה של

אכילת מצה, כי עיקר המצוה היא האכילה, לקיחת החיטים לשם מצוה והלישה והאפיה אינם גמרי מצוה ומכל מקום בודאי מצוה גדולה היא, על זה נאמר גומל לאיש חסד כמפעלו, גם על הפעולה של מצוה מקבל שכר, ונאמר אשרי תמימי דרך גם על הדרך של עושי מצוה יש בו שלימות. ואין ספק שהיא מצוה גדולה כי הקיבוץ היא אתחלתא דגאולה, ונאמר עוד אקבץ עליו לנקבציו. ועיין ביבמות דף סד' שאין השכינה שורה פחות משתי רבבות מישראל, ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן באנשים פחותי ערך הן בבינוניים הן בישרים בליבותם קרוב לודאי שנתנוצץ רוח הגאולה.

.....

.....

מוטב ללון במדבריות של ארץ ישראל ולא בפלטירות (ארמונות) של חוצה לארץ.

בראשית רבה, לט

רבי צבי יהודה ברלין

בהסכמתו לספר "למען ציון"

הן הרב החריף האברך... חס לבו בהגיגו על דבר ישוב ארץ הקודש, וראה לחבב הישוב על הבריות בדבריו החוצבים להבות אש... וכאשר הראה לי את החיבור **מצאתי מקום בזה להגיד לרבים עד כמה חביבה ישוב ארץ ישראל בעיני ה'**, עד כי בעת שהיה קול ה' דופק ע"י כורש לאמר "מי בכס מכל עמו יהי ה' אלקיו עמו ויעל" (עזרא א, ג), והמה סירבו ולא רצו לעלות באומרים "רחצתי את רגלי איככה אטנפם", ופירשו חז"ל רחצתי את רגלי מטינופת ע"ז, שאותו המקום משיאני לע"ז, ולפי קלות דעתנו היא טענה נמרצת, ובכל זאת אנו רואים שהתרעם הקב"ה הרבה על זה כמו שנראה בהמשך השיר הקדוש, ובמדרש שם וביומא פ"א, **ומזה אנו רואים כי אין להקל במצות ישוב ארצנו משום שרואים שם איזה עוברי תורה, אחר שיכולין להיזהר בזה יפה**. ולא דמי למה שכתב התוספות בכתובות (ק' עמ' ב') דעכשיו אין מצוה לדור בארץ ישראל משום מצות התלויות בארץ דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם, דבזמנם לא היו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם יפה אבל היום אנו יכולין ליזהר יפה אלא שקשה ליזהר, והרי לא גרע ממה שהיה ישיבת ארץ ישראל משיא לע"ז, כמו שידוע באגדה דפרק חלק (סנהדרין קיב עמ' ב' על כל תלם ותלם), כמה היה קשה ליזהר מעבודה זרה, ומכל מקום אין זה מתקבל בעיני ה', אלא

המצוה במקומה ומחוייב ליוהר. ומי שאינו נוהר הוא רשע ועונוני ישא, אבל אין אנו אחראין לזה, וכנגד זה יש לחשוב כמה יקר מצוה תדירית יום ולילה בלי הפסק. ועיין בבראשית רבה דמשום הכי ירא יעקב אבינו מעשו, אמר, תאמר שהוא בא עלי מכח ישיבת ארץ ישראל. לכן הנני מעיר גם כן לכל מי שבידו לעזור לישובה של ארצנו... ובאו הדברים האלה על לבו כמים בקרבו באהבה. ויזכה לראות את הארץ בישובה וישראל בנויהם. כנפש העמוס בעבודה רבה.

צבי יהודה ברלין

אחרית כבראשית

כבר הראנו דעת חז"ל כי בשעה שאין קללת ה' רבוצה על ארצנו להיות שממה עז רצונו יתברך שתתיישב הארץ על ידי ישראל עמו, וכמו שאמר ה' ליצחק אבינו "שכון בארץ" ופירשו חז"ל במ"ר "עשה שכונה בארץ, הוי זורע הוי נוטע הוי נציב", אע"ג שהפלשתים הושיבוהו אז לפי צרכם, ועדיין לא הגיע השעה שינחלוה זרע אברהם, מכל מקום היה רצון ה' שיעשה יצחק מצדו איזה מושב ושכונה לפניו. והנה בעת החיה קול דודנו - הקב"ה עלינו, על ידי שאנו רואים כמה סיבות היוצאות מהמסבב יתברך כי כך ברצונו יתברך שתתיישב הארץ לאט לאט על ידי נדחי ישראל.... ועלינו להעיר ולהפיח רוח אהבת הארץ ולמלא

אחר רצון ה' בכל אופן שיזדמן לפנינו, אם בפעולה חומרית, בעבודת האדמה או בחרושת המעשה או במסחר, אם בפעולה רוחנית היינו הדפסת ספרים מועלים לעניין הנשגב, ואין לנו לחשוב מחשבות כי ראוי היה הדבר הגדול הזה באופנים אחרים כאשר מצויר בדעות בני אדם... וביחוד חובה על גדולי ישראל, יברכם ה', להשתתף לרצון ה' ע"י עצות ליחידים אשר ברכם ה' להפריז על זה איזה סך מסוים, או לנדב לחברה הקדושה אשר על ישוב הארץ נוסדה, ובזה יזכו גם המה לראות את ישראל בנויהם בארץ ה' שמה, ויהיו מאירים ככוכבים, דרך ארץ הקודש לרבים, וזכות הרבים יהא תלוי בהם, וימצאו חיים צדקה וכבוד כמשמעו ומדרשו.

כנפש העמוס בעבודה רבה.

צבי יהודה ברלין

.....
.....

רבי נחמן מרסלב

מעלת ושבח קדושת ארץ ישראל גדול ונורא מאד, עד שאי אפשר לשער
במוח כלל גודל מעלתה ושבח קדושתה.

כאשר אנו רואים שכל התורה כולה מראשה ועד סופה מלאה משבח
ארץ ישראל, וכל ההבטחה שהבטיח ה' יתברך את אבותינו הקדושים
לאברהם ליצחק וליעקב היה העיקר על ירושת הארץ, וכן גאולת יציאת
מצרים על ידי משה רבנו עליו השלום הכל היה כדי לזכות לבא לארץ
ישראל, ומכל זה יכולין לראות ולהבין מרחוק מעלת קדושת ארץ
ישראל, שה' יתברך מבטיח כל כך עליה....
ועל כן אם היה האדם מאמין בקדושת ארץ ישראל חלק מאלפי אלפים
מכמו שהוא באמת, בוודאי היה רץ ופורח לארץ ישראל בכל כוחו, ולא
היה שום מונע שימנעוהו, ובאמת אין שום מניעה על זה כלל.

רַבִּי מֹשֶׁה כִּלְפֹן הַכֹּהֵן

רַבִּים מֵאַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׂמִים נֶפֶשׁ בְּכַפֵּס לַעֲלוֹת אֶל אֶרֶץ
הַקֹּדֶשׁ הַהָר הַטוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּנוֹן, אֲשֶׁרֵיהֶם וְאֲשֶׁרֵי חֶלְקֵם אֲשֶׁר
בְּכָל עוֹז נֹאבְקִים לְטוֹבַת יִשׁוּב אֶרְצֵנוּ הַקֹּדֶשׁ.
וְלִכֵּן יִשׁוּב אֶרְצֵנוּ הַקֹּדֶשׁ לֹא רִשּׁוֹת וְלֹא מִצְוֶה אֵלָּא חֹבֶה וְכֹל
מִי שִׁישׁ בּוֹ רִגֵּשׁ הִיחָדוֹת וַיֵּשׁ בִּיכּוּלְתוֹ לִקְנוֹת אֶפִּילוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה מְטִיב לַעֲצֻמוֹ וּמְטִיב לְכִלְלוֹת הָאוֹמָה
וְכֵאֵילוֹ פְּדָה כְּמָה שְׁבוּיִים מֵאַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּי אוֹתָם אַרְבַּע
אֲמוֹת וְכֹל שֶׁכֵּן יוֹתֵר, יְכוּלִים לְהַעֲמִיד וּלְקַיֵּם אִיזָה מֵאַחֵינוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל.

.....
.....

כֹּל הָדָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְקוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע שְׁחִרְיַת וְעִרְבִית וּמְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ הָרִי הוּא בֶן הָעוֹלָם הַבָּא. סֵפֶרִי, דְּבָרִים לֵב

אמר רבי שמעון בר יוחאי, אלימלך ומחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מהארץ לחוצה לארץ, שנאמר (רות א, יט) "ותהום כל העיר עליהם ותאמרנה הזאת נעמי". אמר רבי יצחק, אמרו, חזיתם נעמי שיצאת מהארץ לחוצה לארץ מה עלתה לה.

מסכת בבא בתרא צא.א

הרב אליהו אליעזר דסלך

ובאמת מה נפלא איך נשארה אהבת הארץ בלבנו אחר שגלינו ממנה זה אלפיים שנה! כי אין זו לאומיות כאצל העמים, כי אז היתה חס ושלום הארץ הקדושה שכוחה מכבר מלכותינו, כמו בשאר העמים שגלו זמן רב מארצם, אבל אהבה זו תלויה בקדושה שבארץ, ואותה קדושה דבקה בנו, כי היא ירושה בנפשנו מאברהם אבינו שמסר נפשו לעמוד בנסיון של "לך לך".

מכתב מאליהו ח"א עמ' יא.

רבי יצחק אלחנן ספקטור

דבר ענין מצות ישוב ארץ הקודש גם בזמן הזה מלאה היא בכל מקום התלמוד הקדוש והספרים הקדושים. ומה מאוד הפליגו חז"ל בשבחה עד כי אמרו בספרי כי שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות, וכותבין עליו כל אונו ואפילו בשבת (גיטין ח' ע"ב) ועוד מאמרים כאלה למרבה, חוצבים לחבות רגשי קודש על גדולת מעלת מצות ישוב הארץ.

קדושה וחיבת ארצנו הקדושה ממלאת כל חללה של היהדות וכקול אם רחמניה תלבב ותלהיב זכרונה בקרב בניה אסירי התקווה והכואבים לשברה ומייחלים לבניינה תחליף כוח לחזק עמודי היהדות ובצר את חומת דת קדשינו אשר עליה הורגנו כל היום...

מכל קצווי הארץ זמירות שמענו אגודות אגודות תיווסדנה... למען הוציא אל הפועל את הרעיון הקדוש הזה לחזק ידיים רפות לתת ניר בארץ הקודש ולאמור לערי יהודה תבנינה ובצדקה תכוננו. ומי זה האיש אשר דמי יהודי נזל בעורקיו וחיבת ארץ הקודש תמלא נפשו ולא יתעורר לקול הזה.

.....

.....

רבי נתן שפירא

אותם שהיו בחו"ל והשתדלו לבא לארץ ישראל כדי לזכות נפש – טהורה ולא חסו על ממונם ולא על גופם.... ובעבור שעשו עיקר מרוחם ונפשם ולא מגופם ממונם, לכן חזרו רוחניותם מדה כנגד מדה. אמנם אתם שהייתם יכולים לבוא לארץ ישראל כמותם ונתרשלתם לבא בעבור חמדת הממון, וחששתם לממונכם וגופכם ועשיתם מהן עיקר, ורוחכם ונפשכם עשיתם טפל. לכן אתם גם כן נשאתם גשמיים לחמדת הממון שחמדתם.

ספר טוב הארץ דף לו.

הרב חיים חזקיהו מדיני

**אל אחינו בני ישראל, גומלי חסד ועושי צדקה בכל עת,
קולי אקרא.**

גלוי וידוע לכל, כי רעיון ישוב ארץ ישראל הוא ענין גדול ונכבד מאד, עד כי מפורסמות אינן צריכות לחזק ולראיה, גם חנה הרעיון הזה לא חדש מקרוב בא במחנה עברים, כי עוד לפני עידן ועידנים החל לפעום בלבבות, בלב אדירי התורה וגדולי האומה והיה נס להתנוסס לחונן עפרה, להושיב אדמתה, לקומם הריסותיה ולטעת נטעיה אף בעת אשר אחינו בני ישראל נחו שקטו על האדמה בארצות פזוריהם ויחלמו חלומות בהקיץ כי יהיה עת לחננה עם נדכה ונענה, ותשוב עת הזהב למין האנושי והיתה הרווחה גם לנו, ונהיה גם אנחנו ככל האדם אשר על האדמה, עם כל זה גדולי התורה ושרי האומה אשר עיניהם למרחוק יביטו חשו עתידות למו וישאו עיניהם אל ארץ אבותינו, צבי היא לכל העמים, אך מסבות שונות לא יכלו להוציא אז מחשבתם הטובה אל הפועל, אך הסופות בנגב נפחו רוח חיים בעצמות היבשות וזיק ישוב ארץ ישראל החל להתלהב ולהתרחב ויהי לשלהבת י-ה, כי רוח ממרום נשבה על יחידי סגולה ויאזרו כח ואון לאחד ולאחה את הלבבות ולעבוד שכם אחד בעניין הקדוש הזה ובקול גדול קראו: "אחים! חזקו והתחזקו בעד עמנו וישוב ארצנו להיות כל אחד לאחיעזר

ולאחיסמך".... על כן גם אנכי אמינא לפעלא טבא יישר, ואבקש את אחינו בית ישראל בכל מקום שהם: עושו חושו להושיט יד למפעל הקדוש הזה, ואם ראשיתו עוד מצער אחריתו ישנה אי"ה מאוד, ובגלל זה נזכה לחזות ולחדות בגאולה האמיתית, לראות בשוב ה' את שיבת ציון וירושלים אנחנו כולנו חיים.

.....

.....

ראוי לאומה זו שהיא עיקר העולם, שיהיה
מקום ישיבתה בארץ שהיא עיקר העולם.
כי ארץ ישראל שהיא קדושה ראויה לעם קדוש.
חיותה של ארץ ישראל היא כאשר יושבים בה בני ישראל.
(המהר"ל)

רבי משה מיטראני

שאלה:

ילמדנו רבנו, ראובן שנדר שאם יהיה לו כך וכך (יעלה לארץ ישראל) וידור בעיר צפת תובב"א. ועתה נתקיים הדבר ואביו ואמו אינם מניחים אותו ללכת לדור שם וגם אשתו אינה רוצה לדור שם וטוענת שכתוב בכתובה שלא יוציאנה לדור בשום מקום אחר, וגם כיבוד אב ואם גדול, שהרי יעקב אבינו עליו השלום נענש כבי שנה. יורנו רבינו אם חל הנדר ואם יוכל לעשות התרה ושכר כפול.

תשובה

חייב לקיים נדרו ואינו חייב לחוש לצוואת אביו ואמו שאמרו לו שלא ילך, כדילפינן פרק קמא דיבמות: דאם אמר לו אביו ואמו היטמא או אל תחזיר את האבידה לא ישמע, דכתיב "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו", כולכם חייבים בכבודי, כדכתיב בסיפא דקרא "אני ה'" והכא נמי, **הוא ואביו חייבים לדור בארץ ישראל** ואין לו עונש על שאינו מקיים מצוות כיבוד אב ואם, שגם הם יכולים לעלות עימו, ויתקיימו ב' מצוות: ישיבת ארץ ישראל וכיבוד אב ואם... ועוד דהכא איכא תרי עשה, מצוות ישיבת ארץ ישראל ומצוות קיום נדרו שנדר לעלות ולדור. ומה שנענש יעקב אבינו עליו השלום, מפני שהיה בחו"ל, שהיה ראוי אחר שנשא אשה לבוא מיד לשמש את אביו בארץ ישראל, ואם היה הוא בארץ ישראל ואביו בחו"ל כי הכא לא

היה נענש... וכל שכן בישיבת ארץ ישראל החמורה, ואינו יכול להישאל על נדרו, דאפילו בלא נדר חייב לעלות (לארץ ישראל) ואינו חושש לכיבוד (הורים) כדאמרינן. ואם כן איך יועיל לו השאלה (על נדרו) וכל שכן שהשאלה היא לדבר איסור ואין נשאלין אלא לדבר מצוה. ומה שבא בשאלה שגם אשתו אינה רוצה(לעלות) וטוענת שכתוב בכתובתה שלא יוציאנה לדור בשום מקום אחר, אפשר לומר כי אין כוונת שום מקום אחר כי אם חוץ לארץ ולא לארץ ישראל, שלא יתנו על מה שכתוב בתורה... ויעלה הוא וישא אחרת...

יזכני ה' יתברך לנטוע במו ידי
עצי פרי בסביבות ירושלים,
לקיים "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם"
(הגר"א)

רבי יעקב זאב כהנא

ועתה אשיבך: מה שאמרת אשר אין מצוה בזמן הזה בישיבת ארץ ישראל לא אוכל בין באור הדבר, כי נחזי אנן מה דאיתא בספרי פרשת ראה (יא' לא') "כי אתם עוברים וגו' וירשתם אותה וישבתם בה" ואיתא בשוחר טוב מזמור קה' וזה לשונו: אמר רבי יהודה בן חלפתא לרבי ישמעאל אם אתה מבקש לראות פני השכינה בעולם הזה עסוק בתורה בארץ ישראל שנאמר "דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד".

ומעשה ברבי יהודה בן בתירא ור"מ בן חרש ורשב"י שהיו יוצאין לחו"ל והגיעו לפלטיה וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהן וקרעו בגדיהם וחזרו ובאו למקומם. ופירוש, החכמים האלה הלכו ועסקו בתורה אשר כל אלה גורם להוריד השכינה עליהם, ונשאו עיניהם להתבונן מדוע אין שכינה עימם (וראו את ישראל שהם מחוצה לה) ולכן בכו וחזרו לארץ ישראל ואמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות. כי בישיבת ארץ ישראל השיגו השכינה ובחו"ל לא השיגו, אף שתלמוד תורה כנגד כולם אפילו הכי לא הועיל להם אלא רק (ב)ארץ ישראל וזה מה שפירש רש"י ז"ל בפרשת בהר (כה לח) ד"ה להיות לכם לאלקים שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלקים וכל היוצא ממנה כאילו עובד עבודה זרה. עכ"ל.

... ולכן עיקר מצותיה ומשפטיה שם נאמר, וכן משום ישוב ארץ ישראל, שיהיו זכורים לבני גולה בכל עת ובכל שעה, ויתנו דעתם

לשוב לשבת בארץ נחלתם. שעדיין בזמן התלמוד היתה ארצנו בנויה על תילה ומיושבת וערים רבות בנויות לתלפיות והיו רצונם שילקטו אחד אחד מבני ישראל על אדמת אחוזתם אשר נתן ה' להם. ומנה נוכל להבין שעד כמה היתה תשוקתם לארץ נחלתם, הגם שהיה חרש והמסגר עמהם... עם כל זה היתה תשוקתם לארץ ישראל והיו עוסקים לתקן תקנות כדי שתהא ארץ ישראל מיושבת עם אחינו בני ישראל. וכל שכן עתה, אשר בעוונותינו הרבים בני ישראל פזורים בכל ארצות אשר לא ידעו רוח התורה וכל שכן תורה שבעל פה... וכל שכן שאנו מחויבים להשתדל בכל גוף ונפש בכל מיני טצדקי ובכל פעולות שבעולם אשר נבואה למקום אבותינו, כדי ליישב שם אחינו בני ישראל הפזורים והנדחים. ואם אנחנו לא נשים לבנו על זה מי ישים בלבנו להחם לבבו עלינו, כי מי יחמול עליך בת ירושלים הנכאים והנדחים מכל אום ואום.

... והעיר ה' רוח נדיבי עם ישרי לב לראות גם להם איזה מקום מנוחה ולא להיות עם ה' כצאן תועה ובלי לסבול בושות וכלימה על עמו ישראל ... עוד אני אומר אשר יש איסור בזה להפר מעשיהם יען כי במצוות עשה הם עוסקים והמה בכלל מונע את חבריו מלעשות מצוה.. נמצא מי שזוכה להיות בארץ ישראל זוכה להרבה דברים הן ברוחניות והן בגשמיות... וגם ארץ ישראל מסוגלת להוליד בנים כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שבחוף לארץ לא הוליד אבל בארץ ישראל הוליד, כדאמר הקב"ה לאברהם אבינו בכאן אי אתה זוכה לבנים אבל בארץ

פה חובת העליה שו"ת "תולדות יעקב" לארץ ישראל

ישראל תהיה זוכה לבנים, כדאיתא בימבות (סד' עמ' א). וכן התפילה נשמעת יותר בארץ ישראל מכל שאר הארצות, כי התפלה של שאר הארצות מוכרחת לעלות אל הא-ל יתברך שמו ע"י משרתיו דרך בית-שערים, כי יב' שערים יש ברקיע ויב' נוסחאות יש בתפילה וכל שער ושער יקבל נוסחו. מה שאין כן בארץ ישראל אשר הקב"ה יקבל בעצמו תפילותיהם של ישראל. כי היושבים בארץ ישראל נקראו בנים למקום כמו בנים הקרובים וסמוכים על שלחן אביהם. כמו כן הקב"ה הוא קרוב להם לכל קוראיהם. אבל הדרים בחו"ל המה רחוקים מאביהם שבשמים ואינם קרובים על שלחן אביהם ונקראים עבדים כי כמו העבדים המה מרוחקים מאדוניהם כן בני ישראל הגרים בחו"ל.

והעם היושבים בארץ ישראל נשוא עוון המה, כי האב שמחל על כבודו כבודו מחול, ובארץ ישראל הקב"ה לנו כאב ואנחנו נקראים אז בנים. ובחוץ לארץ דינו כמלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול כדאיתא בקידושין.

... ואם תאמר וכי מאחר דמצות ישוב ארץ ישראל רבה מאוד מכל מקום בטלוח למצוה זו. זו שאלה וקושיא כזו נשאלתי והשבתי, וכי מה שאלה היא זו הלא מבואר בתוס' כתובות דף ק"י ע"ב דבור המתחיל "הוא אומר" וכו' דבזמן הזה אינו נוהג מצוה זו משום סכנת דרכים, משמע בהדיא היכא דליכא סכנה בודאי מצוה זו נוהגת אף בזמן הזה. ואפילו לר"ח דכתב דעכשיו אין מצוה לדור בארץ ישראל, הא כתב טעמא שם כי כמה

חובת העליה שו"ת "תולדות יעקב" לארץ ישראל פו

מצוות התלויות בארץ וכמה עונשים שאין אנו יכולין להזהר ולעמוד עליהם. רוצה לומר מוטב שיהיו "שב ואל תעשה" כדאיתא ביבמות כ"ח ע"א. ובר"ה כ"א ע"ב. והכי עבור שאין יכולים לקיים המצות משום אונס נאמר שבטלות המצוות לגמרי ! ח"ו נשתקע הדבר ולא יאמר.

.....

.....

אמר החבר : הובשתני, מלך כוזר

העוון הזה הוא אשר מנענו מהשלמת מה שיעדנו בו האלקים בבית שני, כמו שנאמר (זכריה ב, יד) "רני ושמחי בת ציון" כי כבר העניין האלקי מזמן עמד לחול כאשר בתחלה, אלו היו מסכימים כולם לשוב בנפש חפצה. אבל שבו מקצתם ונשארו רובם וגדוליהם בבבל- רוצים בגלות ובעבודה, שלא יפרדו ממשכנותיהם וענייניהם.

(ספר הכוזרי)

רבי יחזקאל הלוי לוינשטיין

רב ברכה ושלוש לכבי הרב הנכבד במעלות הגדולות והמבקש
האמת וכו' מוה"ר.. נ"י.

אחדשה"ט.

מכתבו קיבלתי כשבוע ימים, והנה רצוני היה לא לאחר תשובתי
אליו, אך איזה סיבה לא נתן לי ליתן תשובתי עד כה.

הנה לפלא אשר מדברי אשר כתבתי: מי יתן שיזכה כל אחד
להיות בארצנו הקדושה, יעלה עליו ספיקות ח"ו, הנה אני
אכתוב לו דעתי דברים ברורים, כל מי שאין לו שאלות וספיקות
מצד מצבו הגשמי, כמובן, עצתי האמיתי לבוא לארצנו
הקדושה ובטח יהיה שבע רצון אם הוא דורש טובתו באמת,

ואני כותב עוד, מי יתן לזכות להיות בארצנו הקדושה....

מצאתי לנכון דעו ידידי. מה מאוד צריך להיות רצונכם שתזכו
להיות בארצנו הקדושה, כי שמח אני תמיד כי זכיתי להיות
בארצנו הקדושה...

.....

.....

רבי צבי יהודה ברלין

וכמו שהיה בימי עזרא הסופר, שקבץ איזה אלפים מבבל מכל סוגי בני האדם. גדולי תורה ויראי ה', וגם מאותם האנשים נושאי נשים נכריות, אשר היו מורגלים בחילול שבת ולא ידעו את התורה כלל, כל אלו נקבצו והכינו ישוב הארץ בערים, עד שאחר כך נתמלאה הארץ מבניה. כן עלינו להתעורר לקול רצון ה', הנשמע מקצה העולם ועד קצהו.

הנציב מוולוז'ין. שיבת ציון ח"א עמ' 17. ח"ב עמ' 6.

וזה רצון הקדוש ברוך הוא שיהיו ישראל יושבים תמיד בארץ ישראל ויעבדו את ה'.... שכונן בארץ ישראל עבודת הזריעה ברוב מעשה לזה התכלית שיהא תמיד יושב בארץ ישראל בעבודת הארץ.

הנצי"ב – "העמק דבר"

רבי ראובן כץ

על פי חוק התורה, מצות עשה על כל אדם מישראל לדור בארץ ישראל ולרכוש לו קרקע בה לקיים את המקרא "וישבתם בה". הרמב"ם פוסק, "כל השוכן בארץ ישראל עוונותיו מחולין ואפילו המהלך ד' אמות בארץ ישראל זוכה לחיי העולם הבא, וכל היוצא מארץ ישראל לחו"ל הריהו כעובד ע"ז". (הלכות מלכים פ"ה).

כשיהודי נכנס בבריתו של עם ישראל, ביום השמיני להיוולדו, יום המילה, מתפללין עליו את התפלה "הרחמן הוא יברך את הרך הנימול לשמונה וכו', ויזכה לראות פני השכינה שלש פעמים בשנה". בתפלה זו מובעת הכמיהה והכוסף לעלות לירושלים לבנותה לחוננה. העליה לרגל והאפשרות להתנחל בארץ, הם יסוד החיים והכמיהה של עם ישראל בכל הדורות ובכל התפוצות. נשוב איפה כולנו בנערינו ובזקננו לה', ונתאחד כולנו באחדות שלמה ובלב אחד להמשיך בבניין הארץ – ארצנו, על אפם וחמתם של שונאינו, ונקוה לה' שהוא יצליח מפעלינו ויצילנו מכל שונאינו, יברך את מעשה ידינו וכל הארץ תהיה שלנו, ונזכה מהרה בשוב לציון גאולים ובנחמת ציון וירושלים.

.....

.....

הרב כלפון משה הכהן

לכן ברצות ה' את עמו להיות חלקו ונחלתו עם מובדל מן האומות, הבטיחנו גם כן בירושת הארץ, כי לולא היא (ארצנו הקדושה), בהיותנו על אדמת זרים היינו נטמעים חס ושלום בניהם מעט מעט. כי כך היא המידה, כי הכח של האומה הגוברת בעלת הארץ ממעטת מעט מעט את כח הגר הבא לדור שם, עד כי אחרי כמה דורות נבלע אותו הגר בקרבה, ואין לו כל היכר ורושם.

ספר דרכי משה פרשת וארא.

כיום יש בחוץ לארץ כתשעה מליון יהודים וההתבוללות
הנוראה הולכת וגוברת. אם לא יקרה נס, בעוד זמן קצר
לא ישארו שם יהודים.....

רבי חיים פלאג'י

בספר לקט יוסף בערך איוב כתב, דכל העונש שנענש איוב היה על שהיה דר בחו"ל ובזה פירש הרב החסיד שבכחונה בספר מד"ת: "השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר ירא אלקים וסר מרע", דקשה מאי בארץ, אלא הכוונה אין כמוהו אם היה דר בארץ הידועה היא ארץ ישראל, משום שכבר היה איש תם וישר ירא אלקים וסר מרע, ואין לו גריעות כי אם שדר בחוץ לארץ. שאם היה דר בארץ אין כמוהו משום שכבר מושלם הוא מכל המידות.

וכתב בספר כתובה שם בסוף חי' כתובות, אפילו בזמן הזה שיש סכנת דרכים וליכא מצוה, צריך להתאוות ולצפות לארץ ישראל, ואם מונע עצמו מסיבת חן מקומו נענש אף כי אנוס הוא, כיון שאינו מכויין לשום אונס.

ואמרו בזוהר הקדוש פרשת שלח לך, שהמרגלים הוציאו דבה על הארץ כי חשבו שבבניסתם לארץ יוציאו ממשרתם ויכניסו נשיאים אחרים תחתיהם, אם כן נמצא כי בשביל הגאווה שלא לאבד שררתם הוציאו דבה על הארץ... ונראה לומר כי כל הרבנים אשר היו רב רב בעירו ואל שער מקומו ומתאוה לשכון כבוד בארץ ישראל, הגם כי שם יושבים כסאות למשפט רבני ערים ובפרט לראשי אלפים, והרב שהיה גדול בעירו בחוץ לארץ

מואס בשררתו והולך לארץ ישראל להיות כאחד מן החכמים
בלתי שררה כלל, כי מרוב תאוותם בשיבת ארץ ישראל הם
מוחלים על כבודם וממאנים בשררה וכבוד שהיו ראשים על
העם, כדי לזכות לשיבת ארץ ישראל, עד שנראה לומר אם ניחא
קמיה קב"ה כי כל רב שהוא ראש במקומו ומניח גדולתו
ושררתו להיות זוכה לארץ ישראל אין ספק כי הוא מתקן עוון
המרגלים אשר חטאו בזה מחמת שררתם, והוא תיקון גדול
לעוון המרגלים, כי אנחנו עם בני ישראל באים מכוח יבי שבטי
ישראל...

**וההולכים לארץ ישראל, צריכים הן לצאת מחו"ל ברגלים
ממהרות... וה' יוליכנו מהרה קוממיות לארצנו.**

.....

.....

הרב יוסף צבי הלוי

כמה הפליגו חז"ל בשבח ארץ ישראל ומעלת העליה והדריס בה, בתלמוד, והמדרשים והזוהר. ואמרו בכתובות (ק"י ע"ב) הכל מעלין לארץ ישראל.. ובימנו שזכינו לשמוע כי ארץ ישראל נמסרת לעם ישראל לטובת הרעיון שיבת ישראל אל ארצו, אות ומופת שרצון ה' שיעלו עם ישראל לארץ ישראל...

מאז נתחדש לנו תקופה חדשה, חלה עלינו חובת העליה מיד, **וכל משפחה ומשפחה וכל איש ואשה חייבים לעלות לארץ ישראל בכל האפשרי אליבא דכולי עלמא.**

עם ישראל וארץ ישראל מחכים לגאולה וכל עולה ועולה הוא חלק מגאולת עם ישראל, וכל חתיכה וחתיכת אדמה שגואלים מהזרים היא חלק מגאולת ארץ ישראל, וכשנקנה כל האדמה בארץ ישראל מיד האיננו ישראל, תהיה גאולת הארץ. וכשיעלו כל עם ישראל אז תהיה גאולת כל עם ישראל, לכן כל חלקת אדמה שגואלים מקרבים לגאולת ארץ ישראל.

.....

.....

אין חפץ לה' שתישאר הארץ הטובה בוקה ומובלקה מכל טוב בניה, כי היא בלי ספק גם בגלות הזאת בית חיינו. וזה לך האות לדעת, כי כל הדר בארץ ישראל עושה רצון אביו שבשמים ונקרא צדיק וה' אוהבו, מאחר שזכה להיות בפלטרין של מלך.

רבי משה חגיז

"טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב" אמר רבי יוחנן "טוב פת חרבה בה"- זו ארץ ישראל, שאפילו אוכל אדם בה פת ומלח בכל יום ודר בתוכה זוכה לעולם הבא. "מבית מלא זבחי ריב"- זה חוצה לארץ, שהיא מלאה חמסים וגזלות.

(ילקוט משלי ז.)

רבי יעקב עמדין

בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו שכחנו את ירושלים ולא עלתה על לבנו, לכן כמת מלב נשכחנו, אחר ששכחנו דירת ארץ ישראל לגמרי.

כמדומה לנו בהיותנו בשלוח בחוץ לארץ, שכבר מצאנו ארץ ישראל וירושלים אחרת דוגמתה. ולזה צריך כל אדם מישראל לעשות בלבם הסכמה קבועה ותקיפה לעלות לדור בארץ ישראל, על כל פנים כשתמצא ידו די ההוצאה וקצת מעמד ספוק פרנסה.

ובאמת, תמיהה קיימת על קדושי ישראל: בכל מקום החמירו על עצמם בכמה דקדוקי מצוות שהחזיקו בהם ומדקדקים בהם ביותר, מפזרים ממון רב וטורחים מאוד לקיימן. מדוע זה מזלזלים ומתעצלים במצוה החביבה הזאת, יתד שכל התורה תלויה בה.

.....

.....

רבי אלעזר אזכרי

מצוות עשה מן התורה לדור בארץ ישראל, שנאמר: (דברים כו, א) "וירשתה וישבתה בה". ואמרו חז"ל בספרי, שמצוה זו שקולה כנגד כל מצוות התורה, ואמרו כל היוצא מארץ ישראל ודר בחוץ לארץ יהיה בעיניך כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר (שמואל א כו, יט) "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים". ואיתא במסכת בבא בתרא (צא.א) אמר רשב"י, אלימלך ומחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מהארץ לחוצה לארץ, שנאמר (רות א, יט) "ותהום כל העיר עליהם ותאמרנה הזאת נעמי". אמר ר' יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאת מהארץ לחוצה לארץ מה עלתה לה.

וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחילת עווננו שנקבעה לנו בכיה לדורות יען מאסנו בה שנאמר (תהילים קו, כד) "וימאסו בארץ חמדה", ובפדיון נפשנו מהרה יהיה, כתיב (תהילים קב, טו) "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו" ושם נאמר (תהילים קב, יד) "אתה תקום תרחם ציון". ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותיה ואבניה בבואם אליה. ומה טוב ומה נעים לשיר שיר ידידות אשר יסד רבי יהודה הלוי עליה

באהבה רבה, תחילת השירה "ארץ הקדושה יקרה חמודה וכו", כן אנו משוררים על ציון רבי יהודה בר אלעי כל ערב ראש – חודש בשמחה רבה ומתחננים לא-ל שאל יגרשנו מעליה. גם הקרובים והרחוקים אשר חוצה לה ראוי להם שיהיו נכספים ותאבים אליה, כי כשם שבחר בהם כך בחר בארץ ישראל וייחד אותה להם ואין נקראין גוי אחד אלא עימה שכך פירש רשב"י על מקרא שכתוב (דברי הימים א יז, כא) "ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ". ומצינו במדרש שהקב"ה אמר לאברהם אבינו פעם ראשונה שילך לארץ ישראל ויראנה ויחזור ואחר שחזר לא נתן לו רשות לחזור ללכת לארץ ישראל עד חמש שנים ואותן חמש שנים היה משתוקק לחזור ללכת, והוא אמר זה הפסוק (תהילים נה, ז, ח), "מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה הנה ארחיק נדוד אליו במדבר סלה", **מוטב ללון במדברות של ארץ ישראל ולא ללון בפלטטריות של חוצה לארץ**, והיה תאב, ומשהורשה, כתיב: (בראשית יב, ד) וילך אברם כאשר דבר אליו ה', וקודם בואו אל הארץ לא היה משתוקק אבל אחר שבא שמה פעם ראשונה וראה במראה הנבואה יקר תפארת קדושת הארץ, אז נכסוף נכסף. וממנו נלמד לדורות אנחנו יוצאי חלציו להיות נכספים כמוהו אף על פי שיושביה בצער, על מנת כך נהיה שמחין ביסורין.

וזה הוא טעם סמיכת פרשת עמלק וביאת ארץ ישראל בפרשת כי תבוא, כמו שאמרו חז"ל שלושה מתנות נתן הקב"ה לישראל ולא נתן אלא ע"י יסורין, ואלו הן: תורה וארץ ישראל ועולם הבא, וכי היכי דבביאה ראשונה בא עמלק הכא נמי בקיבוץ גלויות כשרוצים לבוא לארץ ישראל עמלק מזדמן להם בדרך וכאשר עיננו רואות היום תמיד, יראה ה' וישפוט.

והפסוק "והיה כי תבואו" המתחיל בתיבת והיה, הוא אחד משנים עשר צרופין של השם הקדוש, רמז, כי הדר בארץ ישראל דבק בה, הפך הדר בחוצה לארץ, היינו הישראל שדומה למי שאין לו אלוה, ונקט צרופ זה רמז למה שאמרו חז"ל כל מקום שנאמר והיה אינו אלא לשון שמחה.

וכתב רמב"ן במנין תרי"ג מצות ישיבת ארץ ישראל כל עת ורגע שהאדם בארץ ישראל הוא מקיים המצוה זו, וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה הגדולה בה כדכתיב: (דברים כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' א-לוקיך בשמחה", אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוותו התדירה באהבתו אותה וגם צריך להיות ירא וחרד כדכתב רשב"י: כל פיקודא דלאו איחו ברחימו ודחילו לאו פיקודא היא. ולכך אמרו באבות דרבי נתן הוי שש וחרד על המצוות.

וכל אדם יחרד בבואו אל ארץ ישראל להיות ירא שמים כפל
כפליים ממה שהוא בחוצה לארץ, ידע כי בבית המלך הוא יושב.

.....
הרב עובדיה הדאיה

"ובפרט לפי מה ששמעתי מעט"ר אאמו"ר זצוק"ל (המקובל
האלוקי הגאון הרב שלום הדאיה), כי העולים עתה לארץ
ישראל לשם חיבת ארץ ישראל, הרי בזה מתקנים עון המרגלים
שהוציאו דיבה על ארץ ישראל, והרי התיקון זה עצמו של עון
המרגלים יש בו כדי שלא תקיא אותו הארץ, ולהתייחס ביחס
צדיק, ולכן עם שאנו רואים בחוש לכמה מהמתפרצים
והפושעים בארץ ישראל, הרי מצוה זו של חיבת הארץ, וריבוי
הישוב שמתרבה על ידם בהחייאת השממה וריבוי הבניינים,
שבהם מתיישבים כמה וכמה עולים חדשים, החרדים על דבר ה'
ומקיימים בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל אתר ואתר, הרי בזה
לוקחים חלק גם אלה שאין להם יד ושם בתורה ובמצוות, כי
הרי עם ישראל כולו בבחינת גוף אחד, ואין לך אדם מישראל
שאין לו חלק בתורה ובמצוות, שעושה חברו, והרי מצוה זו
כדאה כדי להגן עליהם להיות להם שארית בארץ.

ישכיל עבדי בהקדמה לחלק ת.

רבי הלל משקלוב

חטא המרגלים במדבר בימי משה הוא אחד החטאים הכלליים הגדולים הרובץ על עם ישראל בכל הדורות עד היום, על פי מדרש רבותינו נגזרה בכיה לדורות בגלל חטא המרגלים, בכיה על חורבן בית המקדש, חורבן ירושלים ושממת הארץ, במידה מרובה סבלו וסובלים ישראל בכל הדורות סבלות ותלאות הגלות המרה בגלל חטא המרגלים. חלק גדול של עונש החטא הזה הוטל בעצם ימי המעשה של החטא בדור המדבר, כמבואר בתורה, אך שארית העונש נתחלקה לחלקים שהוטלו על כל הדורות ר"ל.

תיקון רב לחטא המרגלים יכול לבוא על ידי גאולת ירושלים ובניינה ועל ידי הפעולות לקיבוץ גלויות, לפי הכלל הידוע כי זה לעומת זה עשה אלוקים ומידה כנגד מידה היא, הן לחוב והן לזכות, תקן במה שפגמות, לתקן כל דבר לפי המקום לפי הזמן לפי המעשה ולפי הפרסום, והנה חטא המרגלים שהביא בכיה לדורות כדרשת רבותינו על הפסוק "ויבכו העם בלילה ההוא" אותו לילה היה ליל תשעה באב, שבו נחרב בית המקדש, נמצא שתיקון חטא המרגלים צריך להיות על ידי בנין בית המקדש, ולפני בנין בית המקדש צריך להיות בנין ירושלים כמבואר על פי

רבנו (הגר"א) לפי הפסוק "ירושלים תבנה והיכל הוסד" שנאמר על אתחלתא דגאולה האחרונה כמו בימי כורש.

ובעונותינו הרבים, רבים הם החוטאים חטא גדול של וימאסו בארץ חמדה, גם רבים מתופשי התורה לא ידעו ולא יבינו שנתפשו בחטא המרגלים, נסחפו בקליפת חטא המרגלים בכל מיני סברות כוזבות ותואנות שוא ומדוחים, גם מכסים סברותיהם בדעה המופרכת שאין מצוות ישוב ארץ ישראל נוהגת בזמן הזה, דעה זו שכבר הופרכה על פי גאוני עולם ראשונים ואחרונים. המרגלים האלה רוצים להיות יותר גדולים מרבותינו התנאים והאמוראים, שקבעו ששיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, ורבנו הרמב"ן זכותו תגן עלינו אמר, שקבע את מצות ישוב ארץ ישראל במצות עשה שבתורה "וירשתם אותה וישבתם בה", ורבנו בעל התוספות יום טוב, שלפני הגאולה תהא אתחלתא כמו שהיה בימי כורש בימי בית שני. וכן רבנו השלי"ה הקדוש (בשער האותיות) המבאר את גודל מצות ישוב ארץ ישראל בכל עת ובכל זמן שלא פסקה הקדושה של המצוה אף לרגע אחד.

ומי גדול לנו בכל הדורות האחרונים כרבנו הגר"א, קדוש ישראל אשר בדברים חוצבים להבות אש האיץ בתלמידיו לעלות לארץ ישראל ולעסוק בקיבוץ גלויות והרבה לזרז את

תלמידיו להחיש את קץ המגולה לקרב קץ הגאולה על ידי ישוב ארץ ישראל.

כמעט בכל יום דבר אלינו רבנו (הגר"א) בריתת והתרגשות כי "בציון ובירושלים תהיה פלטה", ולא לאחר את המועד. מי ימלל ומי יתאר את גודל דאגתו של רבנו בדברו אלינו הדברים כאלה וכאלה ברוח קודשו ובדמעות בעיניו, גם הסביר לנו כמה פעמים שדעתו של רב יהודה (כתובות דף ק"י) שאמר העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, גם לדעתו של ר' יהודה הרי אמר רק מבבל ולא משאר ארצות, וגם על עליה מבבל דעתו של רבי יהודה היא דעת יחיד ומופרכת מעיקרה בגמרא שם ובמפרשים. זאת ועוד, ר' יהודה מסתמך בבבל יובאו ושם יהיו "עד יום פקדי" (ירמיה כ"ז) מה פירוש יום פקדי? הנה עליית עזרא ונחמיה היתה מגלות בבל וכל פקידה משמים צריכה להיות תחילה פקידה באיתערותא דלתתא. וכמו שרבינו אומר בכמה מקומות שהפקידא בעקבות משיחא תהא תחילה כמו בימי כורש בימי בית שני, הבאה מסטרא דשמאלה במדת הדין היינו איתערותא דלתתא.... ורבינו הגר"א מדבר בהרבה מקומות על גאולה ראשונה משעבוד מלכויות ע"י משיח הראשון משיחא דאתחלתא, משיח בן יוסף שביעדו קיבוץ גלויות באיתערותא דלתתא, מה פירוש משיח הראשון וגאולה

ראשונה שבדברי רבינו הגר"א, הרי זו ההכשרה הבאה לפני משיח בן דוד. ומה יאמרו אותם בעלי הסברות העקומות לדברי חז"ל: "כשתהא ירושלים נבנית בן דוד בא", ועל הפסוק "ובא לציון גואל" (ישעיה נ"ט) נאמר במדרש וברש"י "כל זמן שציון אינה בנויה הגואל לא בא", אכן איזובי הקיר באו לנצח את ארזי הלבנון, אין זאת כי אם קליפת המרגלים מדברת מתוך גרונם, אכן זה מה שאמרו חז"ל, בעקבות משיחא האמת נעדרת וחוצפה יסגי, חוצפה גם נגד הדברים הקדושים של נביאנו וחזונו, חוצפה נגד גדולי ישראל הקדמונים ונגד דעתו ומצוותו הקדושה של קדוש ישראל רבינו הגר"א. ואנו תפלה שכל אלה שהרוח העמלקית שוררת בקרבם, שישובו מהר מדרכם הרעה, והוא רחום יכפר עוון.

וכפי שבארנו תיקון חטא המרגלים צריך לבוא אך ורק על ידי בנין ירושלים והרחבת הישוב במצות הרחבה, צו הנבואה "הרחיבי מקום אהלך"... ועלינו לדעת מראש, שכל הסגולות היקרות הכלולות בברכת ההרחבה באות רק כשהפעולה נעשית תחילה על ידי בני ישראל עצמם באיתערותא דלתתא, כפי שאומר הכתוב "הרחיבי מקום אהלך" וכפי שנאמר ביצחק אבינו שהוא בעצמו התחיל בזריעת האדמה ובחפירת הבאר ואחר כך באה ברכת ההרחבה מן השמים וכמו שנאמר: "יצו ה'

אתך את הברכה באסמך ובכל משלח ידיך" כל פעולה ופעולה של מעשה הרחבה בהתערותא דלתתא הנמנים לעיל מושכת שפע עליון מהמרחב העליון שהוא ירושלים של מעלה הנקראת "מרחבי מרום" ומקרבת את הגאולה.

כל הפעולות הכלולות ב"מצוות ההרחבה" חובה לעשותן ולחזקן בלי הפסק ובלי שום השהיה כדברי הנבואה שם, "הרחיבי מקום אהלך" וכו' אל תחשוכי היינו אל תפסיקי ויתדותיך חזקי.

ובדברי ברכתו הקדושה של רבנו לתלמידינו, אלה שהבטיחו לו נאמנה לנסוע לארץ הקודש, אמר לנו בהתרגשות רבה, אשריכם שתזכו לקיים מצות ישוב ארץ ישראל השקולה כנגד כל המצות שבתורה, אשריכם שתזכו להיות שותפיו של הקב"ה השב שבות יעקב ומשכנותיו ירחם, הבונה ירושלים, המציב גבול אלמנה, המרחיב גבול ישראל, אשריכם שתזכו לקיים מצות הרחבה על פי צו הנבואה הרחיבי מקום אהלך. שמצוה זו תביא את קיבוץ הגלויות ברחמים, ככתוב שם אחריה כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גויים יירש וערים נשמות יושיבו וגו' וברחמים גדולים אקבצך.

את כל זאת חובה עלינו לדעת מראש בעבודתנו הקדושה למען קיבוץ גלויות ובנין ירושלים, לדעת מראש כי במידה שהעבודה

קה חובת העליה ספר "קול התור" לארץ ישראל

הזאת תגדל – יגבר הסט"א להפריע ולהכשיל בנשקו העיקרי
שהוא עקירת האמת כמבואר על פי דברי חז"ל ודברי רבנו
הגר"א.

.....

.....

אני מארץ ישראל, אלא שבעוונותינו גלינו משם
ואני שרוי באוסטרובצה.
וכן כל אדם ששואלים אותו מהיכן אתה! מחוייב
לענות אני מארץ ישראל אלא שלעת עתה שרוי אני
אני בדירת ארעי בגולה.
האדמו"ר מאוסטרובצה

רבי מאיר שמחה כהן מדווינסק

הנה מאז הכיר האחד, אברהם אבינו את בוראו, היה קושר כל תקוותו והבטחתו בהנחילו את הארץ הקדושה לבניו, והלך לה לארכה ולרחבה, ונטע אשל (בראשית כ"א). ואחריו יצחק, זרע בה וחפר בארות מים (שם כ"ו). וכן יעקב בנה בית. וכל פסגת תקוותם היתה כי בניהם ישבו בארץ המוריה. **ומיום מתן תורתנו הקדושה לא פסקה הנבואה מלצוות על ישוב הארץ, ואין לך פרשה שבתורה שלא נזכרת בה ארץ ישראל, ואף במצוות של חובת הגוף נאמר "כי יביאך", "כי תבואו" - עשה מצוה כדי שתבוא אל הארץ, ואף במצוות מושכלות, ונהגות בכל מקום ובכל זמן, כמו כיבוד אב ואם נאמר "למען יאריכון ימך על האדמה" וגוי' (שמות כ).**

והקפיד ה' יתברך על כבוד הארץ יותר מעל כבודו, כביכול, עד שבעשיית העגל, אחרי שובם, מחל להם השם יתברך "וינחם על הרעה אשר דבר לעשות". ועל הוציאם דבת הארץ וימאסו בארץ חמדה - נשבע ה' ולא ינחם, כמו שנאמר: "אל תעלו כי אין ה' בקרבכם" (במדבר י"ד). ומיום שנבחרו ציון וירושלים, דוד בתהלותיו, ישעיה בחזיונותיו, ירמיה בתוכחותיו ויחזקאל במשליו, לא פסקו מלהפליג במצות ישוב ארץ ישראל ולהשתפך

נפשם בחרדת הקודש אשר בתוככי ירושלים, ואמר הנביא:
 "הציבי לך ציונים (ירמיה לא) ודניאל, ואחריו אנשי כנסת
 הגדולה שמו לחוק לכל ישראל להתפלל תלת זמנין ביום (דניאל
 ו' ברכות ל"א, ולי"ג). על כי ירחם ה' עמו וישיב שבות ציון
 וירושלים, וכן בברכת מזונות בכל עת להתפלל על הארץ
 וירושלים... ומצוה על כל איש לסייע בכל יכולתו לקיים מצוה
 זו. ואולי על זה נאמר "עד מתי תתחמקין" (ירמיה ל"א)...

אבל יהיה איך שיהיה, מצוות ישוב ארץ ישראל לא נפטר מזה,
 כל מי שבכחו יעשה, וזכות המצוה תגן על עמו ישראל בכל
 מקומות מושבותיהם להצילם מכל רעה, ועיננו תחזינה בשובו
 לציון ולשמוע בעת יאמר לציון מלך אלקיך במהרה בימנו אמן.

.....

.....

וזה רצון הקדוש ברוך הוא:

שיהיו ישראל יושבים תמיד בארץ ישראל ויעבדו
 את ה'... שכוון ה' בארץ ישראל עבודת הזריעה ברוב
 מעשה לזה התכלית, שיהא תמיד יושב בא"י בעבודת הארץ.
 הנציב- "העמק דבר".

רבנו שמעון בר צמח

שאלה

העולה לארץ ישראל ונכנס לתחומה האם כל עוונותיו מתכפרים, קלות וחמורות?

תשובה:

הדירה בארץ ישראל מצוה גדולה, וכבר מנה אותה הרמב"ן ז"ל מכלל תרי"ג מצוות. ובספרי (דברים יב, כט) אמרו, שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות, שנאמר וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות. וכבר הפליגו רבותינו ז"ל ואמרו שכל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה, שנאמר לתת להם את ארץ כנען כי אני ה' אלקיכם, וכל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עוון, וכל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח, כתיב הכא מזבח אדמה וכתוב התם וכפר אדמתו עמו. וחכמי ישראל היו מסכנים בעצמם לעבור נהרות כדי ליכנס לארץ ישראל, והיו אומרים דוכתא דלא זכו ליה למשה ואהרן מי יימר דזכינא ליה. והיו מנשקים האבנים ומתגלגלים בעפר, שנאמר "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". ונקראת צבי בארץ החיים, שמתיה חיים בלא צער גלגול מחילות, שהמתים בחוץ לארץ יש להם צער גלגול מחילות, שהקדוש ברוך הוא עושה להם מחילות בקרקע ומתגלגלים משם עד ארץ

ישראל ומשם מבצבצים ועולים, שנאמר "ויציצו מעיר כעשב הארץ", ואין עיר אלא ירושלים שנאמר "והעיר אשר בחרתי בה". ואין מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ אלא ללמוד תורה אם אינו מוצא בא"י מי שילמדנו או מפני כיבוד הורים * . ומכל זה תתברר שאלתכם, כי מי שהוא בעל תשובה, ומתחרט מעוונות שבידו, ורצה לעלות לארץ ישראל, עם היות שהתשובה היא מכפרת, העליה לארץ ישראל היא מוספת לו זכות ומצילתו מן החטא כל ימיו.

* עיין בעמוד כג' מה שכתב רבנו הגר"ע יוסף.

.....

.....

הרב מנשה קליין

היוצא מא"י ברשות אם חייב לחזור

ובדבר חקירתו במי שיצא מארץ ישראל בהיתר כגון שעמדו סאתיים בסלע ואחר כך ירד המחיר, האם חייב לחזור או אמרינן כיוון שיצא ברשות אין עליו חיוב לשוב ולפי עניות דעתי, פשוט דכיון דמצות ישוב ארץ ישראל מצוה, מיד שיכול לחזור חייב לחזור, שהרי מה שיצא ברשות אינו היתר לדור בחו"ל, אלא כיון שאי אפשר לו לחיות או שאר עניינים שמותר בשבילם לצאת, נמצא יוצא ברשות התורה, אבל לאחר שההיתר חלף הלך לו, חזרה מצות עשה של ישוב ארץ ישראל, ורובצת עליו שמחויב לקיימה בכל שעה, ועליו לחזור במוקדם האפשר בשביל קיום מצות עשה של ישוב ארץ ישראל, למ"ד דמצות ישוב א"י מצוה, ויש כעין ראייה מנעמי כי שמעה כי פקד ה' את עמה וחזרה.

...עם כל זאת ודאי מי שיכול לדור בארצנו הקדושה ולהסתופף בצלה של אמנו ציון וליהנות מקדושתה וטהרתה ואוירה הטהור והצח, כמו שכתב החתם סופר על התורה, שהארץ שבארצנו הקדושה, יותר קדושה מהשמים שבחו"ל וחס

קיא חובת העליה שו"ת "משנה הלכות" ארץ ישראל

ושלום לא יתבולל עם הרשעים לא הוא ולא זרעו אחריו. אשרי
לו מי שזוכה לשתי שולחנות לדור בתוכה וליהנות מקדושתה.
בה יתן ה' ונוכה במהרה כולנו לראות בנחמת ציון וירושלים
בביאת משיח צדקנו במהרה בימנו אמן.

.....

.....

רבי דוד מצ'ורטקוב

כל ימי השתוקק האדמו"ר רבי דוד מצ'ורטקוב לעלות לארץ ישראל, אך
לא עלתה בידו. פעם שמעו אותו מסתובב בחדרו אנה ואנה מחוסר
מנוחה, טוען ומתמרמר: רבוננו של עולם! מה איכפת לך אם העלה לארץ
ישראל? מבטיח אני לך, לא אראה בה שום רע, לא אדבר סרה, לא
אתרעם על שום דבר שיראו עיני, ובלבד שתעלני להתיישב על אדמת
הקודש.

רבי יהודה עייאש

שאלה

שאלה על בן תלמיד חכם שנדבה רוחו אותו (לעלות לארץ ישראל) לילך לעיר הקודש צפת תובב"א, ויש לו אב ואם שמצטערים הרבה על פרידתו ומעכבין אותו שלא ליפרד מהם כלל, (ה)אם חייב לשמוע להם משום הנאת כבוד הוריו ואם יש עליו שום עונש חס וחלילה במה שמפקיע מעליו לגמרי מצוות כיבוד אב ואם. מה הוא הדין בזה ?

תשובה. *

איכא בפרק ד' דמציעא דף לב ע"א. תנו רבנן מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע שנאמר "איש אמו ואביו תיראו אני ה'", כולכם חייבים בכבודי.... ומעתה זכינן דבנידון דידן דאיכא תרתין: ללמוד תורה ולילך לארץ ישראל, ופשיטא דאין צריך לשמוע לאביו ואמו בזה אף על פי שמצערן הרבה.

* קצרנו מאוד במשא ומתן ההלכתי והסתפקנו רק בסיכום התשובה.

.....

.....

רבי נחמן מברסלב

אנא ה'

הטיבה ברצונך עימי ותן לי ברחמים וחסד ובמתנת חנם
שאזכה מהרה לבוא לארץ ישראל, לארץ הקדושה, הארץ
אשר ירשו אבותינו, הארץ אשר כל הצדיקים האמיתיים
נכספה וגם כלתה נפשם להיות שם, ורובם באו לשם ותקנו
שם מה שתקנו ופעלו שם מה שפעלו וזכו למה שזכו הכל על
ידי קדושת ארץ ישראל שהיא נקודת הקדושה של כל
העולם.

**כל מי שרוצה להיות יהודי באמת חייב ליסע לארץ ישראל,
ואם יש לו מניעות רבות צריך הוא לשבר את המניעות
ולילך לשם, כי זה עיקר הניצחון במלחמה...**

יש שנדמה להם שרוצים ונכספים מאוד לבוא לארץ ישראל,
אך אם היו יכולים ליסע לשם בהרחבה אבל לא בצער
ודוחק. ובאמת שאין זה רצון שלם, כי מי שרוצה לבוא
באמת לארץ ישראל צריך לילך לשם גם ברגל, כמו שאמר
לאברהם "לך לך" - לך דוקא.

רבי נחמן מברסלב

חובת העליה "אם הבנים שמחה" לארץ ישראל קיד

הרב יששכר טייכטאל הי"ד

צריך לעלות לארץ ישראל... והנה, בעשרות השנים האחרונות, נפתחו עיניהם של החופשים והכירו טעותם במה שדימו למצוא פה בגלות חפץ נפשם... כי ראו שתחת אהבתם ישטמום ולוחמים אותם חינו, אז נתנו ליבם לפקוח עיניהם ולהכיר כי אך לשווא תוחלתם למצוא מנוח פה בגולה, והתעוררה התשוקה בקרבם לשוב לארץ אבותינו, וכן עשו התחלה בזה... ומימלא, אם גם היראים והחרדים היו בעצה במפעל הזה, היה לארצנו הקדושה מראה ותואר אחר לגמרי, במעלה של קדושה, ממה שיש לה עתה... ואין לנו להתחכם ולומר כי בוני הארץ אינם נראים לנו, ואיננו רוצים להשתתף עמם, כי המה עוברים על רצונו יתברך. תדע, כי זה מסימת עיניים של הס"מ, לעכב עלינו מלעשות הבנין בהסכמת כולנו, או להיות בכלל מרובים העושים את המצוה. כי עלינו לעשות את שלנו, שלא להתרשל בזה, ולהשתתף עם כל הבונים אותה, וה' יתברך יעשה את שלו, וכל המתרשל בזה יפול בעונש גדול...

ודין גרמא לכל הצרות שהגיענו כעת, על שהסחנו דעתנו מארץ ישראל.. וגם זרקנו בוז וקלון על הבונים אותה. וכל זמן שלא נשוב מדעתנו זו, ח"ו, עוד יתגברו עלינו הצרות חס ושלוש, והם הם המדברים אלינו ומוכחים לנו ומעוררים את לבבנו שנקום משנת עצלותנו, ושניתן לבבנו לשוב לארצנו הקדושה... והקול קול דודי- זה הקב"ה- דופק על פתח לבנו לעורר בנו החשק והכסיפה לשוב לארצנו הקדושה, אשר כבר הסחנו דעתנו ממנה

קטו חובת העליה "אם הבנים שמחה" לארץ ישראל

זה כמעט אלפיים שנה... ואם נזכה לקיבוץ גדול בארץ ישראל, ויכוון ה' את לבנו לאהוב את ה' יתברך ולעובדו בלבב שלם אז נזכה תיכף לתחיית המתים.

ואפילו יהודים פשוטים שבאו לארץ ישראל בלי שום כוונה לשמים, רק לטובת עצמם, והם בונים בפועל את הארץ, עושים בזה תיקון יותר גדול בעולמות העליונים, ממה שעושה הצדיק הגדול ביותר בתיקון חצות שלו ובבכיה על השכינה בגלות.

ואודה על האמת ואזכיר את חטאי, שגם בעיני היה לנמאס המפעל הזה של בנין הארץ, מחמת ששמעתי כן מהרבה חרדים סתם, ונשרש בליבי כן ולא התעניינתי בזה כלל, כי טרוד הייתי בגרסא בלימוד תלמידים ולחבר חיבורים ולהשיב לכל שואל בדבר ה'. ורק אחר שלקינו בגלות החל הזה עיינתי בהלכה זו והאיר ה' עיני שטעות היתה בידי וביד אשר התנגדו לזה.... וה' יודע ועד, כי לא כתבתי דברים הללו בשביל להתגאות ולהתייחר, אלא למען האמת והצדק, ולמען כבוד שמו יתברך, ולמען כבוד אומתנו וכבוד ארצנו הקדושה.

.....

.....

רבי מרדכי דוב וויסבלאט

במסכת כתובות דף קי ת"ר לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחו"ל אפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלו-ה, וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלו-ה, שנאמר (ויקרא כה) "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים". וכל שאינו דר בארץ אין לו אלו-ה! אלא לומר לך: כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים, וכן בדוד הוא אומר (שמואל א, כו): "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים", וכי מי אמר לו לדוד "לך עבוד אלהים אחרים!" אלא לאמר לך: כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים".

אם תאמר, למה לא חששו אבותינו בדורות הקודמים למאמרי חז"ל אלה? על כך אפשר ללמד זכות עליהם, כי בזמנם הם, עדיין היתה גם חוץ לארץ קצת כשרה בהשוואה למה שנעשה אצלנו בזמננו. הרמז לשינוי במצב להפקרות בענייני דת בחוץ לארץ. ועל כך גם משל: רב אחד נקלע למקום שבו חיים יהודים. קיבלו אותו בכבוד גדול כקבל פני אורח חשוב. בשבת נתכבד בעליה לתורה, וחנה לתמהונו הוא רואה בספר התורה אותיות מטושטשות, שהדיו בכמה מהן דהתה מאד. כשהעיר את תשומת לב היהודים, כי ס"ת שלהם פסול. התרעמו הם וטענו, "הרי כאן היה לפני עשרות בשנים רב גדול בתורה והוא לא מצא שום פסול בספר הזה?" "לשמע תשובתם, אמר הרב: אז, לפני עשרות בשנים יתכן כי הספר היה כשר, כי האותיות היו

שחורות כדת וכדין, ואילו עכשיו עינכן הרואות, כי הדיו קפצה מעל כמה וכמה מהן במרוצת הזמן. מה אתם משווים מצבו של ספר-התורה שלכם כיום למצבו לפני עשרות בשנים כשהיה חדש וכשר? הוא הדין עם ענין ארץ ישראל. היו זמנים, שיהודים בגולה חיו חיים יהודיים כשרים, יסדו ישיבות ולא התערבו בגויים, לא היו נשואי תערובת, לא אכלו טרפות, וכו'. כיום חוץ לארץ, בחזקת טריפה לכל הדעות. חיים יהודיים מלאים אפשר לחיות אך ורק בארץ ישראל.

אשר לטענת המחכים לימות המשיח ואינם רוצים לנקוף אצבע לטובת בנין הארץ, קרא עליהם את הפסוק (עמוס, ה' ב') "נפלה לא תוסיף - קום בתולת ישראל". בגלות השלישית, אומר ה': קומי בתולת ישראל בעצמך! משל למה הדבר דומה: שנים שהתערבו על פשט ידוע בגמרא וגמרו בניהם, כי מי שיזכה בדבר יפיל את רעהו שלש פעמים. כאשר הפיל הזוכה את המפסיד פעם אחת לא רצה לקום, כי ידע שעומדים להפילו שנית. נאלץ הראשון להקימו בכח ולהפילו שנית. ואילו כאשר הפילו בפעם השלישית - אמר לו: עתה אם לא תקום תוכל לשכב כאן תמיד. כך מפרשים את הפסוק בעמוס: בגלות השלישית - האחרונה, חייבים אנו להתחיל ולקום בכוחות עצמנו, כי אז אומר ה': "קומי בתולת ישראל - קומי בעצמך". עידוד רב לכך יכולים למצא במדרש נפלא מאוד, ויק"ר, פרשת אמור על הפסוק "בחודש השביעי". נאמר שם בין השאר, שהקב"ה אמר ליעקב אבינו שיעלה על הסולם והוא לא עלה, כי נתיירא... אמר לו

חובת העליה ספר "יד מרדכי" לארץ ישראל ק"ח

הקב"ה: יעקב, אילו האמנת ועלית, שוב לא היית יורד. עכשיו
שלא האמנת ולא עלית, הרי בניך נאחזים באומות ומסתבכים
במלכויות ממלכות למלכות". מכאן הוכחה, שמחובתנו לנצל כל
הזדמנות הניתנת לנו לעלות ולבנות את ארצנו ולהאמין, כי ה'
יתברך מכוון את הדברים וממריץ אותנו לעלות....
יהודים צריכים להציל את עצמם כל עוד יש אור ורואים את
הדרך ילכו בה, ולא לחכות עד שיחשך עולם ח"ו ולא יראו
לפניהם כל מוצא.

.....

.....

כל מי שנמצא בארצנו הקדושה סיכויו להישאר יהודי גדולים
בהרבה ממי שמתגורר בחו"ל.....

ארץ ישראל מסוגלת לעליה בתורה יותר מאמריקה

לכבוד הר"ר מר ... שיחי.
שלום ורב ברכה לו ולכל משפחתו שיחיו עד בלי די, בטח יפלא
מר על מכתבי זה. אבל אני רואה חובה לעצמי לכתוב לו.
אחר ששמעתי שבנו... שיחי למד כאן בארץ ישראל בשנה
שעברה בישיבת... שהוא כשרוני ובדעתו היה להמשיך ללמוד
בהישיבה שמה ונתקבל כבר שמה. ועכשיו שהוא באמריקה
כבודו מעכב עליו, ורוצה שישאר באמריקה ללמוד שמה. ועל זה
אני כותב לו את דעתי אף שלא שאל אותי, שכאן בארץ ישראל
הסביבה והאווירה יותר מסוגלת לעליה בתורה, ולרכוש את
ההשקפה האמיתית, ולסדר את כל הנהגתו שיהי על פי דרך
התורה והמצוה, ואף שגם באמריקה יש הרבה יהודים שומרי
תורה ומצוות, אבל יש שם הרב ניסיונות מה שצריכים להתגבר
עליהם ולא כל צעיר יכול לעמוד בזה. ודע ידידי כי כל קיום עם
ישראל במשך כל שנות הגלות המר הזה, הוא מה שאבותינו
ידעו למסור לבניהם אחריהם את כל מה שקיבלו מאבותיהם,
וכך היה במשך כל הדורות, וזאת צריכים לשמור כבבת עין,
להדריך הבנים שילכו בדרך האבות, ולהתרחק מניסיונות, ולכן
אני מבקש מכבודו שלא ימנע מבנו שישוב כאן (לארץ ישראל)
ללמוד בישיבה. ובזכות התורה יתברך בכל הטוב.
הרב אליעזר מנחם מן שך

מעלת היושבים בארץ ישראל

והנה יש לנו לדעת כי מכל שבעים ארצות אשר ברא הא-ל יתברך ויתעלה בעולמו, מכולם בחר בארץ ישראל, שנאמר (דברים יא, יב) "ארץ אשר ה' א-לקיך דורש אותה תמיד עיני ה' א-לקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה". ובדברי חז"ל: והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר (איוב לח, כו) להמטיר על ארץ לא איש, כביכול אין דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שהוא דורש אותה, דורש כל הארצות. שנאמר "תמיד עיני ה' אלקיך בה" כענין שנאמר על בית המקדש (מ"א ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים. והעניין כי לא המשיל עליה שר משרי מעלה, כאשר עשה לשאר הארצות, אלא הקב"ה לבדו הוא מושל עליה ... ומפני שארץ ישראל אין לה מושל עליה משרי מעלה, כמו שיש לשאר הארצות, אמרו חז"ל (כתובות קי, ב) : שכל הדר בחוצה לארץ כמו שאין לו אלוה, מפני שהוא דר תחת ממשלת השרים שרי מעלה, ואינו דומה עובד את המלך בפלטין שלו לעובד אותו בממשלה אחרת.

ועוד מפני שעיקר עבודת הא-ל יתברך ויתעלה בקיום התורה והמצוות בארץ ישראל המיוחדת לשם הנכבד לבדו, ולא נתחייבו ישראל בחוצה לארץ במצוות ואפילו בחובת הגוף שאינן תלויות בארץ, אלא כדי שלא יהיו להם חדשים כשיחזרו.

ואמרו רז"ל : לעולם יחזר אדם וידור בארץ ישראל, ואפילו בעיר שרובה גויים ולא ידור בחוצה לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיבל עליו עול שמים, שנאמר לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים. וכל הדר בארץ כנען יש לו אלוה, הדר בכל העולם אין לו אלוה, אלא לומר לך כל שאינו דר בארץ ישראל לא קיבל עליו עול מלכות שמים. וכן הוא אומר בדוד (שמואל א כו, יט) : כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלוהים אחרים וכי אמרו לו : לך עבוד אלוהים אחרים? אלא לומר לך, כל היוצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מעלה עליו הכתוב כאילו עובד עבודה זרה. וכן יעקב אומר (בראשית כח, כא) : והיה ה' לי לאלקים כשישוב מחוצה לארץ. ובדברי רז"ל אמר רבי יוסי בן חלפתא לרבי ישמעאל בריה : מבקש אתה לראות את השכינה בעולם הזה עסוק בתורה בארץ ישראל שנאמר (ישעיה נח, ו) : דרשו ה' בהמצאו, ונאמר (תהילים קה, ד) "דרשו ה' בעוזו בקשו פניו תמיד" וכי.

ואמרו רז"ל, (ב"ב קנח, א) "אזירא דארץ ישראל מחכים". וכן אמרו על הפסוק "שוב אל ארץ אבותיך ואהיה עמך" משום דנכסי חוצה לארץ אינם מתברכים. ואמרו (פסיקתא רבתי ב, ב) אשר רכשו בארץ כנען, אבל מה שרכש בפדן ארם נתן לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה. אמר : נכסי חוצה לארץ אינם כדאי.

תני דבי ר' ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח, כתיב (שמות כ, כד) : מזבח אדמה תעשה לי, להלן הוא אומר (דברים לב, מא) : וכפר אדמתו עמו. אמר ר' אליעזר כל הדר בארץ ישראל עומד בלא עוון, שנאמר : ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עוון. רבי חייא בר אבא אמר אפילו שפחה שבארץ ישראל מובטח לה שהיא לעולם הבא...

ואמרו בספרי מעשה בר' יהודה בן ביתרא ור' מתיא בן חרש ור' חנינא בן אחי ר' יהושע ור' יונתן שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטיא וזכרו את ארץ ישראל וזקפו עיניהם זלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו את המקרא הזה (דברים יא, לא) : וירשת וישבת בה ושמרת לעשות את כל החוקים האלה, אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. מעשה בר' אליעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולכים בנציבים אצל ר' יהודה בן ביתרא ללמוד תורה ממנו והגיעו לצידון וזכרו את ארץ ישראל, זקפו את עיניהם וזלגו דמעותיהן וקרעו בגדיהן וקראו את המקרא הזה : "וירשתה וישבת בה ושמרת לעשות את כל החוקים האלה", אמרו : ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, חזרו לארץ ישראל.

אמר רבי חלבו : למה האבות מחבבין קבורת ארץ ישראל? לפי שמתו ארץ ישראל חיים תחילה בימות המשיח ואוכלין ציית המשיח.

בפסיקתא רבתי (ירמיה כו) ואתה פשחור בבל תבוא ושם תמות ושם תקבר. ר' חלבו אומר: המת בחוצה לארץ ונקבר בחוצה לארץ שתי צרות בידו אחת צרת המיתה ואחת צרת הקבורה.

הנה ראינו דברי רבותינו קדמונינו אשר דברו מביאת מלך המשיח, יהי רצון שיבוא במהרה בימנו. וזה הוא לשונם על יעלה על לב איש כשיגלה מלך המשיח על ארץ לא טהורה, וגם אל ישגה לחשוב שיבוא גם בארץ ישראל בין הגויים. הטועה בזה לא חש לכבודו של מלך המשיח. אך ישראל תופשי התורה חסידים אנשי מעשה מארבע רוחות העולם אחד מעיר ושניים ממשפחה כל איש אשר נשאו לבו ונדבה רוח טהרה והכשר חיבת הקודש לבוא בארץ ישראל, ועליהם יגלה מלך המשיח, כמו שנאמר: "ולקחתי אתכם אחד מעיר ושניים ממשפחה והבאתי אתכם ציון". ואשריהם שיתקיים בהם: כי רוח ממרום יערה וכו'.

סוף דבר ישראל צריכים תשובה ומעשים טובים לחזק דברי דודים אשר מיינה של תורה ערבים.

.....

.....

הרב אברהם דב מאוריטש

מחבר ספר "בת עין"

בלב רבנו בערה התשוקה לארץ ישראל, וצפה תמיד לעלות אליה ולחונן את עפרה. במקומות רבים בספרו "בת עין" מביא רבנו בשבח ארץ ישראל שהיא עיקר העולם וסגולתה לעבודת ה', ואף לספרו קרא בשם "בת עין" – "מפני שהכנסתי בהכתבים קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' א-לוקיך בה תמיד". כעשר שנים קודם פטירתו זכה רבנו להגשים את משאלתו ועלה לארץ ישראל. משהגיע לארץ ישראל משאת נפשו אנה לו למשכן את עיר הקודש צפת, והרגיש רבנו התעלות גדולה והשפעות קדושה מיוחדות כפי השגתו הגבוהה. ומסופר בשם רבי זלמן המשמש בקודש של רבנו, שהיה עומד מצד אחד של רבנו, ורבי שמואל העליר זצ"ל רבה של צפת היה עומד מצד שני. ופעם אחת בקדושת כתר, הרגיש ר' זלמן שהתחדש דבר מאת רבנו. למחרת קרא לו רבנו ואמר לו שיכתוב לידידו רבי מרדכי מטשערנוביל בזה הלשון: "בשלושת השנים הראשונות לבואי לארץ ישראל לא הרגשתי מאומה, והתחרטתי מדוע הגעתי הנה, והיה בבחינת שלש שנים ערלים יהיה לכם. היום בקדושת כתר כבר הרגשתי, והנני מתחרט כעת על השנים שלא הגעתי לכאן".

חביבותו לארץ ישראל לא ידעה גבולות. פעם היתה בצורת קשה בארץ ישראל, והביאו תבואה מחו"ל ולא רצה לאכול ממנה. ואמר: מה השאלה מה נאכל בשנה השביעית הרי אפשר להביא תבואה מחו"ל? אלא התשובה היא: "הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו", התבואה שלנו מארץ ישראל. ובספרו בת עין בפרשת בהר עמ' שלו' כתב רבנו: "עיקר כוונת הבורא יתברך באשר ברא בחינת אכילה היה רק בשביל בחינת ארץ ישראל מחמת שפירות ארץ ישראל יש להם קדושה כל כך כשאדם אוכל מפירות ארץ ישראל שהם ז' המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל ואוכל אותם בקדושת הגוף מעורר ז' מדות העליונים ונקשר ונדבק לבחינת קדושה עילאה ובא לבחינת ואתם הדבקים בה' (עי"ש באריכות). ועוד כתב רבנו בפרשת כי תבוא עמ' תנו': "והנה עיקר ההשתוקקות שבקדושה להשתוקק ולכסוף לה' בכלות הנפש ממש הוא רק בבחינת ארץ ישראל ששם הוא עיקר ההשתוקקות. וזהו "והיה כי תבוא אל הארץ" וגו', כי עיקר בחינת "והיה" הוא בחינת השתוקקות הוא רק כי תבוא אל הארץ הוא ארץ ישראל שם עיקר ההשתוקקות שבקדושה. ובפרשת לך לך כתב רבנו: ולזה הוצרכו ישראל למעמד הר סיני קודם כניסתם לארץ ישראל שיש בו קדושה יותר מקדושת בית הכנסת.... והנה כאשר נגלה לאברהם אבינו ע"ה מקדושת ארץ ישראל קצת, מיד הלך מארצו וממולדתו ולא השגיח כלל

על ההבטחות, וגם תרח כשראה שיצא אברהם מאור כשדים שב בתשובה כמבואר בזה"ק (ח"א- עח, ב) והלך עם אברם גם כן לארץ ישראל, אמנם כשהגיעו לחרן סמוך לארץ ישראל וראו גודל קדושתה והבינו שאי אפשר ליכנס כי אם בבחינת התפשטות הגשמיות בחינת פסיקת הזהמא כנ"ל.... ועדיין לא היה להם בחינות אלו, לכן יהבו דעתייהו לחזור כידוע, לכן הוצרך הקב"ה להבטיח לו כל ההבטחות שהבטיח לו. ובפרשת וישלח כתב רבנו: ...כי ארץ ישראל קדוש הוא והמקום מסייעו לעבודת הבורא למי שרוצה באמת לעובדו בלב שלם, קדושת המקום בוודאי מסייע לו, אבל חוץ לארץ שהוא מקום מדור הקליפות אינו כל כך בנקל לעבוד הבורא ב"ה, ועל זה נתיירא יעקב בצאתו לחוץ לארץ שלא יפגום ח"ו במידותיו הקדושים, על זה וידר נדר ועשה לעצמו סייגים וגדרים וקדש עצמו במותר לו וה' היה בעזרו ותקן מדותיו.

לזכר עולם יהיה צדיק

מו"ר אבי ועטרת ראשי

מכלוף בן שמחה אסולין

המרחם על כל בריותיו הוא יחוס וירחם
על נפשו ורוחו ונשמתו ויסתרהו בצל כנפיו
ובסתר אהלו, ויזכה לחזות בנעם ה'
ולבקר בהיכלו.
ויהא הספר הזה לעילוי נשמתו
תנצב"ה

לזכר עולם יהיה צדיק הרב ציון חנן בן שרינה זצ"ל

לבית כהן

מחבר הספר "אור לציון" על הש"ס ושולחן ערוך
אשר זכה לקדש שם שמים ברבים ולא מש גירסה
מפומיה והגה בלימוד המשניות בשמחה רבה
ותמיד נראה אווז ספר בידו ולומד בו
זכה ליצוק מים מרבני ג'רבה הרב הגאון מכלוף עידאן
והרב הגאון משה הכהן דריהם זצוק"ל
נפטר ט' תשרי תשמ"ט
ויהא הספר הזה לעילוי נשמתו.

תנצב"ה

שמואל בן רפאל וחנה זצ"ל לבית צורי שדי
אשר זיכה את הרבים בהפצת תורה ובברכת כהנים וזכה
להקים דור ירשים מבורך שכל בניו תלמידי חכמים מורי
הוראה בישראל מזכים את הרבים בלמוד התורה

נפטר י"ז תמוז תשס"ב

ויהא הספר הזה לעילוי נשמתו

תנצב"ה

יוסף אליהו בן חביבה אמה

המרחם על כל בריותיו הוא יחוס וירחם
על נפשו רוחו ונשמתו ויסתרהו בצל כנפיו
ובסתר אהלו ויזכה לחזות בנועם ה'
ולבקר בהיכלו

ויהא הספר הזה לעילוי נשמתו.

תנצב"ה

לעילוי נשמת

עזיזה בת חוה	יוסף בן רחל	אברהם בן חנה אלהרד
עזרא בן רחמן	יחזקאל מתייתהו	אברהם בן מנשה
עמרם טולדנו בר רבקה	יחיא בועזיו בן זהיר	אברהם בן מרי מרים
פורן בת משה חיים	יחיא בן בודה	אברהם בן שאול
פלורט גרסיה בת חסיבה	יחיא בן בילהה	אהרון בן רחל
פנחס בן רפאל	יעקב בן עזיזה אלהרד	אמברי בת בולור
פרויס בן מנשה חיים	יעקב אילוז בן פריחה	אמברי כהן קוצ'יק
פריחה בת עזיזה אלהרד	יעקב בן חנה אלהרד	בו-לור בת דואלת
פריחה בת עזיזה בן חיים	יצחק אילוז בן מסעודה	בוני בן פנחס
קמרי בת פנחס	יצחק אלהרד בן חנה	ביבחה בת אבא
רבקה בת רחל	יצחק בן שוקרי	ביביכמה בת אבא
רבקה מירי בת חמישה	יצחק שרביט בן חוה	גוהר בת טאוס
מדליין	ליליאן ימנה בת פריחה	דוד בן בודה
רחמה אלהרד בת חנה	מאיר בן בודה	דוד בן רחמה אלהרד
רחמים בן מאיר	מאיר בן רחמן	דרור מגן בן מלכה
רחמן בן מנשה	מזל טוב טולדנו בת	חוסנג'אן בת פנחס
רחמן בן רפאל	סזבונה	חורשיר בת אלעזר
רפאל בן פנחס	מכלוף אסולין בן מרים	חנה בת חוה
שלום בן חנה	מכלוף בן שמחה אסולין	חנה בת עזיזה
שלום בן חנה אלהרד	מנני בן סיכה לבית עלוש	חנה בת עזיזה סבג
שלמה בן מזל טוב טולדנו	מנשה בן יוסף	חנה בת פריחה
שלמה בן רחל אסייג	מסעוד בן חוה שושן	חנה בת רחל
שלמה פרץ בן סיכה לבית	מסעוד בן רוחמה	חנה בת רחמן
שמואל בן רפאל	מקס בן סיכה לבית עלוש	חנה יהודית בת עזיזה
שמחה אסולין בת מסעודה	מרדכי מוטלה רפלד בן	חתונאג'ן בת מנשה
שרה בת בולור	אסתר צפורה	חתונגאן בת פנחס
	מרי מרים בת שמחה	טאוס בת מנשה
	משאלה בן יחזקאל	טאוס בת רחמן
	משאלה בן רחמן	יוסי כהן בן שושנה
	משה חיים בן ביבחה	יוסף בן אבא אליהו